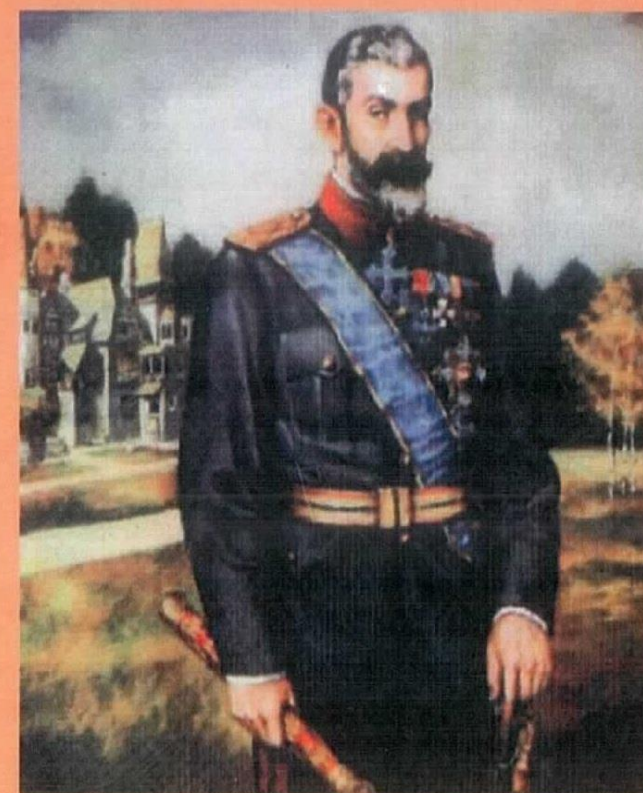

Revista de Științe Militare

*Editată de Secția de Știință Militară
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

Nr. 2 (13)
Anul VII, 2007

Revista de Științe Militare

*Editată de Secția de Știință Militară
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

Nr. 2 (13)
Anul VII, 2007

*Responsabilitatea integrală a asumării intelectuale
a articolelor trimise redacției aparține autorilor*

CUPRINS

• Știință militară sau științe militare ?	5
<i>General (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN</i>	
<i>Colonel (r.) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
• Dezvoltarea conceptelor și experimentarea ~ instrumente de bază în realizarea unor capacități militare eficiente și robuste	16
<i>General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI</i>	
• Războiul bazat pe rețea ~ capacități NATO facilitate de rețea	23
<i>Prof. univ. dr. Cristea DUMITRU</i>	
• Războiul bazat pe efecte	30
<i>General (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN</i>	
<i>Colonel (r.) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
• Implicațiile operațiilor bazate pe rețea asupra managementului informațiilor	41
<i>Colonel (r.) dr. Gruia TIMOFTE</i>	
• Haosul ... războiului ?	47
<i>General de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA</i>	
• Despre război și alte câteva lucruri	53
<i>General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Gheorghe NICOLAESCU</i>	
• Evoluția sistemelor optoelectronice de vedere pe timp de noapte	59
<i>Maior lect. univ. Daniel GHIBA</i>	
• Securitatea națională ~ determinări geopolitice în context regional	68
<i>Radu Dan Septimiu POPA</i>	
• Armistițiul din 9 decembrie 1917 dintre armatele română și cele ale Puterilor Centrale	79
<i>General de brigadă (r.) dr. Nicolae CIOBANU</i>	

• Prizonierii de război americani din România în perioada celui de-al Doilea Război Mondial ~ tratamentul aplicat acestora pe timpul captivității	85
<i>Colonel (r.) dr. Dumitru-Mircea SOCOLOV</i>	
• Apărarea națională în anii celui de-al Doilea Război Mondial și în perioada premergătoare regimului totalitar	92
<i>Colonel dr. Costinel PETRACHE</i>	
<i>Univers publicistic</i>	115
<i>Apariții editoriale</i>	119

ȘTIINȚĂ MILITARĂ SAU ȘTIINȚE MILITARE ?

General (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN
Colonel (r.) prof. univ. dr. Eugen SITEANU

Prin acest demers urmărim formarea unei concepții generale despre evoluția științei militare și demonstrarea, susținerea și apărarea ideii că astăzi există mai multe științe militare și nu una singură, cum afirmă unii autori.

În acest demers dificil am încercat și o abordare sumară a epistemologiei științelor militare, pornind de la progresele epistemologiei științelor naturii și științelor sociale și ajungând, cum era de așteptat, la concluzia că științele militare constituie acel ansamblu de cunoștințe care descrie sistematic acțiunile militare, legile obiective ale fenomenelor militare și le generalizează prin concepții și teorii confirmate de practică.

Pentru a răspunde la întrebarea: *“Există doar o Știință Militară sau deja se poate afirma că avem mai multe Științe Militare ?”*, în demersul nostru am făcut apel la metodele analitice de cercetare. Am studiat tratatele de știință militară și de strategie, publicațiile militare de specialitate, unele lucrări de istorie, manualele și regulamentele din Armata României, precum și pe cele din statele membre ale NATO, studiile întreprinse în literatura militară de specialitate și am ajuns la concluzia că acestea conțin noțiuni și cunoștințe despre: acțiunea militară, război, operații de stabilitate și sprijin, securitate și apărare, strategie militară, geostrategie, geopolitică, geografie militară etc. Investigația s-a bazat pe identificarea sistemului de cunoștințe în domeniul militar care, implicit, compun știința sau științele militare și pe definițiile formulate până în prezent, dar și pe un studiu comparativ.

Am determinat, apoi, maniera în care s-au acumulat aceste concepte și cunoștințe și am constatat că unele au rezultat din practică/experiență, altele din procesul de cercetare științifică, iar altele din strategiile și doctrinele politico-militare.

În continuare, am identificat cele mai reprezentative concepții și teorii despre știință sau științele militare.

În literatura de specialitate, *știința militară* este definită ca fiind *“un sistem de cunoștințe referitoare la legile și principiile luptei armate, la normele și formele de organizare, pregătire și întrebuințare a forțelor armate, la metodele și procedeele acțiunilor militare”*¹.

¹ *Tratat de Știință Militară*, vol. I, Editura Militară, București, 2001, p. 19.

În aceeași lucrare se arată că știința militară are un anumit grad de generalitate și apare ca *"un ansamblu de cunoștințe a căror tendință o constituie descrierea exhaustivă a domeniului militar"*². Romanii denumeau conducerea războiului *"știință militară"*.

În urmă cu 200 de ani, Jacques de Guibert considera că *"știința militară este singură o enciclopedie, este cea mai interesantă dintre științe"*³.

Așadar, în *Tratatul de Știință Militară* și în alte lucrări de specialitate, știința militară apare la singular și are ca obiect de studiu doar o parte distinctă a domeniului militar, și anume acțiunea militară.

Această definiție este preluată de la gânditorul militar român Corneliu Soare, care consideră că știința militară este doar acea parte a cunoștințelor ce vizează nemijlocit partea armată a războiului.

Fiecare știință își are o istorie a ei, pentru că nu a existat mereu, ci a apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății. Așadar, este vorba de o evoluție a cunoștințelor acumulate într-un anumit domeniu (natură, societate, gândire etc.). Pe măsură ce aceste cunoștințe sunt sistematizate într-un ansamblu coerent, apare embrionul științei respective. Pentru a ajunge o știință tânără, se impune, mai întâi, să se descopere legile obiective care generează fenomenele studiate, în scopul prevederii desfășurării acestora. De asemenea, pentru a cere dreptul la titlul de știință, este necesară acumularea și sistematizarea materialului faptic și a ipotezelor, astfel încât să se efectueze generalizarea materialului faptic prin: concepte, principii, legi și teorii confirmate de practică. Abia în acest stadiu de evoluție se poate spune că a apărut o știință, adică se poate afirma, fără teama de a greși, că ansamblul sistematizat de cunoștințe dintr-un domeniu specific al realității se constituie într-o știință nouă (particulară) numai după descoperirea și formularea clară a principiilor și legilor proprii și a unei (sau a mai multor) teorii ce reușește să reunească organic cunoștințele și conceptele/noțiunile respective și să elaboreze o metodologie (un mod de a cerceta fenomenele din realitatea înconjurătoare).

Așa a apărut și știința militară, la fel cum au apărut, în secolele al XIX-lea și al XX-lea, numeroase științe noi, cum ar fi, spre exemplu, cibernetica, electronica și bionica. Dar, astăzi au apărut o mulțime de științe de graniță (interdisciplinare), cum ar fi: biochimia, psihologia socială etc.

Din fiecare știință, pe măsură ce se maturizează și se dezvoltă, apar ramuri noi, care, și ele, vor deveni cândva științe specifice (particulare) sau de sine stătătoare.

Iată, de pildă, dacă analizăm evoluția biologiei, o știință ce are ca obiect de studiu materia vie, sub toate aspectele ei, și legile care le guvernează, constatăm că primele sistematizări ale cunoștințelor s-au făcut în Antichitate. Dar, pe atunci, nu era vorba încă de o știință, deoarece metodele de lucru se confundau cu cele ale botanicii și anatomiei, la fel ca și aria de investigare. Mai târziu, când s-a descoperit microscopul, biologia a început să se individualizeze și să-și aroge pretenția de știință de sine stătătoare din care, ulterior, au apărut mai multe ramuri, care azi au devenit deja și ele științe, ce aparțin însă biologiei.

² *Ibidem*.

³ Manolescu Ion, *Evoluția și filosofia războiului*, Tipografia N. Stroilă, București, 1945, p. 168.

Se poate spune, deci, că avem de a face cu științe biologice din care fac parte următoarele științe: botanica, zoologia, anatomia, fiziologia, citologia, histologia, microbiologia, embriologia, genetica, ecologia etc. Ba, mai mult, acum biologia își lărgeste domeniul, ca urmare a apariției științelor de graniță (biochimia, bioacustica, bioenergetica, biofizica, bioingineria, biosociologia, biogeografia și altele).

Ceva asemănător s-a întâmplat și în evoluția științei militare, care a parcurs o perioadă îndelungată de cunoaștere empirică de la arta războiului, dezvoltându-se prin experiența proprie a conducătorilor și practica normelor rezultate din experiență, până s-a ajuns la știința militară; apoi, în secolul trecut, s-a atins un grad avansat de generalitate, ceea ce a permis ca din ea să apară mai multe ramuri, care au devenit sau sunt pe punctul să devină și ele științe militare particulare, cu un nivel avansat de maturitate teoretică.

Hervé Coutau-Bégarie afirmă că strategia este *“o artă, în calitate de practică a strategului, și o știință, în calitate de învățătură a strategistului”*⁴.

În terminologia rusă, domeniul militar cuprinde teoria militară și practica militară, deoarece fiecare sector sau nivel al acestui domeniu are o latură practică și una teoretică. De asemenea, și la chinezi, marele teoretician al strategiei, Sun Tzu, scria, în urmă cu 2400 de ani: *“Acei mari generali care s-au distins dintre strămoșii noștri erau oameni înțelepți și prevăzători. La ei, lectura și studiul precedau războiul și-i pregăteau pentru acesta”*⁵.

De fapt, lecțiile istoriei confirmă faptul că nici curajul, nici geniul și nici chiar experiența nu pot să compenseze lipsa studiului, adică necunoașterea științei militare. Aceasta o știm și de la Napoleon: *“Pe câmpul de luptă, de cele mai multe ori, inspirația nu este decât o reminiscență ... Nu vreun geniu îmi revelează imediat, în secret, ceea ce am de spus sau de făcut într-o viață inaccesibilă pentru alții, ci reflecția, meditația”*⁶.

Prin lucrările teoretice, apărute de-a lungul secolelor, s-a cristalizat cu adevărat *“știința strategică, au fost definite conceptele și metodele ei”*⁷. Dar, ea nu este o disciplină independentă, ci o ramură a unui domeniu mai vast (știința militară) sau, așa cum scrie Hervé Coutau-Bégarie, *“Strategia nu este o disciplină independentă. Ea nu este decât o ramură a unui domeniu mult mai vast, acela al conducerii războiului și, mai general în prezent, a conflictului, care a fost numită, în funcție de epocă, “știință militară” (pe timpul romanilor), “arta cavaleriei” (în Evul Mediu), “arta miliției” (la începutul timpurilor moderne), “arta războiului” (denumire care se impune în secolul al XVIII-lea). Până în perioada contemporană, ea a fost întotdeauna inclusă în arta războiului și, ca atare, în gândirea militară, în care nu constituia decât etajul superior”*⁸.

*“Știința strategică are nevoie să fie susținută de o știință tactică, fără ca prima să pornească totuși din a doua”*⁹. *“Trebuie adoptată o perspectivă evolutivă, care va porni de la știința militară, pentru a ajunge la perioada contemporană, la știința strategică”*¹⁰.

⁴ Coutau-Bégarie Hervé, *Tratat de strategie*, vol. I, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2006, p. 21.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p. 22.

⁷ *Ibidem*, p. 118.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

Astfel, strategia a devenit, astăzi, o „știință codificată”, respectiv „strategia științifică”, fiind, în același timp, o artă și o știință¹¹.

Astăzi s-a trecut de la analiza aspectelor practice și concret istorice ale războiului și luptei armate la studiul problemelor sistemice, structurale și, bineînțeles, relaționale, ceea ce a determinat o manieră de gândire axiomatică, funcțională, recursivă, analogică și organizațională¹² și a condus la apariția științelor militare, din care fac parte mai multe științe componente.

O asemenea abordare epistemologică/epistemică determină o prezentare/elaborare elevată „a teoriilor, principiilor și legilor științei militare, care contribuie la unificarea ramurilor și legilor acesteia”¹³. Dar, aceste afirmații au fost făcute în urmă cu trei decenii, timp în care puterea militară s-a transformat dintr-o „putere de calitate medie” într-o „putere de cea mai înaltă calitate”, ceea ce impune o nouă fizionomie acțiunii militare, iar știința militară a făcut saltul uriaș de la știință la științe militare prin valorificarea resurselor ei cu celelalte fenomene sociale și politice între care există o strânsă conexiune, interrelaționare și determinare. Dar, spre deosebire de celelalte științe sau grupuri de științe, științele militare furnizează comandanților și statelor-majore cunoștințe și soluții viabile la problemele complexe de organizare, planificare, adică, în general, de conducere a trupelor prin explicarea/enumerarea unor forme, procedee și metode de acțiune, care să se poată aplica cu succes în lupta armată și în alte acțiuni/activități militare, ceea ce înseamnă, de fapt, că, la baza potențialului operațional al structurilor militare și a puterii militare a oricărui stat/țări, trebuie să stea puterea cunoașterii, a științei oricărei armate. Numai astfel se poate obține succesul în acțiunile militare din era informațională și în războiul bazat pe cunoaștere.

Totuși, în al doilea volum al *Tratatului de Știință Militară*, publicat în 2001, ca urmare a evoluției teoriei și gândirii militare românești, se vorbește deja despre „domeniul științelor militare”¹⁴.

Și președintele Academiei Oamenilor de Știință din România – AOȘR, prof. univ. dr. Honoris Causa Vasile Căndea, într-un articol din *Revista de Științe Militare*, apărut în anul 2004¹⁵, se referă nu la știință militară, ci la științe militare, precizând că una dintre secțiile de specialitate ale AOȘR este cea de științe militare, alături de secțiile de: științe matematice și fizice, științe chimice, științe biologice, științe geonomice, științe tehnice, științe agricole și silvice, științe medicale, științe economice, juridice, sociologie, științe istorice și, am adăuga noi, științele politice.

Polemologia este știința care studiază fenomenul război, în ansamblul său (fără a trata problematica specifică luptei armate), iar irenologia este știința despre pace¹⁶.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Tratat de Știință Militară*, vol. I, op. cit.

¹³ Stoian Tudor, *Cunoaștere și adevăr în dezvoltarea științei militare*, în „Probleme filosofice ale științei militare”, vol. IV, Editura Militară, București, 1987, p. 53.

¹⁴ *Tratat de Știință Militară*, vol. II, Editura Militară, București, 2001, p. 391.

¹⁵ Căndea Vasile, *Academia Oamenilor de Știință din România în societate*, Revista de Științe Militare, nr. 2/2004, p. 5.

¹⁶ Vezi lucrarea lui Gaston Boutal, *Războiul*.

Această manieră de abordare a problematicii păcii și războiului este specifică după cel de-al Doilea Război Mondial, când curentele analitice din știința militară încearcă să separe problematica acțiunii militare de cea a războiului. Înainte de anii '50, problematica războiului și a luptei era tratată unitar.

Cei mai reprezentativi autori ai gândirii militare universale au tratat în mod diferit războiul și lupta armată. Sun Tzu, în *Arta războiului*, prezintă un ansamblu de norme atât ale războiului, cât și ale acțiunii militare. Carl von Clausewitz¹⁷ abordează nu numai problematica războiului din perspectivă politică, geopolitică și geostrategică, ci și forma specifică de manifestare a războiului, respectiv lupta armată.

În literatura militară recentă găsim mai multe definiții ale războiului; una dintre acestea prezintă războiul ca *"un fenomen politic și social complex, care presupune nu doar confruntarea armată violentă, ci și pregătirea și folosirea resurselor, elaborarea unor planuri, a unor strategii"*¹⁸. În aceeași lucrare, strategia (militară, n.n.) este definită sintetic ca fiind *"arta înțelepciunii, fiecare comandant fiind un înțelept sau înconjurându-se de înțelepți"*¹⁹ și, în continuare: *"Mai târziu, pe timpul invaziei populațiilor din foaierea perturbator, întreaga strategie consta în organizarea rapidă a acțiunilor militare în vederea opririi năvălitorilor"*²⁰.

În Evul Mediu, *"strategia generală, ca strategie a statului, a guvernelor, a regilor, era una foarte simplă: a combina forțele, mijloacele și acțiunile pentru a obține ceea ce dorești. Strategia militară rezultă din această strategie generală"*²¹.

Strategia militară este cea care duce la victorie, adică la îndeplinirea obiectivului politic al războiului. Era o revenire destul de târzie, dar nu prea târziu, la arta războiului a anticului Sun Tzu, la conceptul roman²².

Comparând concepțiile despre știința militară și cunoștințele despre celelalte științe identificate, rezultă că unii autori susțin varianta *știință militară*, iar alții varianta *științe militare*.

Una dintre cele mai valoroase opere ale Antichității despre politică și strategie este *Arthashastra*²³, în care este prezentată o metodă, un algoritm de alegere a opțiunilor strategice generale (ceea ce reprezintă mai mult decât o strategie militară), respectiv de alegere a unei politici în funcție de raportul de forțe, așteptarea după război sau după pace, negocierile după război sau după pace etc.

După marile descoperiri din secolul al XIX-lea s-au produs mijloace de luptă moderne și *"lupta devine o chestiune de valorificare a potențialului propriu, dar și de exploatare*

¹⁷ Vezi Carl von Clausewitz, *Despre război*.

¹⁸ Popescu Mihail, Arsenie Valentin, Văduva Gheorghe, *Arta militară de-a lungul mileniilor*, vol. I, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004, p. 18.

¹⁹ *Ibidem*, p. 93.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, p. 159.

²² *Ibidem*, p. 160.

²³ Chaliand Gérard, *Anthologie mondiale de la stratégie. Des origines au nucléaire*, Edition Robert Laffont, S.A., Paris, 1990, p. 408.

imediată a vulnerabilităților inamicului, pe care trebuie să le cunoști din timp și să știi cum să te folosești de ele”²⁴. De fapt, aceasta înseamnă o reîntoarcere la arta militară a lui Sun Tzu.

Jomini scria că trecerea de la politică la război este o combinație *“prin care un om de stat trebuie să judece când un război este convenabil, oportun, chiar indispensabil și să determine diversele operații necesare pentru atingerea scopului”*²⁵. Tot el susținea că arta militară are cinci ramuri principale: strategia, marea tactică, logistica, tactica de detaliu și arta inginerescă, ceea ce înseamnă că, în conformitate cu rezultatele cercetărilor noastre, arta militară este o știință militară, adică una dintre științele militare.

Analizând, totodată, fenomenul militar contemporan am tras următoarele concluzii:

- ❖ fenomenul militar contemporan reprezintă ceva mai mult decât război sau luptă armată;
- ❖ lupta armată, domeniul central al războiului, este studiată din punct de vedere social de către o știință distinctă, sociologia militară, care reprezintă o știință de graniță;
- ❖ războiul contemporan reprezintă mai mult decât lupta armată și necesită o abordare mai largă decât lupta armată;
- ❖ pacea nu se rezolvă numai de către civili, ci și de către militari, prin operații pentru pace;
- ❖ multe științe cercetează obiectele de studiu și pe timpul războiului sau al acțiunii militare, fapt ce a condus la apariția unor noi ramuri ale acestora, care se suprapun peste obiectul de studiu al științei ce abordează fenomenul militar sau lupta armată.

Așadar, există științe care studiază acțiunea militară și au ca obiect de studiu războiul, altele care studiază acțiunea forțelor armate pentru pacea și stabilitatea socială, precum și unele care cercetează influența spațiului geografic asupra politicii în domeniul militar și asupra fenomenului militar, iar altele analizează psihicul uman în condițiile câmpului de luptă și relațiile dintre civili și militari pe timp de pace, criză și război și științe care cercetează mijloacele de luptă folosite în acțiunea militară etc.

Dacă se analizează fiecare știință militară, în parte, se constată că ele au un obiect de studiu, au o metodologie științifică de cercetare a obiectului de studiu, au un ansamblu minim de ipoteze, teorii și legi sau principii pe baza cărora se explică fenomenul cercetat (obiectul de studiu) și o aplicare a teoriei. Așadar, nu este doar o singură știință, ci sunt mai multe științe care studiază domeniul militar, ceea ce ne face să tragem concluzia că există într-adevăr *științe militare*.

După atingerea acestui stadiu al cunoașterii științifice vom încerca să prezentăm fiecare știință militară, în parte, ceea ce nu e tocmai ușor de realizat.

Pe primul loc al acestor științe militare este o știință care studiază acțiunea militară, pentru că finalitatea sau esența războiului este acțiunea militară. Orice conflict nefinalizat cu luptă armată este doar un conflict social și nu un război adevărat sau conflict armat, chiar dacă, uneori, în diverse lucrări din diferite domenii, el este definit ca fiind război economic, informațional etc.

²⁴ Popescu Mihail ș.a., *op. cit.*, vol. II, p. 14.

²⁵ Chaliand Gérard, *op. cit.*, p. 42.

Războiul rece, conflictul social central al secolului XX, nu a avut elementele constitutive ale războiului, deoarece nu s-a desfășurat acțiunea militară, lupta armată între cele două blocuri militare opuse.

Acea știință militară care studiază doar acțiunea militară și care face parte din științele militare o denumim *știință militară generală*, în concordanță cu regulile logicii. În plus, pentru mai multă rigoare, am analizat și am comparat, din punctul de vedere al științelor componente, științele militare și cu alte științe (cu științele sociale și cu cele economice).

Pedagogia este alcătuită din mai multe ramuri: pedagogia școlară, pedagogia socială etc., dar și o disciplină centrală, în jurul căreia există celelalte pedagogii, și anume pedagogia generală.

Psihologia, ca și pedagogia, conține o știință fundamentală, denumită psihologie generală, și mai multe științe ca: psihologia socială, psihologia experimentală și psihologia vârstelor.

Științele economice au ca element central economia politică și mai multe discipline economice, grupate în trei categorii: științe economice fundamentale, științe economice de ramură și științe economice de graniță.

Sociologia conține, și ea, o disciplină generală, care studiază esența fenomenului social și mai multe sociologii, ce studiază alte segmente ale socialului.

Prin analogie cu celelalte științe (sociale, economice etc.), știința militară care studiază lupta armată o denumim, așa cum am amintit în rândurile precedente, *știința militară generală*. Această știință se ocupă strict de lupta armată și, pe baza cercetării științifice a domeniului militar, elaborează cunoștințe necesare comandanților și celorlalți militari pentru pregătirea și desfășurarea, în condiții de eficiență și eficacitate, a luptei armate.

Legile luptei armate sunt legi de ființare (legi genetice, legi de structură, legi de corelație/relație) și legi de acțiune (dinamică). Așa, de pildă, principiul acțiunii și reacțiunii este o lege de structură, iar dependența formelor și procedeele acțiunilor militare de nivelul dezvoltării armamentului, precum și dependența potențialului de luptă al armatelor de nivelul dezvoltării forțelor de producție sunt legi de corelație. Printre legile de acțiune enumerăm: legea raportului de forțe; amplexarea crescândă a luptei armate etc.²⁶. Dar, aceste legi sunt legi statistice, ceea ce înseamnă că schimbările frecvente de condiții impun ca fiecare situație de luptă, adică fiecare luptă în parte, să fie un unicat (să nu fie identică cu alta), "dar ea cuprinde, în totalitate, în unitatea sa, elementele generale, particulare și singulare, elemente care se repetă și altele care nu s-au întâlnit vreodată. În consecință, unicitatea situațiilor și schimbarea lor în timp nu sunt incompatibile cu existența unor principii generale ale organizării și ducerii luptei armate, a unei științe militare, dar impun ca aplicarea cunoștințelor și principiilor să se realizeze în funcție de specificul fiecărei situații concrete. Deci, nu scheme didactice, rețete, formule-șablon și soluții prestabilite pot asigura succesul în luptă, ci o gândire capabilă să construiască, de fiecare dată, modalitatea de acțiune corespunzătoare situației existente"²⁷.

²⁶ *Tratat de Știință Militară*, vol. I, op. cit., p. 24.

²⁷ Soare Corneliu, *Dialectica luptei armate*, Editura Militară, București, 1981, p. 41.

Fenomenele și procesele militare sunt/reperezintă rezultanta acțiunii unui număr impresionant de factori, dintre care unii sunt principali, iar alții sunt secundari; o parte sunt esențiali, iar altă parte – neesențiali, unii măsurabili, alții nemăsurabili.

Pe lângă cauzele esențiale de influență/modificare a proceselor militare, există și factori neesențiali greu de măsurat și identificat, însă acțiunea lor cumulată influențează deseori semnificativ desfășurarea fenomenului sau a procesului militar. De exemplu, între înzestrarea unei armate și rezultatele obținute (succesele obținute) există, fără îndoială, o legătură directă, dar care nu este și unică, adică este o condiție necesară, dar nu și suficientă. Astfel, două armate, înzestrate la fel, pot obține rezultate diferite în lupta armată, uneori chiar foarte diferite.

Aceasta înseamnă că în domeniul militar și în război (în lupta armată) nu se manifestă doar relații deterministe, ci și relații de tip statistic, descrise prin intermediul legilor statistice. Aceste legi acționează în cadrul fenomenelor de masă, manifestându-se ca tendință, fiind verificate numai pe baza cercetării unui număr mare de evenimente individuale.

Condiția de eficiență și eficacitate reprezintă principala caracteristică a acțiunii militare și principalul criteriu pe baza căruia cunoștințele se numesc științifice.

Știința militară generală se poate defini ca un ansamblu de cunoștințe despre pregătirea și conducerea luptei armate, precum și despre pregătirea forțelor armate pentru a fi capabile să ducă cu succes lupta armată.

Cercetările făcute de teoreticienii civili și militari arată că începuturile științei militare generale se găsesc undeva pe la începutul secolului XIX-lea. În 1805, Clausewitz critică gândirea dogmatică în domeniul militar și, în mod special, definițiile lui von Bülow referitoare la operații, strategie și tactică, demonstrând că definițiile acestuia nu corespund exigențelor științifice: *“Caracterul științific al studierii războiului constă, în primul rând, în elaborarea corespunzătoare a concepțiilor utilizate”*. În continuare, Clausewitz scrie că *“ne vom ocupa mai ales de noțiunile generale, pentru că, în constituirea unor științe, lor le revine întâietatea”*²⁸.

Bülow definea strategia ca știință a mișcărilor în afara câmpului vizual al inamicului, spre deosebire de tactică, pe care o vedea ca o disciplină științifică ce studia mișcările efectuate în interiorul acestuia. Clausewitz era de părere că o asemenea viziune reduce întreaga problematică militară la mișcări și că deosebirea ar trebuie să se bazeze pe o trăsătură abstractă, pentru ca rezolvarea să poată fi considerată satisfăcătoare.

În domeniul operațiilor de stabilitate și sprijin, conduse și executate de instituția militară, spre sfârșitul secolului al XX-lea apar primele lucrări de fundamentare științifică.

Pentru studiul nostru, considerăm că sunt semnificative operațiile de stabilitate și sprijin desfășurate în ultimele decenii, mai ales cele sub egida ONU.

În categoria operațiilor de stabilitate și sprijin sunt considerate următoarele acțiuni: asigurarea libertății de navigație și de survol; asistența acordată unei națiuni; combaterea terorismului; impunerea de sancțiuni; loviturile (cu obiectiv limitat) și raidurile; sprijinul militar acordat luptei antidrog; sprijinul militar acordat autorităților civile; evacuarea necombatanților; demonstrațiile de forță; protecția navigației; căutarea, salvarea și evacuarea, sprijinul păcii.

²⁸ *Neue Bellona*, vol. 9, 1805, p. 255.

Deși responsabilitatea construirii păcii este un atribut al dreptului internațional, al statelor și organizațiilor internaționale și nu al organizațiilor militare, astăzi se discută în mediile științifice și politice faptul că *“menținerea păcii nu este treaba militarilor, dar nu se poate realiza fără ei”*²⁹.

Se cunosc multe acțiuni în care militarii au fost implicați în menținerea păcii și nu în desfășurarea războiului. Înseamnă că ar trebui ca și cunoștințele despre aceste activități (acțiuni) să se înscrie în sistemul de cunoștințe al științei militare generale, căci multe dintre cunoștințele cu care operează această știință sunt împrumutate din știința militară generală (despre organizare și conducere, dar și cele privind modul de acțiune al forțelor în operațiile intermediare).

În acțiunea desfășurată pe timpul operațiilor de stabilitate și sprijin, mijlocul este același (armament și tehnică de luptă) ca și pe timpul acțiunilor militare violente, dar scopul nu este de natură distructivă, ceea ce face ca acest tip de acțiune să difere față de acțiunea militară violentă.

Din știința militară generală fac parte: arta militară (strategia, arta operativă și tactica), conducerea războiului, conducerea militară, istoria militară și teoria instruirii și educării trupelor.

Cunoștințele despre spațiul geografic își au originea în trecutul îndepărtat. Astfel, Platon arăta existența unor legături dintre mediul geografic și organizarea politico-militară a statului. În lucrarea sa, *“Politica”*, Aristotel scria că este o mare dependență între mărimea cetății (statului) și întinderea spațiului, bunurile și numărul de locuitori. În plus, el consideră relieful ca un obstacol pentru invadatori, dar favorabil celor care se apără. În China, strategul militar Sun Tzu cunoștea importanța geomorfologică a teatrului de război și sublinia importanța cunoașterii și folosirii detaliilor pentru buna desfășurare a bătăliei (luptei).

Gândirea militară în acest domeniu a generat un sistem de cunoștințe, grupate în științe ca: geopolitica, deși nu este încă o știință, geostrategia și geografia militară.

Geopolitica, deși nu a ajuns la stadiul de știință, o putem considera o disciplină care studiază politica și acțiunea unui stat, relațiile și jocul politic dintre state (grupări de state) într-o arie geografică mare, zonă continentală sau planetară.

Legătura dintre geografie și război este clară și este exprimată, începând cu secolul al XVIII-lea, în diferite lucrări, precum *“Metode pentru studiul geografic”*, scrisă de Lenglet Dufresnov.

Din secolul al XIX-lea, cunoașterea în domeniul geografico-militar devine sistematică și apar chiar școli de geografie militară, ca cea franceză, spaniolă, germană, rusă, engleză, românească etc.

Ca multe alte preocupări teoretice, și gândirea geografică militară românească are ca model școala franceză și germană.

După Primul Război Mondial, gânditorii militari intensifică și studiul problematicei geografico-militare, iar imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, ca o consecință a amplitudinii spațiale a luptei armate, apar noi concepte legate de *“marea geografie militară”*,

²⁹ Grigore Laurențiu, *Știința Militară sau științe militare ?*, Buletinul Universității Naționale de Apărare “Carol I”, nr. special, nr. 3/2006, p. 37.

care, împreună cu sistemul de cunoștințe al geopoliticii, se cristalizează într-o nouă ramură de științe, denumită *geostrategie*.

Ca urmare, cunoștințele cu privire la influența spațiului geografic asupra acțiunilor militare și a războiului sunt cuprinse în trei ramuri de științe: geopolitica, geostrategia și geografia militară, care au același obiect de studiu – spațiul geografic, analizat însă din perspective diferite.

Geopolitica studiază spațiul geografic în special din perspectiva influenței acestuia asupra politicii, în general, și a politicii militare, în special.

Geostrategia analizează influența spațiului geografic asupra pregătirii și ducerii războiului, așadar, nivelul strategic al războiului.

Geografia militară studiază influența spațiului geografic asupra acțiunii militare de nivel tactic, operativ și/sau strategic.

Rezultă că cele trei științe se interferează și au probleme comune, dar și domenii specifice de abordare și între ele există corelație.

Geopolitica este destinată nivelului politic și politico-militar, geostrategia, nivelului politico-militar și militar, geografia militară – nivelului operațional militar, iar cunoștințele celor trei științe sunt complementare și formează un sistem de cunoștințe.

Am analizat, de asemenea, și cunoștințele ce aparțin științelor militare și sunt legate de determinările câmpului de luptă asupra psihicului uman. Această știință este psihologia militară, o disciplină de graniță între științele militare și psihologice.

Obiectivul acestei științe este de a determina profilul psihic optim în diverse forme și procedee ale luptei armate pentru fiecare armă (specialitate militară) și pentru a contracara agresiunile psihice și a elabora procedee eficiente de lovire a psihicului adversarului.

Analiza cunoștințelor acestei științe ne-a condus la concluzia că psihologia militară este o știință de graniță. Argumentăm această idee prin faptul că majoritatea cunoștințelor sunt cele de psihologie, chiar dacă ele sunt destinate lovirii adversarului și protecției împotriva loviturilor adversarului (lovituri împotriva psihicului luptătorului). *‘Deci, psihologia militară analizează psihicul luptătorilor din perspectiva câmpului de luptă modern și oferă soluții în ceea ce privește neutralizarea voinței adversarului și menținerea capacității psihice la parametrii ceruți de acțiunea militară eficientă. Și această știință se folosește de cunoștințele elaborate de știința militară generală pentru a elabora modele și profile psihice optime, precum și proceduri de acțiune și agresiune psihică în lupta armată’*³⁰.

Științele tehnice militare fac parte dintr-un mare domeniu al științelor militare numit *logistică* și au ca scop satisfacerea înzestrării cu tehnică și armament potrivit scopurilor războiului.

Explicația este logică: mijloacele de luptă, alături de agentul și scopul acțiunii, reprezintă elementele fără de care acțiunea militară nu se poate desfășura. Proiectarea și producția mijloacelor de ducere a luptei armate au la bază cunoștințele din științele tehnice și științele tehnice militare (științe de graniță).

³⁰ *Ibidem*, p. 38.

Sistemul de cunoștințe al acestora cuprinde cunoștințe referitoare la asigurarea cu armament și tehnică de luptă, muniții, materiale de întreținere și tehnice, mentenanță, managementul resurselor materiale etc. și se interferează cu sistemul de cunoștințe specific logisticii.

Logistica (logistica de producție și logistica de consum) cuprinde, pe lângă științele tehnice militare, medicina militară, topogeodezia militară, administrația (economia militară)³¹.

În concluzie, principalele categorii de științe militare sunt:

- știința militară generală (acțiunea militară la război, operații de stabilitate și operații de sprijin);
- sociologia militară (conflictul armat ca fenomen social);
- geografia militară, geopolitica, geostrategia;
- logistica [științele tehnice militare; medicina militară; topogeodezia militară; administrația (economia militară)];
- psihologia militară (profilul psihic al luptătorului; agresiune și protecție psihică).

Dar securitatea militară? Dar siguranța națională? Dar diplomația militară și politica externă militară?

Răspunsul la aceste întrebări s-ar putea da după continuarea studiului/analizei noastre de către un grup interdisciplinar de cercetători, format din specialiști militari și civili.

³¹ *Ibidem*, p. 39.

DEZVOLTAREA CONCEPTELOR ȘI EXPERIMENTAREA

~ *instrumente de bază în realizarea
unor capacități militare eficiente și robuste* ~

General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

După sfârșitul războiului rece, dispariția dinamicii conflictului militar într-o lume bipolară a dus la necesitatea transformării sistemului militar pentru a dezvolta noi capacități necesare menținerii gradului de succes în acțiuni militare. "Pauza" strategică de la mijlocul anilor '90 a permis introducerea unor noi concepte operaționale și inițierea unui amplu proces de restructurare a sistemelor militare din NATO și fostul Tratat de la Varșovia, recunoscut mai târziu ca o *revoluție în afacerile militare*. Totodată, au existat, în principal, trei factori care au influențat abordarea unor noi concepte operaționale: evoluția mediului strategic, evoluția tehnologică și creșterea gradului de complexitate a conflictului și, implicit, a acțiunii militare.

Odată cu sfârșitul anilor '90 și momentul critic de la 11 septembrie 2001, mediul strategic a cunoscut modificări majore legate de natura și tipologia amenințărilor și riscurilor atât la nivel global, cât și regional. În special, politicile și strategiile dezvoltate în SUA pentru menținerea relevanței instrumentului militar al puterii au suferit o modificare majoră referitoare la trecerea de la o planificare a apărării în funcție de riscuri și amenințări la una bazată pe capacități. Altfel spus, pentru contracararea unei game de amenințări și riscuri variate și atipice, sistemul militar avea nevoie de modularitate, agilitate (capabilitatea de a îndeplini o gamă variată de misiuni într-un spațiu de luptă neconvențional) și flexibilitate (capabilitatea de a-și modifica oportun structura operațională pentru a contracara eficient tipurile de adversar).

În același timp, progresele tehnologice influențau major dinamica organizațiilor și, implicit, pe cea a sistemului militar. Astfel, ritmul alert de dezvoltare a mijloacelor de comunicație, modificări majore în dinamica unor strategii economice regionale și progresele majore din domeniul mass-mediei au dus la nevoia de interconectare la nivel global și regional. Pentru organizația militară, progresele tehnologice, tendințele dinamicii globale și diversificarea tipologiei crizelor, incluzându-le pe cele cauzate de dezastre naturale și conflicte interetnice, au creat necesitatea unui proces de transformare major. În plus, organizația militară avea nevoie de adaptare la ceea ce experții numeau *revoluție informațională*.

În acest context, strategii și decidenții politico-militari au recunoscut necesitatea dezvoltării, analizării, confirmării și implementării unor noi concepte operaționale, de genul *războiului bazat pe rețea*.

Creșterea gradului de complexitate a conflictului militar a generat, nu în ultimul rând, cerințe majore de transformare a capabilităților militare atât prezente, cât și viitoare. Crizele politice, sociale sau economice au influențat direct apariția unor crize regionale pentru care soluția angajării instrumentului militar de putere era percepută ca primordială. "Convenționalul" conflict din Golful Persic de la începutul anilor '90 era deja perceput ca unul atipic pentru perioada anilor 2000. Totodată, socializarea conflictului (crizele din Balcani, din fostele republici ale URSS etc.) și apariția unor amenințări și riscuri cu caracter transnațional au generat nevoia abordării unor noi concepte operaționale și, implicit, a dezvoltării unor capabilități la nivel înrunit și interagenții.

În acest context, procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare s-a dovedit ca fiind instrumentul principal de abordare, analiză, confirmare și implementare a noilor concepte operaționale.

Necesitatea procesului de dezvoltare a conceptelor și experimentare

Pentru Armata României, procesul major de transformare de după sfârșitul *războiului rece* s-a bazat pe circumstanțe și cerințe similare. În consecință, acest proces a deschis și sistemul militar românesc unei serii largi de noi abordări și concepte operaționale. Multitudinea și diversitatea acestora impuneau aplicarea unui proces integrat și formalizat de analiză, testare, confirmare și aplicare pentru a menține relevanța și eficiența organizației militare, prezente și viitoare. *Procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare* este larg dezvoltat atât la nivelul NATO, cât și la nivelul armatei SUA, una dintre țările cu progrese reale pe linia definirii și implementării dezvoltării conceptelor și experimentării.

După 2004, anul aderării României la Alianța Nord-Atlantică, sistemul militar românesc a recunoscut necesitatea abordării, analizei și implementării, în cadru aliat, a unei serii largi de noi concepte operaționale, precum: *abordarea operațională bazată pe efecte – EBAO*, *războiul bazat pe rețea – NCW*, *evaluarea operațională pe bază de rețea – ONA* etc. Față de acestea, procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare vizează atât menținerea unor capabilități militare curente eficiente, în condițiile angajării active a Armatei României în teatrele de operații din Balcani, Irak și Afganistan, cât și determinarea capabilităților militare viitoare.

Integrat procesului de transformare continuă a sistemelor militare, procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare concentrează conceptele operaționale relevante, le analizează, testează, confirmă și implementează, într-un cadru integrat, și determină concepte funcționale și de sprijin în scopul fie al adaptării capabilităților militare curente, fie al determinării

și dezvoltării capabilităților militare viitoare. Ulterior, modificările aplicabile sistemului militar sunt structurate pe domeniile doctrină, structura organizației, pregătire și instruire, echipamente, lideranță și educație, personal și infrastructură¹.

Cadrul conceptual al procesului de dezvoltare a conceptelor și experimentare

Dezvoltarea conceptelor și experimentarea reprezintă aplicarea structurii și metodelor experimentale la provocarea ridicată de dezvoltarea capabilităților militare ale viitorului într-un mediu operațional în continuă evoluție. Procesul permite analizarea, într-o manieră logică, integrată și structurată, a ideilor și conceptelor operaționale. Acestea pot fi generate din surse diferite: procese operaționale, experiențe operaționale, documente analitice oficiale sau propuneri publicate în periodicele sau revistele de specialitate. În general, domeniile de referință ale conceptelor nu sunt limitate, pentru a permite o abordare cât mai amplă a noilor idei și concepte. Cele promițătoare sunt promovate, explorate și modificate până la definirea matură a acestora. În prima etapă – *dezvoltarea conceptelor*, grupuri specializate de decidenți sau experți dezbate conceptele mature și le transmit spre a fi supuse *procesului de experimentare* – a doua etapă a procesului de dezvoltare și experimentare. Chiar dacă nu este cerută după fiecare etapă, experimentarea rămâne un instrument realist, care asigură o înțelegere avansată a aspectelor asociate cu dezvoltarea conceptelor, în special, în condițiile unui mediu operațional complex. Experimentarea vizează evaluarea fezabilității, utilității și limitelor noilor concepte operaționale într-un mediu controlat. În plus, experimentarea este și o metodă economică de a confirma sau respinge concepte cu eficacitate scăzută sau a căror aplicare la scară largă ar consuma o cantitate mare de resurse. Odată validate și acceptate, conceptele sunt implementate în organizații, pentru realizarea capabilităților militare cerute.

Procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare este unul de perspectivă pentru dezvoltarea și evaluarea noilor concepte, înainte de alocarea unor resurse majore. În același timp, acest proces identifică cea mai utilă soluție atât din punct de vedere tehnic, cât și din punctul de vedere al soluțiilor posibile, referitor la modificări majore privind doctrina, structura organizației, pregătirea și instruirea, echipamentele, lideranța și educația, personalul și infrastructura. Cu alte cuvinte, procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare reprezintă o modalitate de a gândi abordările pentru viitor înainte de a alocă și a cheltui resurse financiare importante. Dezvoltarea și identificarea unor concepte ale viitorului ne permit să le testăm validitatea și fezabilitatea, să exploatăm avantajele altor studii și experimente și, în final, să economisim resursele și să evităm duplicarea².

¹ U.S. *Joint Transformation Roadmap*, 21 ianuarie 2004, Submitted by U.S. Joint Forces Command to Director, Office of Force Transformation.

² <http://www.wikipedia.com>

Dezvoltarea capabilităților militare și dinamica procesului de dezvoltare a conceptelor și experimentare

Pentru a determina capabilitățile necesare unui anumit set de misiuni și obiective, procesul de evoluție a forței militare se bazează pe un sistem întrunit de dezvoltare și integrare a capabilităților. Acesta cuprinde mai multe etape, pornind de la documentele de nivel strategic, determinante pentru identificarea obiectivelor și misiunilor sistemului militar, și până la cele care definesc în detaliu capabilitățile militare cerute. Procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare este direct relaționat cu sistemul întrunit de dezvoltare și integrare a capabilităților, prin cele două abordări principale: *dezvoltarea conceptelor și experimentarea*.

Directivile strategice sau cele de planificare a apărării urmăresc atât definirea obiectivelor strategice pe termen scurt, mediu și lung, cât și identificarea conceptelor operaționale care potențează sistemul militar pentru un anumit set de misiuni relevante pentru utilizarea cu succes în acțiuni militare. Ulterior definirii, analizării și confirmării conceptelor operaționale, se determină conceptele funcționale și arhitectura integrată. Această etapă este necesară pentru stabilirea, într-un cadru integrat și formalizat, a responsabilităților subsistemelor organizației militare specializate în domeniile funcționale. Fiecare concept operațional este supus unui proces de analiză privind relevanța și eficiența acestuia. Analiza presupune și determinarea capabilităților specifice fiecărui concept operațional pe termen scurt, mediu și lung. Acestea se constituie, ulterior, în cerințe funcționale și conduce la inițierea un proces amplu de identificare a soluțiilor specifice pentru fiecare domeniu funcțional.

Atât soluțiile, cât și conceptele funcționale determină elaborarea documentelor privind dezvoltarea capabilităților militare, precum și pe cele ce vizează modificările specifice domeniilor de implementare (doctrina, structura organizației, pregătirea și instruirea, echipamentele, lideranța și educația, personalul și infrastructura).

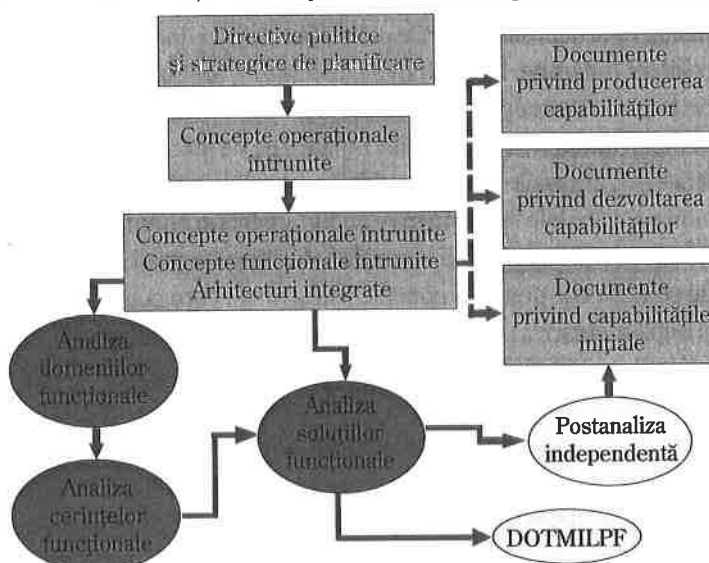

Figura 1: Sistemul întrunit de dezvoltare și integrare a capabilităților și etapele procesului de dezvoltare a conceptelor și experimentare³

³ U.S. Joint Transformation Roadmap, doc. cit., p. 22.

Abordările procesului de dezvoltare a conceptelor și experimentare

Procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare presupune integrarea permanentă a două abordări care au ca obiective finale, în cadrul unui efort amplu de transformare a sistemului militar, *definirea, confirmarea și implementarea capabilităților întrunite transformate* (figura 2).

De asemenea, procesul se concentrează atât pe capabilitățile întrunite pe termen mediu și lung, cât și pe adaptarea capabilităților militare prezente.

Prima abordare – dezvoltarea conceptelor, urmărește analiza și selecția, atât la nivel întrunit,

Figura 2: Abordările procesului de dezvoltare a conceptelor și experimentare⁴

cât și interdepartamental, a noilor idei și concepte operaționale care să-i permită sistemului militar să-și dezvolte propriile politici, strategii și doctrine pentru realizarea noilor capabilități militare întrunite. Dezvoltarea conceptelor are un puternic caracter deductiv – pornește de la noile concepte operaționale și tinde să determine fezabilitatea și relevanța lor în determinarea capabilităților militare pe termen mediu și lung. Forumurile decidenților strategici, grupurile de lucru specializate pe domeniile funcționale și conferințele de specialitate sunt principalele medii în care au loc analiza și confirmarea noilor concepte operaționale. Ulterior, noile concepte operaționale ating un grad de maturitate și relevanță suficient de consistente pentru a constitui baza de plecare pentru procesul de definire, dezvoltare și implementare a capabilităților – procesul de dezvoltare a forței. Spre exemplu, *abordarea operațională bazată pe efecte* – unul dintre conceptele operaționale în plină dezvoltare la nivelul NATO – a cunoscut o amplă dezbateră promovată, în principal, de Comandamentul Aliat pentru Transformare de la Norfolk, SUA. Considerat relevant pentru eficiența sistemului militar în condițiile diversificării tipurilor de amenințări și măririi gradului de complexitate a acțiunilor militare, acest concept operațional a determinat necesitatea revizuirii procesului militar de decizie. Astfel, chiar dacă încă există un grup de experți sceptic cu privire la aplicarea *abordării operaționale bazată pe efecte* la nivel tactic, trecerea de la îndeplinirea misiunilor prin obiective la cea prin efecte permite o abordare operațională mai eficientă în condițiile unui grad ridicat de complexitate a acțiunii militare. În plus, integrarea efectelor la nivel strategic și operativ permite sistemului militar să acționeze sinergic cu alte agenții și departamente care au responsabilități în domeniile securității și apărării. Astfel, comunicarea și acțiunea atât la nivel întrunit, cât și interagenții a devenit o capabilitate necesară implementării *abordării operaționale bazată pe efecte*.

⁴ U.S. Army Concept Development and Experimentation Campaign Plan (ACDEP) Operational Design, Briefing for USPACOM Operational Science and Technology Conference, 8 martie 2006.

Dezvoltarea prototipurilor – a doua abordare, are, spre deosebire de dezvoltarea conceptelor, un puternic caracter inductiv. Cu alte cuvinte, experiențele operaționale relevante determină apariția unor noi soluții operaționale ad-hoc de rezolvare a problemelor sistemului militar în condițiile unei acțiuni militare complexe. De exemplu, experiențele recente din teatrele de operații din Irak și Afganistan au determinat apariția unor noi metode de contracarare a acțiunilor complexe ale unui adversar care iese din tiparele unui modus operandi prevăzut de doctrinele actuale ale armatelor moderne. A devenit, astfel, necesară dezvoltarea unor prototipuri de capacități militare care să se adapteze oportun sistemului militar (de exemplu, utilizarea vehiculelor aeriene fără pilot în identificarea și lovirea obiectivelor).

Experimentarea continuă reprezintă factorul de echilibru între deductivismul dezvoltării conceptelor și inductivismul dezvoltării prototipurilor. Aceasta necesită dezvoltarea unei arhitecturi robuste de modelare și simulare a acțiunilor militare pentru pregătirea și instruirea structurilor militare în vederea realizării capacităților atât pe termen mediu și lung, cât și pe termen scurt. În plus, experimentarea trebuie să țină cont și de noile progrese tehnologice pentru determinarea și dezvoltarea unor programe de achiziții care să permită înzestrarea structurilor militare cu echipamente eficiente. Realizarea unei arhitecturi de pregătire și instruire la nivel înrunit și integrat-interagenții permite analizarea și confirmarea soluțiilor privind domeniile funcționale. De asemenea, aplicarea noilor tehnologii permite asigurarea unui grad ridicat de succes în acțiunile militare. Structurată, în principal, pe modelare și simulare, experimentarea continuă presupune construirea, într-un cadru artificial, a unor modele operaționale care necesită confirmare și arbitraj empiric pentru determinarea eficienței noilor capacități militare. Simularea reală, virtuală sau constructivă permite instruirea repetitivă și cu costuri scăzute în condițiile aplicării integrate a unor noi tehnici, tactici și proceduri.

Abordările procesului de dezvoltare a conceptelor și experimentare determină, fie deductiv sau inductiv, soluții funcționale pentru capacitățile sistemului militar. Ulterior, acestea trebuie aplicate integrat domeniilor funcționale pentru a permite un control sistematic al procesului de transformare.

Domenii de implementare a soluțiilor funcționale – doctrina, structura organizației, pregătirea și instruirea, echipamentele, lideranța și educația, personalul și infrastructura

Procesul de transformare este unul continuu. De aceea, sistemul militar trebuie să dezvolte metode care să permită autoevaluarea ansamblului său, sistemele propuse și care definesc capacitățile militare solicitate. În același timp, procesul trebuie să valideze capacitățile, luând în considerare soluțiile corespunzătoare domeniilor de implementare (doctrina, structura organizației, pregătirea și instruirea, echipamentele, lideranța și educația, personalul și infrastructura), și să asigure înzestrarea cu echipamente și tehnologii necesare

acestor capabilități în scopul realizării succesului în operații. Etapele inițiale ale procesului de dezvoltare a conceptelor și experimentare trebuie să țină cont de următoarele domenii funcționale⁵:

- *doctrină* – procesul doctrinar trebuie să evolueze, să devină mai eficient și organizat și să fie direct relaționat cu procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare. Analiza noilor concepte operaționale și experimentarea acestora duc la identificarea unor modificări doctrinare care trebuie să fie implementate atât la nivel întrunit, cât și la nivelul categoriilor de forțe;

- *structura organizației* – implementarea noilor concepte trebuie să identifice modificările organizaționale cerute pentru a menține relevanța, agilitatea și flexibilitatea structurii organizației;

- *pregătirea și instruirea* – instruirea și exercițiile, atât la nivel întrunit, cât și la nivelul categoriilor de forțe, sunt esențiale pentru antrenarea arhitecturii de comandă și control și a statelor-majore în aplicarea principiilor doctrinare rezultate din noile concepte operaționale analizate și confirmate prin procesul de dezvoltare a conceptelor și experimentare; în același timp, instruirea trebuie să țină cont de lecțiile învățate și de experiența obținută în mediile operaționale reale, pentru a îmbunătăți adaptabilitatea sistemelor militare la situații dinamice și cu dezvoltare puțin prognozabilă. Sistemul de instruire și pregătire trebuie să cuprindă aplicații și exerciții în medii de instruire reale, virtuale și constructive. În plus, realizarea centrelor de instruire atât la nivel întrunit, cât și la nivelul fiecărei categorii de forțe permite dezvoltarea și aplicarea programelor de instruire, observarea și evaluarea capabilităților generate de noile concepte operaționale;

- *echipamentele* – progresele tehnologice continuă să influențeze relevanța și eficiența sistemului militar. Utilizarea unor tehnologii și echipamente noi facilitează potențarea capabilităților militare curente pentru a răspunde la cerințele generate de noile concepte operaționale; procesul de modernizare și echipare trebuie să fie unul flexibil, pentru a răspunde oportun la nevoile și cerințele forței;

- *lideranța și educația* – dezvoltarea lideranței reprezintă unul dintre principiile de bază ale transformării organizaționale. Noile concepte operaționale cer lideri cu o capacitate ridicată de adaptare și decizie rapidă în condițiile unor medii operaționale dinamice, cu inițiativă și înțelegere a circumstanțelor și realităților operaționale atât la nivel întrunit, cât și la nivelul categoriei de forțe. Educarea și instruirea liderilor trebuie să se concentreze pe dezvoltarea deprinderilor și a cunoștințelor necesare acțiunii în medii operaționale complexe. De asemenea, noile concepte cer extinderea înțelegerii competențelor individuale, la nivelul categoriei de forțe și la nivel întrunit, pentru a asigura aplicarea sinergică a capabilităților militare, în timp și în spațiu, pentru realizarea obiectivelor strategice sau operative;

- *personalul* – cerințele de recrutare trebuie să se bazeze pe abilitățile fizice și intelectuale ale personalului pentru a-i selecta pe cei apti pentru lucrul în echipă în condițiile mediului operațional dinamic și complex.

- *infrastructura* – pentru planificarea și executarea integrată a operațiilor, atât noile concepte operaționale, cât și lecțiile învățate determină modificări ale infrastructurii.

⁵ U.S. Joint Transformation Roadmap, doc. cit., p. 34.

RĂZBOIUL BAZAT PE REȚEA

~ capabilități NATO

facilitate de rețea ~

Prof. univ. dr. Cristea DUMITRU

Capabilitățile NATO facilitate de rețea – NATO Network Enabled Capabilities ~ NNEC nu se referă doar la capabilitățile NEC ale NATO ca organizație, la fel cum nu se referă doar la infrastructura sistemelor de comunicații și informatică (*Communications and Information Systems – CIS*). NNEC se referă la întreaga capacitate a statelor membre ale NATO de a utiliza capabilitățile informatice dispuse între ele și, de asemenea, direct între forțele acestora și Alianță, parteneri dinamici ai Alianței și entități civile. NATO asigură cadrul pentru desfășurarea procesului de consultări politice și joacă, totodată, un rol crucial în elaborarea arhitecturii, standardelor efective de interoperabilitate, precum și testarea și aplicarea facilităților care pot asigura interoperabilitatea forțelor statelor membre.

Pentru a simplifica terminologia și înțelegerea, infrastructura CIS definită aici se referă la infrastructura informatică de rețea (*Network Information Infrastructure – NII*). Facem această precizare pentru a elimina eventualele confuzii asupra conceptului NEC, care cuprinde mult mai mult decât infrastructura CIS. Infrastructura CIS este adeseori considerată, în mod eronat, ca reprezentând totalitatea NEC.

Raportul NNEC este concentrat asupra capabilităților necesare implementării infrastructurii CIS comune. Numele dat acestor capabilități CIS comune este *infrastructura informatică de rețea (NII)*.

O infrastructură informatică de rețea robustă, sigură și eficientă este, fără îndoială, o cerință cheie pentru a atinge scopul NEC. Dar, cine are nevoie de infrastructură, ce tip și cât de mult este necesară, unde și cât trebuie să fie disponibilă? Ce arhitectură ar trebui să fie folosită, cum este asigurată interoperabilitatea, cum este securizată, ce tehnologii vor fi disponibile și când, care sunt punctele cheie în dezvoltare, cum sunt justificate investițiile, care sunt riscurile și care sunt beneficiile?

În primul rând, avem nevoie să clarificăm ideea a ceea ce NII intenționează a fi în termeni tehnici și să apreciem strategia de implementare a NII. În al doilea rând, este necesară dezvoltarea unui plan de transformare pentru implementarea NII. În al treilea rând, trebuie asigurată aplicarea corectă a acestui plan.

Asigurarea unei strategii pentru NII

Implementarea NII implică acțiuni independente ale NATO și ale statelor membre ale NATO pentru a dezvolta sisteme care pot fi interconectate sau pot fuziona în vederea atingerii acestui scop. Succesul unei asemenea abordări depinde de adoptarea unei viziuni unitare, comune pentru toți participanții, asupra a ceea ce ei dezvoltă și de aplicarea unui minim de standarde de dezvoltare, pentru a obține potrivirea ansamblelor în întreg și îndeplinirea scopului comun.

Strategia propusă pentru construirea NII este similară modului în care a fost gândit Internetul. Acesta nu are o autoritate centrală de control. La bază, Internetul depinde de echipa de ingineri a Internetului care coordonează elaborarea standardelor comune, ce asigură interconectarea și operarea rețelelor dezvoltate independent, pentru a crea un set comun de servicii accesibile în toată lumea, așa cum este cunoscut Internetul astăzi. Succesul acestei abordări este evident, Internetul înglobând peste 60 000 de rețele.

O descriere a ceea ce se încearcă a se construi poate fi dată de prezentarea elementelor cheie, care îi dau NII caracteristicile definitorii.

❖ Elemente cheie de comunicații

Componenta de comunicații a NII este caracterizată de tendința de a folosi *Protocolul Internet (Internet Protocol – IP)* pentru a asigura un mecanism de transport comun, sigur pentru toate tipurile de informații care se transmit prin toate canalele de legătură. Procesul de adoptare a IP ca mijloc comun de transport va dura o perioadă îndelungată. Au fost adoptate mai multe versiuni ale IP, ajungându-se la IP v.6, care suportă rețelele ce vor fi desfășurate în teren. Standardizarea interfețelor între terminalele de comunicații prin satelit (*SATelite COMmunications – SATCOM*) din teren și rețelele fixe reprezintă factorul cheie pentru ca rețelele din teren să poată suporta traficul IP. Acest proces de standardizare va permite dezvoltarea unui concept de asigurare a rezervei SATCOM pentru Alianță, cu impact major asupra sprijinului operațiunilor expediționare.

Dezvoltarea unor echipamente de criptare IP flexibile și asigurarea sistemului de management al cheilor este o tehnologie de mare importanță pentru serviciile NII. Posibilitatea de a implementa rapid dispozitivele de criptare IP este punctul culminant al dezvoltării așa-numitelor rețele “negre”, anume o singură rețea a rețelelor, virtuală, care poate asigura servicii de voce, video și trafic de date pentru domenii multiple de securitate și niveluri de clasificare.

Odată cu dezvoltarea echipamentelor de criptare IP este necesar progresul rapid în domeniul transmiterii informațiilor între o rețea IP și o rețea non-IP. Echipamentele standardizate care stau la marginea rețelelor IP au fost numite routere de “bordură” (*Edge-Proxy*) și joacă rolul de interfață cu rețelele non-IP. Folosirea echipamentelor de “bordură” pentru asigurarea interfeței între legăturile de date tactice și rețelele IP este foarte importantă pe termen scurt și mediu.

Adoptarea mecanismului de transport IP necesită un progres semnificativ în numeroase domenii tehnice, pentru a asigura nevoile de comunicații ale utilizatorilor mobili. Aceste domenii includ standardizarea formelor de undă, dezvoltarea unor arhitecturi software comune pentru stațiile radio tactice, utilizarea îmbunătățită a spectrului electromagnetic și dezvoltarea protocoalelor de rețea mobilă. Sprijinirea rețelelor IP mobile depinde, pe termen lung, de consistența protocoalelor de rețea mobilă constituită ad-hoc (Mobile Adhoc NETwork – MANET), care să includă în întregime suportul de calitate a serviciilor (Quality of Services – QoS).

Acțiunile de dezvoltare pentru toate nivelurile de maturitate trebuie să înceapă cât mai rapid. Acest lucru implică activități care vor fi concentrate pe: dezvoltarea și implementarea capabilităților de sprijinire a obiectivelor cu termen imediat; dezvoltarea conceptelor și experimentarea obiectivelor cu termen mediu; cercetarea tehnologiilor cheie pentru asigurarea obiectivelor pe termen lung.

❖ *Elemente cheie de informatică și integrare*

Componenta de informatică și integrare a NII este caracterizată de folosirea arhitecturii orientate pe servicii (*Services Oriented Architecture – SOA*), pentru a expune funcțiunile software ca servicii consumabile ce pot fi descoperite și utilizate în rețea. Folosirea SOA facilitează aplicațiile și schimbul de date, asigură un mecanism flexibil pentru re folosirea serviciilor existente și permite dezvoltarea unui nou serviciu de informații cu noi valori adăugate.

Un scop principal al abordării SOA îl reprezintă disponibilizarea resurselor de informații pentru toți utilizatorii rețelei și sprijinirea eficientă a descoperirii și transmiterii informațiilor către utilizator.

Abordarea SOA impune adoptarea unei strategii de date comune, centrate pe rețea, pentru a oferi informației atributele vizibilității, accesibilității, inteligibilității și interoperabilității cu alte surse de informații. Încrederea că informația pe care o primim este corectă și că cea pe care o punem la dispoziție este corect manevrată constituie un factor de succes. Abilitatea de a asigura acces flexibil, sigur, bazat pe scop, la informații care pot fi rapid configurate pentru schimbarea politicii este fundamentală pentru succesul pe termen lung al NII.

Beneficiile SOA determină realizarea unui acord asupra standardizării unui set de servicii fundamentale acoperind domenii precum securitatea serviciului de descoperire, managementul metadata, managementul identității, managementul serviciilor și medierea.

Utilizarea abordării SOA cere ca utilizatorii finali ai rețelelor non-IP să fie, de asemenea, supravegheați. Echipamentele de bordură vor trebui să gestioneze fluxul de informații pentru management între lățimi de bandă mari și lățimi de bandă mici.

Progresele rapide din domeniile punerii la dispoziție a informațiilor bazate pe text în mediul de securitate și al folosirii tehnologiei XML vor fi puncte cheie în dezvoltarea serviciilor informatice și de integrare pe termen imediat și mediu.

Mesageria sigură și robustă – e-mail, mesageria formală, mesageria instant – este fundamentală pentru dezvoltarea IIS, iar capacitatea de a suporta schimburi de informații sigure, bazate pe text, înseamnă că informația codificată XML poate, la rândul ei, să fie interschimbată în condiții de securitate. Acest fapt va asigura interacțiunea dintre bazele de date, aplicații și utilizatori pentru dezvoltarea unei varietăți de servicii de informatică interoperabile în condiții de securitate.

Una dintre condițiile folosirii pe scară largă a tehnologiei XML o constituie standardizarea metadata. Mare parte din munca de standardizare implică dezvoltarea vocabularului specific domeniilor, ceea ce implică participarea experților militari pe domenii. Această activitate de standardizare este cheia interoperabilității informațiilor la toate nivelurile de maturitate, pentru conceptele viitoare de securitate a informației și pentru utilizarea tehnologiei informatice bazate pe principiul rațiune/agent, care va asigura fundamentul pentru atingerea obiectivelor pe termen lung pentru IIS și pentru NII, în general.

❖ *Elementele cheie ale sistemului de management și control*

Componenta de control și management al sistemului este caracterizată de necesitatea asigurării unor servicii de management și control sigure, *terminal-la-terminal*, și de folosirea acordurilor la nivelul serviciilor (*Services Level Agreements – SLA*) pentru subrețelele administrate independent, ce au implementate calitatea serviciilor.

SLA joacă un rol vital în arhitectura generală, pentru asigurarea nivelurilor de performanță adecvate. Conceptul SLA este cunoscut în lumea serviciilor de comunicații, însă va trebui aplicat pentru asigurarea informațiilor și securității serviciilor la sistemul de management și la sistemul de control. Cererea pentru asigurarea nivelurilor adecvate de performanță este deseori crucială în domeniul tactic, unde lățimea de bandă este limitată. Rezolvarea acestei provocări va depinde de progresele tehnice în numeroase domenii, cum ar fi asigurarea unei lățimi de bandă mărite pentru utilizatorii mobili, asigurarea securității serviciilor și implementarea dinamică a SLA în NATO și segmentele naționale.

Aici sunt multe detalii de ordin tehnic ce trebuie lămurite și este nevoie de experți de la națiunile contribuabile pentru a lucra împreună la acordul și implementarea abordării comune pentru serviciile *terminal-la-terminal*.

❖ *Elemente cheie pentru asigurarea informațională*

Mecanismul de asigurare informațională (Information Assurance – IA) este implementat în fiecare aspect al arhitecturii și contribuie la atingerea scopului general de protejare a informațiilor, fie că sunt statice sau în mișcare. Aceste mecanisme permit ca informațiile corecte să fie transmise în siguranță la persoanele corect stabilite, în timp oportun. Abordarea tot mai frecventă a conceptului "*Nevoia de difuzare a informației în funcție de nevoia de a cunoaște*" subliniază această intenție.

Pe termen scurt, criptarea IP și infrastructura de management al cheilor sunt foarte importante pentru asigurarea securității comunicațiilor. Totodată, pe termen mediu,

tehnologiile PKI și XML sunt de mare importanță pentru asigurarea implementării unei scheme dinamice de acces la informații, bazate pe rol și politici. Una dintre provocările majore ale Alianței o va constitui implementarea unei infrastructuri PKI interoperabile în toată Alianța și a schemei de management al cheilor pentru a asigura accesul la informații.

Dezvoltarea continuă și rapidă a tehnologiilor în domeniile prezentate sunt jaloane ale etapizării acestei abordări tehnice pentru a asigura îndeplinirea ambițiilor pe termen lung ale asigurării securității informațiilor aliniate cu conceptul de criptare pe obiect, unde informația este controlată prin identitatea utilizatorului și rolul acestuia în cadrul fiecărei operații. Simpla etapizare a criptării, managementul cheilor și politicile de decizii rapide ale accesului vor necesita descoperiri tehnologice majore.

Elaborarea unui plan transformațional

Implementarea *Strategiei de transformare* necesită ca participanții să fie de acord cu planul comun și cu capacitățile specificate de acesta.

□ Abordarea bazată pe planificarea capacităților

Planificarea apărării în NATO reprezintă un mecanism pentru identificarea formală și acordul asupra contribuțiilor naționale la un plan comun. Planificarea apărării NATO este, în prezent, o *planificare bazată pe capacități* (*Capabilities Based Planning – CBP*), desfășurată în procesul bianual de analiză a necesităților de apărare a NATO. Înțelegerea acestui proces merge dincolo de planificarea tradițională și ia în calcul planificarea necesarului de armament, de resurse și de capacități C3 (comunicații, comandă și control) în detaliu.

Planificarea apărării în concepția NNEC impune ca efectele pentru capacitățile de rețea ale forțelor să fie reflectate în dezvoltarea propunerii de forțe și scopurilor forțelor. Obiectivul final al acestui proces trebuie să fie reflectat în planificarea capacităților C3.

Un exemplu despre modul de implementare a metodologiei NNEC CBP îl constituie *Sistemul NATO de identificare și selectare a țintelor*. Concluzia studiului acestui sistem este că abordarea NNEC CBP ar trebui dezvoltată mai departe pentru a servi planificării NATO C3 și folosită pentru dezvoltarea propunerilor de capacități pentru sistemele C3 ale statelor membre ale NATO.

□ Elaborarea arhitecturii globale a NNEC

Planificarea bazată pe capacități identifică cererile de capacități, dar nu furnizează o matrice care să indice cum ar trebui să funcționeze sistemul pentru a satisface aceste cereri. Pentru aceasta este necesară o arhitectură care să permită NATO și statelor membre să dezvolte un program propriu. Actuala arhitectură globală a C3 asigură punctul de start pentru îndeplinirea acestei sarcini.

Arhitectura C3 a NATO este structurată pentru a asigura suport CBP, transformând cerințele de capacități într-o arhitectură de sistem de sisteme, care specifică cerințele de care au nevoie sistemele pentru a lucra și modul în care trebuie să lucreze împreună pentru satisfacerea acestor cerințe.

Actuala arhitectură C3 a NATO trebuie extinsă pentru a elabora o arhitectură globală care să specifice ce este necesar să îndeplinească sistemele NATO pentru a asigura suportul NNEC și modalitatea de interoperare cu sistemele naționale pentru îndeplinirea nivelurilor de ambiție operaționale ale Alianței.

□ *Elaborarea cadrului de interoperabilitate a NII*

Planificatorii și dezvoltatorii de sisteme din NATO și statele membre trebuie să aplice un set comun de specificații care descriu modul în care interoperează aceste sisteme. Arhitectura NNEC propusă va genera aceste tipuri de specificații pentru interfețe ce pot fi folosite pentru dezvoltarea unui cadru de interoperabilitate NII (*Network Information Infrastructure Framework – NIIF*). Acest cadru va identifica standardele de interfață și standardele la nivelul serviciilor. NIIF va putea fi folosit de planificatorii, dezvoltatorii de sisteme pentru a dezvolta sisteme care pot fi interconectate pentru a alcătui NII.

Dezvoltarea NIIF va implica, în mod necesar, experți militari din NATO și statele membre care vor lucra împreună, la care trebuie cooptați experți pe domenii din industrie.

□ *Elaborarea planului de dezvoltare a capacităților NII*

Faza finală în procesul de planificare implică elaborarea unei etapizări în timp pentru implementarea capacităților necesare.

Planificarea capacităților NII poate fi utilizată pentru a etapiza proiectul de dezvoltare, pentru a planifica resursele și pentru a asigura respectarea graficului dezvoltărilor NATO și ale statelor membre.

Elaborarea și implementarea planului de dezvoltare a capacităților NII

Implementarea NII va necesita colaborarea statelor membre ale NATO pentru definirea unor aspecte ale arhitecturii comune a sistemului și pentru a asigura o abordare consistentă pentru testarea și certificarea sistemelor ca fiind pregătite pentru rețea.

◆ *Dezvoltarea Grupului pentru ingineria sistemului NII*

Există anumite capacități pe care NII va trebui să le dețină, care necesită adoptarea unor soluții arhitecturale și de sistem comune. Suportul calității serviciilor *terminal-la-terminal* pentru transmiterea informațiilor prin NII este un exemplu. Domeniile managementul rețelei, ingineria traficului și asigurarea informațională furnizează alte astfel de exemple. În plus, există încă probleme la interconectarea și implementarea sistemelor, unele dintre aceste probleme necesitând identificarea și adoptarea unor soluții comune.

Dezvoltarea NII va impune întâlniri ale arhitecților și inginerilor de sistem din NATO și statele membre, pentru a dezvolta aceste soluții comune și pentru ca aceștia să continue asigurarea dezvoltării și evoluției NII. Exact cum Internetul necesită, în continuare, o echipă de intervenție, tot așa și NII va necesita un grup de ingineri de sistem.

Una dintre recomandările de bază ale NNEC este ca un grup de ingineri de sistem să fie stabilit să lucreze cu experții din domeniile de interes din NATO și din statele membre, pentru a rezolva cerințele comune și pentru a facilita dezvoltarea unor soluții comune.

◆ *Dezvoltarea capabilităților de testare și certificare*

Testarea este o parte necesară a construirii unui sistem complex. Pentru dezvoltatorii sistemelor este important să aibă acces la facilitățile de testare care le permit să interconecteze sistemele lor cu alte sisteme, să simuleze mediul sistem de sisteme și să verifice capacitatea sistemului lor de a funcționa corect.

Pentru NATO și statele membre este recomandat să fie accelerate eforturile de interconectare a facilităților proprii de testare și de punere la dispoziție a acestora, pentru a asigura dezvoltarea întregului sistem, ca și a întregului proces de testare și certificare a rețelei.

Asigurarea serviciilor pentru nivelul de comunicații al structurii NNEC va fi consistentă odată cu abordarea implementării globale pentru NNEC. Această abordare confirmă că orice NEC va fi o federație de sisteme, cu sisteme sub controlul autonom al statelor membre sau al NATO, ceea ce necesită un înalt nivel de interoperabilitate și securitate. Implementarea unor capabilități facilitate de rețea (NEC) cu capabilități efective, ca o federație de sisteme autonome, va fi bazată pe un concept de furnizare a serviciilor folosind arhitectura orientată pe servicii. Acest concept include utilizarea interfețelor internaționale, numite *puncte de interoperabilitate a serviciilor*, ca granițe între sistemele autonome care permit statelor membre să își păstreze controlul suveran asupra propriilor facilități, în timp ce asigură accesul, în siguranță, la informațiile puse la dispoziție în cadrul NNEC. Interoperabilitatea acestor servicii poate fi definită folosind termeni agreeți, ca parametri de performanță pentru interoperabilitate, care constau în specificații tehnice, așa cum sunt ele definite în profilele de interfață ale serviciilor, cereri pentru performanțele capabilităților, putând include însă și elemente de organizare, doctrinare și de instruire.

RĂZBOIUL BAZAT PE EFECTE

General (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

Colonel (r.) prof. univ. dr. Eugen SITEANU

Noile descoperiri în domeniul cunoașterii umane, experiența acumulată în operațiile militare și, în general, în războiul privit nu numai ca fenomen, ci și ca proces, precum și dezvoltarea tehnologică și generalizarea sistemului de feedback, de utilizare a lecțiilor învățate, toate acestea au condus la noi modalități de utilizare a forțelor și de experimentare a concepțiilor revoluționare în planificarea operațiilor secolului XXI.

În războaiele trecute se urmăreau distrugerea armatei inamicului și ocuparea teritoriului acestuia și a capitalei, deoarece funcția principală a strategiei militare era ciocnirea a două forțe armate. Acum, noua tehnologie și noul mediu de securitate internațional au determinat redefinirea modului de planificare și desfășurare a războaielor și conflictelor viitoare.

Ca urmare, strategia modernă nu își mai propune distrugerea totală a adversarului, nici cucerirea și alipirea de teritorii aparținând altor state, căci războiul modern va evita epuizarea resurselor statului/statelor învinse, întrucât, ulterior, s-ar ridica probleme nedorite de învingători, cărora le-ar reveni, astfel, în totalitate responsabilitatea reconstrucției economiei statului învins, fără a mai putea beneficia de cooperarea unor organizații de securitate și a unor forțe politice, precum și de infrastructura internă a statului (statelor) respectiv(e).

Din analiza conflictelor moderne s-a desprins concluzia că, de regulă, se caută soluții de identificare și realizare a cooperării cu acea parte a spectrului politic necompromisă în perioada anterioară, care să fie "ajutată" să câștige și să mențină puterea, printr-o strategie (inclusiv militară) potrivită și prin abilitatea forțelor armate de a obține efectele dorite.

Așa se explică de ce în știința (științele) și arta militară(e) au apărut noi concepte, printre care și *EBOA*¹, concept care a fost deja inclus în doctrinele moderne ale unor forțe armate.

Privit numai prin prisma conținutului său, *EBOA* nu este un concept cu totul nou sau revoluționar, căci elemente ale acestuia au fost folosite de-a lungul mileniilor (secolelor), încă de pe vremea marelui strateg chinez Sun Tzî, concretizate în blocaje, asedii, acțiuni de evitare a contactului direct cu inamicul și de înșelare, acțiuni de subversiune și alte asemenea metode, care nu au presupus numai confruntarea armată.

¹ *EBOA – Effect Based Operations Approach – Abordarea operațiilor pe bază de efecte*, U.S. Joint Operations Doctrine – JP-@-2006.

EBAO utilizează noile strategii și tehnologii, însă ia în considerare și acele tehnologii mai vechi și mai ieftine care răspund noilor cerințe conceptuale.

Operațiile bazate pe efecte iau în considerare ideea că succesul unui conflict armat trebuie evaluat prin prisma rezultatelor și nu a distrugerilor, pentru că, de fapt, distrugerea inamicului/adversarului a fost doar o metodă către un obiectiv strategic și politic, dar nu un scop în sine. Planificarea bazată pe efecte transcende spectrul conflictului, de la operații la scară mică la un teatru de război, iar abordarea operațiilor întrunite prin prisma efectelor mărește abilitatea structurilor militare de a afecta comportamentul adversarului și de a diminua capacitățile acestuia prin folosirea integrată și selectivă a instrumentelor puterii naționale.

Acest gen de abordare conectează obiectivele strategice și operaționale cu misiunile tactice prin identificarea efectelor dorite și nedorite în operația respectivă.

S-a constatat că, în operațiile întrunite, gândirea și practicile bazate pe efecte au un impact major asupra nivelului strategic și operațional, afectând comandamentele, procesul de luare a deciziei și produsele comandamentelor respective, iar la nivel tactic, ele reprezintă doar un mod de gândire, cu implicații asupra modalităților de planificare și utilizare a resurselor de către comandanți.

Astăzi, conținutul conceptului evoluează prin dezvoltări teoretice, experimentări și aplicarea în operații întrunite, iar optimizarea activităților *EBAO* se materializează în: creșterea calității în domeniul acționar, la toate nivelele; îmbunătățirea, la nivel operațional, a unității de efort dintre militari, agenții, parteneri multinaționali și organizațiile nonguvernamentale; realizarea economiei de forțe și mijloace și angajarea mai eficace și mai eficientă a capacităților.

Istoria ne oferă suficiente exemple de teorii și de comandanți care planificau și executau operații militare concentrate pe rezultate, care erau, în esență, *operații bazate pe efecte*. Astfel, teoriile clasice prezentau eficacitatea combinării tuturor formelor de putere care îl forțau pe inamic fie să nu-și atingă scopurile, fie să renunțe la ele.

Sun Tzî a explicat faptul că folosirea forței trebuie să fie luată în calcul ca o ultimă soluție: *„cei pregătiți pentru situații de război înfrâng armata inamicului fără luptă”* și *„cea mai bună politică în război este să rămâi ferm pe poziții”*².

Deși Carl von Clausewitz a scris că mijloacele militare și distrugerea fizică a forțelor oponente reprezintă cea mai bună cale de a atinge scopurile dorite, totuși, el a recunoscut importanța folosirii tuturor elementelor puterii, nu doar a forței militare, pentru a ajunge la rezultatele dorite.

Într-o discuție despre modul de a debina aliații inamicului, marele teoretician prusac a concluzionat: *„dar există o altă modalitate. Este posibil ca șansele de succes să crească fără a înfrânge forțele inamicului. Mă refer la operațiile care au repercusiuni politice directe, care, în primă fază, sunt concepute să dezbină alianța inamică sau să o paralizeze, care câștigă noi aliați de partea noastră și care influențează în mod favorabil scena politică.*

² Sun Tzî, *Arta războiului*, Editura Militară, București, 1976, p. 39.

*Dacă alte operații sunt posibile, este evident că acestea ne pot optimiza perspectivele și că pot crea o cale mult mai scurtă în atingerea obiectivului decât distrugerea armatelor inamice*³.

O lecție recentă scoate în evidență eficiența *EBAO*, aducând dovezi privind întrebuintarea conceptului de *operații bazate pe efecte* în planificarea și executarea războiului din Golf (1990-1991), în principal în ceea ce privește forțele aeriene. Generalul H. Norman Schwarzkopf a pregătit o operație întrunită, în patru faze, pentru a atinge obiectivele politice, declarând: *"Inițial vom ataca în interiorul Irakului, folosind forțe aeriene pentru a distruge sistemele de comandă și control și pentru a elimina orice posibilitate de rezistență a forțelor terestre irakiene în Kuwait și sudul Irakului. Vom avea, astfel, supremație în aer asupra Kuweitului pentru a putea ataca cu forțele aeriene, în mod selectiv, forțele terestre irakiene, reducându-le puterea de luptă și distrugându-le unitățile de sprijin"*⁴.

Comandantul Comandamentului Central al SUA a intenționat să abordeze inamicul printr-un sistem de acțiuni ale căror efecte să permită atingerea obiectivelor politice stabilite de președintele SUA, George W. Bush. Planificatorii operațiilor aeriene strategice au folosit metoda bazată pe efecte în vederea atingerii acestor obiective, gândindu-se cum să folosească mai bine forța împotriva sistemelor inamice, astfel încât fiecare lovitură tactică să poată contribui la obținerea efectului dorit asupra sistemului de apărare irakian.

Astfel, pentru atacarea centrelor de operații din sectorul de apărare antiaeriană irakiană, inițial, cei care au conceput operațiile au hotărât că, pentru distrugerea acestor dispozitive, vor lansa, cu avioane F-117, patru bombe de câte 900 kg asupra fiecărui dispozitiv subteran întărit. Planificatorii acestor operații au argumentat că, pentru a avea efectul dorit, dispozitivele de apărare trebuie doar reduse la starea de neoperativitate, nefiind necesară distrugerea lor completă, pentru că s-a considerat că efectul dorit era determinarea adversarului să abandoneze dispozitivul și să înceteze operațiile.

Potențialii adversari de astăzi includ actori statali și nonstatali ce pot opera într-o federație de rețele complexe și adaptative, în sisteme care se extind peste granițele geografice. De aceea sunt necesare acțiuni complexe, întrunite, interagenții și multinaționale pentru contracararea cu succes a provocărilor, riscurilor și amenințărilor generate de aceste rețele ale adversarilor democrației. Operațiile întrunite împotriva acestor adversari solicită unitate de efort în planificarea și executarea acestora de către partenerii și organizațiile multinaționale care nu sunt sub autoritatea de comandă militară.

În era informațională, mediul operațional trebuie să integreze spațiul, mediul aerian, terestru și maritim, adversarii asociați acestora, forțele proprii și sistemele neutre (politice, militare, economice, sociale, infrastructura, informațiile etc.).

Abordarea *EBAO* poate să conducă la înțelegerea unitară a mediului operațional de către membrii comunității multinaționale, agenții și cei ai comunității întrunite, facilitând, astfel, unitatea de efort a coalițiilor multinaționale. Acest punct de vedere le oferă comandanților

³ Clausewitz von Carl, *Despre război*, Editura Militară, București, 1982, p. 465.

⁴ Batschelet Allen W., *Effects-based operations: A New Operational Model ?*, Strategy Research Project, 2002.

din teatrele de operații o imagine mai completă asupra provocărilor cu care se confruntă și le dă posibilitatea să optimizeze capacitățile de care au nevoie pentru a modela mediul operațional și a obține victoria.

Pentru că operațiile bazate pe efecte sunt descrise în mod diferit, din punct de vedere conceptual, de diverși autori, se impune alegerea unei definiții, precum: *“proces ce vizează obținerea unui răspuns strategic dorit și determină aplicarea sinergică, multiplicativă și cumulativă a capacităților militare și civile proprii, la nivel tactic, operativ și strategic asupra sistemelor inamicului”*⁵.

În această definiție, sistemul reprezintă un grup funcțional de elemente fizice sau comportamentale, care se interrelaționează și care formează o entitate. Sistemele de securitate națională includ mai multe subsisteme: politic, militar, economic, social, infrastructura, informațiile și altele.

Cu alte cuvinte, un efect este răspunsul, evenimentul sau consecința fizică (funcțională) sau psihologică rezultată din acțiunile militare și/sau nonmilitare.

Prin operațiile bazate pe efecte se asigură *“o perspectivă pentru planificarea, executarea și evaluarea operațiilor militare în vederea obținerii efectelor care impun rezultatele politice dorite”*⁶. Specialiștii militari utilizează anumite strategii, cunoștințe, tehnici și tactici noi în scopul evitării conflictelor de uzură, angajând forțele în locul și la momentul potrivit pentru a atinge efectele strategice, operaționale și, bineînțeles, politice.

Totodată, operațiile bazate pe efecte sunt acțiuni militare în care prima misiune planificată și executată are ca rezultat preluarea controlului asupra sistemelor principale și vitale ale adversarului, fără de care acesta nu poate să existe și să lupte. Aceste operații pot fi definite ca seturi de acțiuni coordonate, direcționate în scopul modelării/transformării într-un mod favorabil a comportamentului aliaților/amicilor, inamicilor și neutrilor pe timp de pace, în situații de criză și la război și pentru atingerea obiectivelor finale.

Pentru definirea conceptului *EBAO* este necesară prezentarea și analizarea unor sintagme, noțiuni și elemente esențiale și, în primul rând, a *“setului de acțiuni”*. Acestea din urmă cuprind unele aspecte cinetice, distructive, precum și pe cele de altă natură, din spectrul acțiunilor militare, și nu numai. În acest context, definirea acțiunilor incluse în *EBAO* deschide două perspective conceptuale. Prima pornește de la ideea că acțiunile nu au caracter exclusiv distructiv, ceea ce ne îndreptățește să considerăm că operațiile bazate pe efecte sunt continue, declanșate pe timpul stării de pace, dezvoltate la criză și război și menținute pe timpul perioadei postconflict. A doua se referă la unicitatea scopurilor pentru care se calculează efectele ce impun un ansamblu de acțiuni coordonate global (atât acțiuni politice, diplomatice și economice, cât și acțiuni militare).

Conceptul *EBAO* are în vedere nu numai comportamentul adversarului, ci și pe cel al aliaților, partenerilor și neutrilor (pornind de la lecțiile învățate și de la analizele postconflict, s-a concluzionat că este mai benefică o atitudine favorabilă, chiar fără o contribuție simbolică, din partea unui aliat sau a unui neutru decât o atitudine de ostilitate).

⁵ *Ibidem*.

⁶ Cf. general-locotenent dr. Eugen Bădălan, general de brigadă dr. Teodor Frunzeti, *Asimetria și idiosincrasia în acțiunile militare*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2004, p. 56.

Obiectivul final sau starea de finalitate (end state) este, de fapt, modelarea/transformarea comportamentului adversarilor, ceea ce aduce cel puțin două avantaje. Primul ar fi acela că el (ea) este măsurabil și este aplicabil în întregul spectru, de la nivel tactic până la nivel strategic, iar al doilea constă în faptul că, dacă acest obiectiv final a fost stabilit în termeni politici, diplomatici, economici și militari, el oferă un "limbaj comun" pentru cei angajați în punerea sa în aplicare.

În *Directiva de politică generală a NATO* se prezintă următoarea definiție: *"EBAO urmărește o abordare a operațiilor prin prisma aplicării coerente și multidisciplinare a diferitelor instrumente ale Alianței pentru a crea efecte care vor asigura obținerea rezultatului scontat. O asemenea abordare a operației prin prisma efectelor trebuie dezvoltată mai mult"*.

Efectul este rezultatul unei acțiuni (acțiunile produc efecte), orice acțiune putând fi directă sau indirectă. Dar, la rândul său, și orice efect poate fi considerat *efect direct* sau *efect indirect*, depinzând de punctul de vedere abordat. În timp ce efectul direct reprezintă rezultatul unei acțiuni directe, efectul indirect este rezultatul unei acțiuni anterioare sau al unui ansamblu de acțiuni. De exemplu, un raționament de genul: *"dacă execut această acțiune, voi obține acest efect"* definește efectul direct. Afirmția *"dacă fac această acțiune, atunci rezultatul obținut va avea un impact care, la rândul său, va conduce la un al doilea rezultat"* definește efectul indirect, prin intermediul efectului direct.

Un efect reprezintă un rezultat, care necesită prezența (cel puțin) a unei acțiuni anterioare, întrucât orice efect poate exista doar ca urmare a unei acțiuni. Astfel, apare legătura între acțiune și efect reprezentată de mecanism. Dar, definiția dată obiectivului militar în *Doctrina Întrunită* este diferită de cea atribuită de noi "obiectivului". Potrivit *Doctrinei Întrunite*, obiectivul militar este *"un set derivat din acțiuni militare întreprinse pentru implementarea liniilor diriguitoare trasate de către autoritățile naționale de comandă în sprijinul obiectivelor naționale. Un obiectiv militar definește rezultatele ce trebuie obținute de către militari și atribuie sarcini comandanților"*. Așadar, în cazul acestei definiții, acțiunile sunt legate de rezultate, dar modul în care se leagă acestea rămâne un mister.

Mecanismul, ca legătură cauzală, ar putea fi definit ca explicare a modului în care o acțiune produce un efect. Termenul "mecanism" este preluat din filozofia naturală și reprezintă doctrina conform căreia toate fenomenele și procesele pot fi explicate prin cauze și principii. Deoarece filozofia naturală limitează această doctrină la fenomenele naturale explicate prin cauze materiale și principii mecanice, această definiție generală se potrivește, în special, în cazul științelor umaniste și al economiei politice.

În cazul conceptului *EBAO*, prin afirmația *"dacă fac această acțiune, voi obține acel rezultat datorită acestui sau aceluia lucru"* se realizează o aserțiune despre efectul direct și mecanismul său (acestui lucru) sau mecanismele (acestui sau aceluia lucru).

Mecanismul, în cazul analizat aici, explică legătura cauzală între o acțiune și rezultat (sau efect). Legăturile reprezintă conexiunile dintre elemente în interiorul centrelor de gravitate sau al sistemelor țintă. Aceste legături există indiferent de acțiunea întreprinsă de o terță-parte. Faptul că energia electrică (un sistem țintă) are o conexiune importantă la o rețea de comunicații reprezintă un fapt cu un grad mare de probabilitate, dar este foarte posibil ca această conexiune să existe indiferent dacă un mijloc de luptă (lovire) acționează în favoarea sau împotriva lui

(de exemplu, protejând un sistem țintă prieten). Acest lucru reconfirmă ideea că efectele depind de punctul de vedere din care sunt abordate (al aliaților sau al adversarilor).

Referindu-se la conceptul de *"mecanism"*, teoreticianul Carl von Clausewitz afirma că, dacă înfrângi forțele din teren ale inamicului, atunci o conducere rațională va răspunde solicitărilor tale, deoarece fără aceste forțe țara lor este neapărată. O teorie asemănătoare avea și Guilio Douhet: dacă terorizezi populația prin atacuri aeriene, atunci o conducere rațională va răspunde cererilor tale, deoarece, în caz contrar, populația se va ridica împotriva ei, se va ajunge la rebeliune.

Și mareșalul aerului (RAF) Sir John Slessor considera că, dacă interzici drumurile de acces pentru aprovizionarea forțelor aflate în teren, atunci o conducere rațională va răspunde solicitărilor tale, deoarece, altfel, propriile forțe vor fi înfrânte de către forțele tale, din cauza diminuării capacității lor combative.

În teoria sistemelor, orice rezultat este privit ca o urmare, ca un produs sau ca o consecință care, ulterior, și acestea pot deveni cauze (*"acțiuni"*) generatoare de alte rezultate sau consecințe în interiorul unui alt subsistem. Diferența între produs și rezultat este dată de prezența și intervenția diferitelor variabile care pot interveni reprezentând alte efecte directe sau indirecte și care, la rândul lor, interacționează cu efectul *"original"* pentru a forma așa-zisul *"efect complex"*.

Dezvoltarea conceptului *"efect complex"* a fost inițiată de studiile referitoare la efectele cumulative, care, uneori, sunt denumite *"efecte sinergice"*. Utilizarea uneia sau alteia dintre aceste sintagme este motivată de faptul că fiecare este capabil să exprime o idee utilă, iar sintagma *"sinergic, complex și cumulativ"* este greoaie. Termenul *"complex"* induce ideea că efectele sunt active și interacționează între ele, ceea ce înseamnă că efectele complexe descriu rezultatul dat de interrelaționarea mai multor efecte la un moment dat sau într-un anumit interval de timp. Combinarea unei afirmații despre un efect direct cu o alta despre un alt efect, direct sau indirect, conduce la o afirmație referitoare la un efect complex.

Efectul cumulativ cuprinde un ansamblu de efecte complexe într-o perioadă definită, ceea ce se potrivește foarte bine metodologiei referitoare la planificarea unei campanii, în care obiectivele strategice sunt divizate în faze finale ce trebuie realizate (executate), definite prin seturi de condiții puse în operă printr-un set de evenimente a căror realizare conduce la atingerea obiectivelor strategice stabilite de factorul politic. *"Impactul acțiunii/efectului B plus impactul lui D vor conduce la efectul F, în următoarele patru zile, datorită mecanismelor numărul 1, 5 și 7"* reprezintă o frază despre efectul cumulativ și mecanismele de realizare a lui.

Dimensiunea temporală a unui efect se aplică oricărui prim efect, dar un efect direct poate fi *"întârziat"* (căci niciun efect nu este instantaneu), spre deosebire de efectele indirecte și cele cumulative, care sunt întârziate prin definiție. Acesta este un alt exemplu care reconfirmă ideea enunțată adesea, potrivit căreia efectele depind de subiectul și deci de unghiul din care sunt privite.

Sistemele complexe adaptabile prezintă coerență (sau ordine) supusă schimbării prin acțiune condiționată și adaptare, chiar și în lipsa unei direcționări de la centru. Războiul, ca sistem, a devenit astăzi un fenomen cu un grad foarte mare de nonliniaritate

și nu mai poate fi descris corespunzător prin împărțirea lui în subsisteme, analizarea acestora și apoi "re-asamblarea" lor în sistemul inițial, deoarece niciun sistem nonliniar complex nu poate fi descris corespunzător. Întregul (sistemul război) este cu adevărat mult mai complex decât suma părților.

Pentru înțelegerea efectelor este necesară adoptarea unei perspective sistemice în studierea războiului ca sistem complex. Comportamentul sistemelor complexe adaptabile (este rezultatul unor acțiuni indirecte de nivel 2, 3 sau chiar mai mare) depinde întotdeauna de interacțiunea agenților pe măsura adaptării lor la mediul respectiv și, apoi, între ei înșiși, sub influența unui anumit agent sau a unui set de agenți. Analizarea, urmărirea și înțelegerea corectă a evoluției efectelor în cadrul unui sistem complex sunt unele dintre cele mai importante cerințe în abordarea teoriei bazate pe efecte. Teoria grupurilor, ca și teoria efectelor, se bazează pe efectele în cascadă, care sunt definite ca fiind rezultatul impactului anumitor efecte complexe, directe sau indirecte, la nivel sistemic, privite dintr-o anumită perspectivă.

Acțiunile creează un efect fizic direct, care produce, la rândul său, o succesiune (cascadă) de efecte indirecte fizice și/sau psihologice, cele două cascade (fizică și psihologică) funcționând pe principii diferite. Cascada efectelor fizice funcționează pe principiul dominoului; este posibil să nu se cunoască scopul complet a ceea ce s-a pus în mișcare, dar se pot urmări precis acțiunile cauză-efect.

Spre deosebire de efectele fizice, cele psihologice se propagă diferit și sunt mai greu de cuantificat. Ba, mai mult, această cascadă a efectelor psihologice indirecte poate fi produsă de o acțiune directă sau de către oricare dintre efectele indirecte succesive.

Aceste cascade și comportamentul adversarului vor fi influențate/transformat de fiecare acțiune care este observată/resimțită în mod intenționat sau neintenționat, indiferent de domeniul (politic, diplomatic, economic sau militar) sau de nivelul la care se desfășoară (tactic, operativ, strategic sau geostrategic), iar efectele se vor propaga rapid pe toată durata existenței interacțiunii.

În acțiunile militare (inclusiv cele de combatere a terorismului), rezultatul unui angajament poate afecta nu numai procesul de decizie la nivelul celorlalte forțe angajate în acțiuni militare, ci și la nivel întrunit, la unități tactice sau operative, la nivelul forțelor dislocate în teatrele de operații, al altor structuri cu atribuții în privința securității naționale, precum și la nivelul conducerii politice și/sau economice.

Cu cât se înaintează mai mult în interacțiune, cu atât mai mare va fi numărul pieselor care formează puzzle-ul situațional, o mare provocare pentru conducerea politico-militară, ceea ce se manifestă la nivel național și/sau la nivel de alianță.

În acest context, interacțiunile sunt și mai mult amplificate, ca urmare a intrării în acțiune a celorlalți actori naționali și multiplicare de numărul acestora.

Efectul de cascadă cuprinde interrelaționările ce apar inevitabil de la un partener la altul, fiecare dintre ele putând să genereze cascade în diferite direcții, chiar și în direcții nedorite. Astfel, de exemplu, operația din Irak a avut un efect benefic pentru americani, deoarece mai multe state și-au manifestat dorința de participare în coaliție, dar, totodată, acțiunile postconflict au generat exacerbară mișcării subversive și a celei teroriste, ceea ce a generat efecte precum retragerea spaniolilor și, ulterior, a italienilor din operație.

În teoria sistemelor complexe adaptabile se explică faza de tranziție, în care un efort de mică intensitate, care anterior, în faza inițială, producea un set de efecte minore, reversibile, brusc generează efecte mult mai ample, de o mare intensitate, surprinzătoare pentru efortul consumat.

În timp ce efectele fizice apar din cauza unor acțiuni concrete, palpabile, într-un context delimitat din punct de vedere fizic, efectele comportamentale apar ca rezultat al unor acțiuni nepalpabile într-un context delimitat din punct de vedere comportamental. Problema apare cu adevărat la nivel operațional, în timp ce, la nivelul conducerii strategice, politicile rezultate din acțiunile descrise comportamental au un conținut "fizic" foarte mic în structura lor.

Totuși, la nivel operațional, efectele fizice și cele comportamentale nu pot fi clar delimitate și separate unele de altele, întrucât ele nu pot fi considerate doar impacte comportamentale ale incertitudinilor fricțiunilor și frustrărilor provocate de război, cu toate că sunt și ele incluse în această categorie, dar se poate explica modul în care efectele (sau rezultatele) fizice influențează comportamentul adversarului/inamicului (inclusiv psihologia acestuia).

Există unsprezece efecte, descrise în doctrinele categoriilor de forțe ale armatelor aliate, dar definite cel mai bine în *Doctrina Întrunită a Forțelor Armate ale Statelor Unite*. Acestea sunt cunoscute sub denumirea generică de "cei 11 D" (distruge, fragmentează/dezmembrează, uzează, dislocă, decapitează (referitor la comandă și control), deviază, întârzie (izolează), interzice (blochează), produce diversivne/inducere în eroare, apără, descurajează.

Correspondenții acestor efecte în doctrina românească sunt, pentru unii din acești termeni, mai dificil de identificat, dar ei există atât teoretic, cât și în acțiunile practice ale unităților și comandamentelor.

S-a constatat că este dificil de stabilit cu precizie relația cauză-efect (cu evidențierea efectului obținut și a incertitudinii), în funcție de influența diferitelor variabile, căci incertitudinile legate de acțiune, rezultate și cauze sugerează o abordare ce s-ar putea intitula abordarea prin prisma probabilităților și nu a efectelor.

Astfel, Clausewitz afirma că, dacă învingi forțele din teren ale inamicului, atunci un conducător rațional se va preda, pentru că țara sa ar fi lipsită de apărare, iar Douhet explica, în același mod, că, dacă terorizezi populația, atunci un conducător rațional se va preda, pentru că, altfel, populația se va antagoniza, se va revolta și va forța demisia puterii.

Din explicațiile celor doi teoreticieni, termenii "învingi" și "terorizezi" sunt cuvinte "efect", iar termenii "forțele din teren" și "populația" sunt "obiecte" ale acestor efecte.

În mod asemănător se poate face următorul raționament: dacă o forță armată interzice aprovizionarea și suprimă sau deteriorează grav funcționarea infrastructurii, atunci forțele inamicului/adversarului vor fi mai puțin capabile și mai ușor de învins, ceea ce va conduce la o țară lipsită de apărare.

Distrușgerea este, de regulă, asociată cu ceea ce înseamnă un efect "pur" fizic, iar dezmembrarea se poate considera fie efect preponderent fizic, fie preponderent comportamental sau chiar o combinație între cele două. În cele din urmă, izolarea reprezintă trecerea de la efectele fizice la cele comportamentale.

“Puterea aerospațială” este utilizată pentru distrugerea țintelor și scopul acesteia este distrugerea pe termen lung a unor obiective majore ale adversarului/inamicului, pe care acesta să nu le poată reface în viitorul apropiat sau pe întreaga durată a conflictului. Distrugerea unor ținte de mare importanță poate conduce, totodată, la apariția altor efecte (dezarticularea, dezmembrarea, diversiunea sau întârzierea forțelor inamice).

În consecință, se remarcă lipsa legăturii dintre acțiune (“aplicarea forței”) și rezultat (sau efect). Acesta este *modelul cauzal*, deci cel mai important în abordarea teoriei bazată pe efecte și efectele indirecte, deși nu există indicii de specificitate pentru a răspunde la întrebarea dacă “dezmembrarea, diversiunea sau întârzierea” reprezintă efecte fizice ulterioare sau o combinație între cele fizice și comportamentale. Până acum nu s-a evidențiat clar modul în care interrelaționează efectele între ele, astfel încât combinația rezultată din “distrugere, dezorganizare, diversiune, întârziere, mascare și dezinformare” să fie capabilă să interzică inamicului să utilizeze și să angajeze propriilor sale forțe.

Cu toate că distrugerea este un efect fizic, ea poate fi considerată și ca efect necesar sau chiar suficient, iar *EBO* trebuie să includă și abordările bazate pe ținte cum ar fi, de exemplu, teoria cauză-efect.

Dezorganizarea se realizează atunci când o entitate nu mai poate acționa, opera sau funcționa normal sau, așa cum și-ar putea dori, ca urmare a: reducerii sau eliminării elementului de comandă; reducerii sau eliminării capacităților necesare sistemului pentru a opera în condiții de normalitate; reducerii sau eliminării oricăror conexiuni fizice sau electronice, necesare unei funcționări normale; reducerii sau eliminării personalului necesar pentru funcționarea sau operarea sistemului; reducerii sau eliminării forțelor necesare pentru apărarea sistemului.

Gradul de dezorganizare poate fi “reducere” sau “eliminare”.

Sincronizarea este un pas important în combinarea eforturilor și necesită specificarea forțelor militare care se vor sprijini unele pe altele în realizarea misiunii. În cazul integrării, la un anumit nivel, forțele trebuie să se combine între ele, să se angajeze pe anumite structuri comune pentru atingerea aceluiași scop, dar și folosind aceleași mijloace, pierzându-și identitatea individuală. Următorul pas îl reprezintă revizuirea conexiunilor în vederea identificării modalității care să asigure cel mai eficient rezultat prin acțiunile întreprinse. Aceste acțiuni devin misiuni pe care le execută unitățile (în general, un ansamblu de misiuni). Rezultatele acestor acțiuni sunt evaluate pentru a constata dacă ele au fost orientate spre îndeplinirea intenției comandantului sau dacă se găsesc în curs de realizare a ordinelor primite.

Abordarea inamicului ca un sistem sau, mai exact, a unui sistem alcătuit din alte sisteme, relevă prezența efectelor directe, indirecte, complexe, cumulative sau în cascadă.

Pentru exemplificare, vom lua în calcul energia electrică – un sistem ținută asociat cu mai multe capacități: comanda, care, în general, are nevoie de energie pentru operarea telefoanelor, a stațiilor radio și a centralelor telefonice, a computerelor, a aparaturii ce permite exercitarea controlului – sisteme de supraveghere, prelucrare automată a datelor etc. Actul de comandă fără control este o noțiune lipsită de sens, un concept fără conținut.

De asemenea, energia electrică este importantă pentru sistemul de transport (de exemplu, pentru o cale ferată electrificată), pentru iluminare etc.

Fără îndoială că adversarul/inamicul va înțelege marea importanță a energiei electrice și va întreprinde măsuri pentru apărarea acestui sistem. Acest exemplu ilustrează relația și interdependența dintre forțele militare și energia electrică.

Izolarea este direct menționată ca "asaniu aerian", "blocadă maritimă", "controlul căilor de comunicații și al libertății de mișcare" și indirect, ca "acțiunea decisivă în câștigarea bătăliei"⁷.

De mare importanță în activitatea planificatorului este analiza principalelor vulnerabilități ale inamicului, respectiv sistemele care, dacă vor fi atacate, atunci se vor produce efecte distructive majore asupra forțelor inamice. Existența unor asemenea ținte și capacitatea de a le ataca sunt determinante pentru ca distrugerea și dezorganizarea să devină mecanismul principal în obținerea efectului dorit prin utilizarea interdicției aeriene, terestre sau navale. De aceea a apărut modalitatea de abordare "top-down" a fenomenului în mai multe școli de gândire. Abordarea "de la forță la forță" începe de la nivelul armatei în jos și nu de la ținte individuale, cum ar fi un obiectiv izolat, un mijloc antitanc, de exemplu. Efectele fizice și efectele comportamentale sunt complementare și au legătură cu strategia, ceea ce susține argumentul că efectele indirecte și efectele complexe sunt prezente chiar în abordarea "de la forță la forță" și planificatorii devin mai siguri pe efectele scontate de ei, în beneficiul propriilor forțe. De asemenea, trebuie remarcată importanța analizei centrelor de gravitație sau a "vulnerabilităților cheie", care reprezintă punctul central într-o abordare bazată pe efecte.

Indicatorul pentru evaluarea unui efect este definit ca o manifestare, observabilă sau nu, a unei acțiuni, cauze sau rezultat. El indică existența efectului (acțiune, cauză), dar nu este efect (acțiune, cauză) prin el însuși. Un pericol, de exemplu, se poate transforma în acțiune, deoarece amenințarea sau efectul scontat al acesteia au fost "neobservabile". Ceea ce nu se vede nu înseamnă că nu există; nu se poate pune semnul egalității între "invizibil" și "inexistent".

Într-adevăr, există o serie de metodologii interferențiale care ajută la identificarea necesarului de informații care lipsesc. O metodă americană constă în analiza standardelor și a condițiilor prin care indicatorul poate fi izolat din matrice.

Scopul operațiilor bazate pe efecte îl reprezintă desfășurarea unor acțiuni militare și nemilitare ale căror obiective să nu fie uzura sau anihilarea inamicului, ci controlul acestuia, cu minimalizarea pierderilor trupelor proprii, astfel încât să i se creeze inamicului percepția că este de prisos să opună rezistență și să lupte, ceea ce este cel puțin tot atât de eficient ca și eliminarea fizică a acestuia.

În consecință, pentru atingerea obiectivelor politice limitate prin utilizarea forței armate, se urmărește obținerea efectelor dorite la nivel politic și nu uzura, extenuarea sau anihilarea adversarului prin distrugeri masive.

Determinarea timpurie a efectelor pe care acțiunile militare le vor produce, luând în considerare îndeplinirea tuturor obiectivelor propuse, devine, astfel, o necesitate permanentă în planificarea acțiunilor militare de nivel strategic.

⁷ *Commander's Handbook for an Effect Based Approach to Joint Operations*, 24 februarie 2006.

Comandanții structurilor de forțe trebuie să elaboreze și să pună în aplicare planuri care să exploateze avantajele tehnologice și capacitățile structurilor de acțiune integrat, întrunit și interagenție, la nivelul diferitelor arme, categorii de forțe, pentru a obține efectele scontate, respectiv pe termen lung.

Astfel, se atinge starea dorită și realizarea de economii importante în resurse financiare și materiale și în vieți omenești, atât pentru trupele proprii, cât și în rândul populației și trupelor adversarului/inamicului, precum și câștiguri în capital politic.

Folosirea tehnologiilor moderne și a capacităților de operare în rețea, superioritatea organizatorică și operațională de planificare și conducere a operațiilor bazate pe efecte asigură maximizarea impactului unor forțe militare limitate numeric, de nivel tactic, care pot îndeplini astfel misiuni de valoare strategică.

Folosirea capacităților de operare în rețea a permis, în cadrul operației "Desert Storm", scoaterea din luptă a diferitelor elemente de dispozitiv ale forțelor irakiene dispuse pe întreaga adâncime operativă doar prin utilizarea forțelor aeriene, permițând o acțiune ofensivă care și-a atins obiectivele în numai trei zile.

În cadrul operației "Iraqi Freedom", desfășurarea operațiilor speciale prin care s-a intervenit direct asupra unor comandanți irakieni și a familiilor acestora, inclusiv prin oferirea unor sume de bani și asigurarea evacuării într-un "Safe Haven", s-a redus extrem de mult capacitatea de luptă a unor mari unități irakiene de elită.

În concluzie, această manieră de abordare a operațiilor militare urmărește să direcționeze deciziile politice și militare asupra identificării efectelor dorite și a selectării celor mai indicate instrumente care pot fi întrebuințate. Este o încercare de a schimba metoda tradițională de a neutraliza sau a distruge trupele și mijloacele unui adversar/inamic prin planificarea unui război de uzură, prin abordarea holistică, integrată a fenomenului război și evidențierea rolului fiecărui "actor".

Valoarea conceptului constă în determinarea liderilor politici și militari să ia în considerare efectele pe care vor să le obțină prin folosirea puterii militare. Istoria ne arată suficiente exemple de conducători politici care au utilizat inadecvat forța militară, deoarece nu au reușit să înțeleagă obiectivul final, metodele și efectele produse. Dacă operațiile bazate pe efecte pot reduce numărul de neînțelegeri prin stabilirea unei proceduri comune, se va ajunge la perfecționarea modalității de conducere și a desfășurării războiului.

IMPLICAȚIILE OPERAȚIILOR BAZATE PE REȚEA ASUPRA MANAGEMENTULUI INFORMAȚIILOR

Colonel (r.) dr. Gruia TIMOFTE

Mediul militar contemporan devine din ce în ce mai complex: adversarii sunt dispersați, de cele mai multe ori amestecați cu civili și alți noncombatanți; țintele sunt dispuse în zone în care există mari preocupări pentru evitarea distrugerilor și pierderilor colaterale; adversarii au mare capacitate de adaptare, sunt foarte mobili și greu de identificat și, de cele mai multe ori, nu vizează ținte de mare valoare în atacurile lor.

De aceea, grupările de forțe operative și tactice trebuie să-și gestioneze eficient acțiunile de luptă, managementul informațiilor, asigurarea informațională și structura organizatorică. De asemenea, se analizează concepția strategică generală a sistemului și valoarea operațională a rețelelor informaționale propuse. În același context, trebuie studiate costurile și riscurile utilizării unor mijloace și servicii comerciale, precum și unele probleme tehnice, ca: lărgimea benzii de frecvență la dispoziție; calitatea serviciilor oferite; disponibilitatea, securitatea și integritatea informațiilor pentru toate misiunile și utilizatorii; managementul cunoștințelor (toate măsurile care favorizează distribuirea acestora în scopul de a sprijini misiunea și utilizatorii în elaborarea unor decizii eficiente)¹.

În centrul celor mai multe operații militare desfășurate în ultimele decenii s-au impus, într-o manieră decisivă, cele terestre. Principala caracteristică a acestora, cu unele excepții, este aceea că se bazează pe oameni, ceea ce le diferențiază de cele bazate pe platforme. Experiența recentă a luptătorilor din mediul tactic, cu întrebuințarea capabilităților actuale bazate pe rețea, confirmă teoria și așteptările privind managementul informațiilor și rețelelor specifice la acest nivel.

Puterea informației și precizia cunoașterii spațiului de luptă sunt cerințe și caracteristici ale conflictelor și războaielor încă de la apariția acestora. Capabilitățile informaționale dezvoltate și utilizate în ultimii ani au produs un impact semnificativ asupra spațiului tactic.

¹ *Information Management for Net-Centric Operations*, Defense Science Board, Volume II, Washington, D.C., 2007, pp. 7-9.

Un aspect pozitiv al acestui impact îl reprezintă capacitatea de a partaja, comunica și utiliza un volum mare de informații, care a condus la schimbarea modului de organizare a forțelor pentru operații. O latură negativă o reprezintă dificultatea de interconectare a rețelelor informaționale tactice. În unele situații, pentru a compensa această deficiență s-a apelat la capacitățile comerciale, chiar fără o planificare prealabilă. În alte cazuri, au fost elaborate programe privind utilizarea acestor capacități (de exemplu, servicii oferite de Internet)².

Cerințele privind managementul informațiilor în cadrul comenzii și controlului de la nivel tactic s-au manifestat în termeni tranșanți: concepțiile de management al informațiilor să sprijine și nu să restricționeze concepția operației; asigurarea unui acces îmbunătățit la datele rezultate din cercetare, supraveghere și recunoaștere (ISR), precum și la planurile misiunii. În anumite situații, acest acces este solicitat fără analiza datelor primare (de exemplu, datele de la cercetare sunt deosebit de utile atunci când îndeplinesc cerința de oportunitate). Obiectivul final îl constituie realizarea partajării informațiilor și a colaborării, indiferent de configurația structurii organizatorice a grupărilor de forțe.

Cerințele informaționale pentru scenarii operaționale. Aceste cerințe informaționale vizează capabilitățile de asigurare a datelor, comunicațiilor și colaborării, precum și a mijloacelor specifice care pot facilita succesul în orice scenariu. În acest sens, trei elemente ocupă locul central în toate tipurile de scenarii: managementul informațiilor; capabilitățile informaționale pentru comanda și controlul operației; cercetarea, supravegherea și recunoașterea. Combinarea acestor trei cerințe conduce, în opinia unor analiști americani, la constituirea "*capabilității informaționale pentru operație*". În mod sintetic, corelația dintre scenariile operaționale, cerințele informaționale și domeniile implicate în asigurarea acestora este prezentată în *figura 1*³.

Operațiile desfășurate recent au accentuat provocările privind asigurarea informațiilor necesare în timp oportun și în forma adecvată. Abilitatea comandanților de a organiza și gestiona informațiile și resursele conexe a fost limitată de o serie de probleme interdependente. Cele mai importante restricții au fost claritatea, accesul și flexibilitatea. În general, există un hiatus între capacitatea de a gestiona informațiile necesare operației (care cuprinde procesele de identificare, colectare, organizare, disponibilizare, asigurare a calității și autenticității) și protecția informațiilor de nivel operațional. Tehnicile de management informațional, în curs de dezvoltare, vor asigura facilități esențiale pentru utilizator în scopul descoperirii datelor și serviciilor, înțelegerii și utilizării informațiilor, colaborării cu alți utilizatori.

Un al doilea neajuns se regăsește în domeniul comenzii și controlului în cadrul scopului activităților asociate colectării și managementului informațiilor. În acest sens, provocarea o reprezintă incapacitatea fundamentală de a sesiza, înțelege și influența unele probleme esențiale precum lărgimea benzii de frecvențe la dispoziție, managementul ISR și partajarea informațiilor cu partenerii de coaliție.

Al treilea domeniu de preocupare pentru luptători este incapacitatea de a accesa sau fuziona datele ISR (care, în cele mai multe dintre cazuri, se prezintă sub formă de imagini de la o gamă largă de senzori și rapoarte de la cercetarea umană). Afirmatia făcută frecvent

² *Ibidem*, pp. 10-11.

³ *Ibidem*, p. 32.

Scenariile operaționale	Cerințele informaționale majore	Domeniile implicate
Prevenirea și protecția statelor împotriva atacurilor dezastruoase.	Cunoașterea situației aeriene, navale și terestre. Avertizarea timpurie. Compatibilitatea și interoperabilitatea pe orizontală și verticală între toate eșaloanele și alte organisme statale.	Managementul informațiilor.
Conducerea operațiilor contra insurgenților, stabilizarea și reconstrucția statelor.	Cercetarea, supravegherea și recunoașterea tactică permanente și oportune. Cunoașterea culturii și cercetarea umană. Schimbul de informații cu membrii coaliției și organizațiile neguvernamentale. Urmărirea inamicului. Protecția și reacția sistemelor.	Comanda și controlul.
Conducerea operațiilor de mică amploare împotriva terorismului și eforturilor umanitare la nivel global (regional).	Cercetarea, supravegherea și recunoașterea tactică permanente și oportune. Cunoștințele culturale și cercetarea umană. Urmărirea inamicului. Sisteme de comunicații cu desfășurare rapidă.	Cercetarea, supravegherea și recunoașterea.
Capacitatea de desfășurare a operațiilor de amploare împotriva adversarilor apropiați ca valoare.	Asigurarea informațională. Cercetarea, supravegherea și recunoașterea tactică și strategică permanente și oportune. Capacitatea de a desfășura operații informaționale ofensive și defensive. Urmărirea acțiunilor inamicului.	

Figura 1: Corelația dintre scenariile operaționale, cerințele informaționale și domeniile implicate în asigurarea acestora

că "fiecare soldat este un senzor" se consideră fără sens până în momentul în care fluxul de informații nu va fi bidirecțional, iar rapoartele despre natura mediului înconjurător nu vor conține informații utile. Datele colectate la nivelul și pentru forțele tactice terestre (teren complex din punct de vedere fizic și uman) sunt, prin natura lor, incredibil de dezordonate. Natura operațiilor din acest mediu (ambiguitate, vulnerabilități și constrângeri de timp) determină ca senzorii să transmită comandanților date din ce în ce mai imprecise față de cazul mediilor bazate pe platforme.

Managementul informațiilor cuprinde procesele de identificare, colectare, organizare, disponibilizare, asigurare a calității și protecției informațiilor pentru utilizare operațională.

În prezent, operatorii nu sunt dotați cu sisteme de management informațional robuste și de înaltă valoare pentru operație. Sprijinul cu informații al operației este asigurat printr-o multitudine de conexiuni ad-hoc care se reconfigurează de fiecare dată când sunt

rotite grupările de forțe în teatrele de operații. De aceea, sprijinul cu informații trebuie să cunoască unele îmbunătățiri referitoare la:

- factori de decizie mai bine și oportun informați, ceea ce va asigura forțelor o mai mare flexibilitate în adaptarea la situații neanticipate;
- îmbunătățirea cunoașterii situației, care să se bazeze pe surse multiple de informații și înțelegerea partajată (distribuită);
- planificarea îmbunătățită și timpurie, care rezultă din perfecționarea colaborării și creșterea numărului de activități ce se desfășoară, în paralel, la mai multe eșaloane ierarhice;
- perfecționarea sincronizării pe timpul îndeplinirii misiunii prin îmbunătățirea coordonării forțelor distribuite și care poate conduce la desfășurarea mai rapidă și eficientă a operațiilor și limitarea fratricidului.

Capabilitatea informațională pentru operație este definită ca abilitatea de a gestiona informații și surse de informații în sprijinul comandanților de la toate nivelurile în orice tip de confruntare cu un adversar. Această capabilitate este realizată pe baza unui sistem care cuprinde toate categoriile de forțe din rețeaua informațională, mijloacele de culegere și prelucrare a informațiilor, bazele de date, capacitățile de gestionare a informațiilor și posibilitățile de protejare a rețelei informaționale și mijloacelor acesteia. Capabilitatea informațională constă în integrarea mijloacelor, capacităților, aplicațiilor și bazelor de date care lucrează împreună pentru a se elabora decizii de înalt nivel calitativ și oportune în spațiul de luptă⁴.

Managementul informațiilor pentru operație se referă la procesul și structura organizatorică prin care comandanții și luptătorii sunt sprijiniți de specialiști instruiți și cu mijloace tehnice adecvate care să faciliteze înțelegerea acestor cerințe informaționale.

Componenta ISR vizează capacitatea de a trata mijloacele specifice de la nivel tactic și operativ ca pe un sistem integrat, care să asigure cea mai eficientă și oportună acoperire a spațiului de luptă. Datele obținute de la mijloacele ISR pot fi făcute disponibile, concomitent, utilizatorilor și analiștilor.

Comandanții și luptătorii de la nivel tactic au nevoie de asistență în gestionarea informațiilor critice până când vor fi realizate mijloace de management informațional eficiente în perioada următoare. De aceea, se recomandă ca acest set de abilități să fie realizat de analiști în informații, supervizați de managerii de cunoștințe și experții de specialitate.

Managerii de informații colectează, prelucrează și stochează pentru diseminarea părților interesate cele mai recente și mai importante informații din domeniile acestora. Aceștia cunosc cele mai relevante surse, pe cei mai buni experți de specialitate și identifică cele mai bune practici în zona lor de interes. Ei sunt responsabili atât pentru calitatea, cât și pentru conținutul informațiilor în domeniile lor de expertiză. De asemenea, acești manageri sunt consultanți care organizează cunoștințele și se asigură că cele colectate

⁴ Champoux P., Trudel M., Thibault G., *A Lessons Learned Knowledge Warehouse to Support the Army Knowledge Management Command-Centric*, RTO IST Symposium on "Military Data and Information Fusion", Prague, 2003, pp. 22-4 – 22-5.

sau generate de oricine sunt adăugate, în mod sistematic, în baza de date. Managerii de informații sprijină acțiunile de cercetare în timp aproape real (precum cele oferite de managerii de cunoștințe și experții de specialitate) și elaborează studii și previziuni pe termen lung.

În acest scop, se recomandă crearea a trei niveluri distincte. Astfel, la primul nivel se află *analistii în informații*, cei mai apropiați de luptătorii care acționează în timp și în spațiu, care răspund, caută răspunsuri și anticipează întrebările comandanților, cerințele operaționale și diseminează informațiile critice către combatanți, atât în pregătirea/repetiția pentru misiune, cât și, în timp real, pentru sprijinul misiunii. Aceștia sunt integrați în unități, la toate eşaloanele, înțeleg integral misiunea și obiectivele unității, fac parte din echipele de luptă din unitate. Ei au acces la informații clasificate și controlează o rețea extinsă de persoane pentru obținerea de informații și executarea cercetării. De asemenea, ei difuzează informații către presă în teatrul de operații, pot acționa ca ofițeri de legătură cu forțele coaliției și asigură managerii de cunoștințe cu analize privind valoarea informațiilor, precum și rapoarte după desfășurarea acțiunilor pe care managerii de cunoștințe le pot asimila, în domeniile individuale, ca fiind importante⁵.

Managerii de cunoștințe sunt responsabili pentru obținerea, organizarea, menținerea și partajarea cunoștințelor operaționale și tehnice într-o zonă de interes. Aceștia trebuie să urmărească obiectivele operaționale și să realizeze o înțelegere precisă și profundă a acestora prin colaborarea cu analistii în informații și cu utilizatorii. Serviciile oferite de către managerii de cunoștințe sunt distribuite către unități, începând cu cele desfășurate inițial, continuând cu cele în așteptare, precum și celor care sunt alertate în conformitate cu schimbarea situației operaționale și informaționale.

Experții de specialitate dețin cunoștințe profesionale temeinice într-un anumit domeniu și realizează studii și analize detaliate specifice. Ei sunt chemați să ofere precizări și explicații managerului de cunoștințe, analiștilor de informații sau utilizatorilor, în funcție de situație. Aceștia pot proveni din orice sector de activitate și pot fi: profesori universitari, cercetători din laboratoare naționale, ingineri, specialiști din comunitatea de informații și specialiști militari. Un serviciu important și util constă în realizarea și menținerea unei baze de date a experților, care poate fi configurată prin utilizarea echipamentelor comerciale. Unele tehnologii comerciale existente pot sprijini o parte din aceste scopuri. Acestea pot cuprinde: programele de calculator ("wikis"), care permit utilizatorilor să editeze un site Internet (în care să adauge, să modifice și să ștergă text), fiind descris drept "cea mai simplă bază de date care poate funcționa online"; un site Internet ("web blog"), bazat pe un jurnal cu comentarii ale utilizatorilor, focalizate pe o zonă cu subiecte speciale; tehnologiile de colaborare (e-mail, transfer de fișiere, telefonie pe Internet, videoconferință, vizualizarea datelor și a documentelor), care permit schimbul de idei, documente și date.

De asemenea, un alt element important în această abordare îl reprezintă definirea și precizarea în structura statelor-majore a unei noi specialități militare.

Îmbunătățirea comenzii și controlului. Pentru utilizarea integrală a potențialului operațiilor bazate pe rețea, comandanții trebuie să dețină controlul asupra informațiilor și infrastructurii

⁵ Winklerova Z., *Ontological Approach to the Representation of Military Knowledge*, RTO IST Symposium on "Military Data and Information Fusion", Praga, 2003, p. 18-2.

aferente. Capabilitatea informațională se integrează în procesul de comandă și control și permite comandanților să dispună de un set de instrumente care sprijină gestionarea acțiunilor și vizează tehnologia informației, Internetul, realitatea virtuală, accesul la calculatoare sau rețele de calculatoare ("cyber"), managementul capabilității informaționale în sprijinul altor acțiuni de atac. Este necesar, de asemenea, un efort intelectual intens privind dezvoltarea conceptelor informaționale referitoare la lupta viitoare, instruirea comandanților pentru asigurarea dominației informaționale, direcționarea acestora în elaborarea concepțiilor operațiilor și planurilor de urgență pentru lucrul cu rețele informaționale degradate (cu performanțe reduse).

Cercetarea, supravegherea și recunoașterea. Luptătorii sunt dependenți de senzorii ISR pentru obținerea unui volum cât mai mare de informații. În timp ce o parte din datele de la senzori sunt utilizabile numai după analiză, alte date de recunoaștere solicită accesul imediat, ca urmare a timpului critic al acțiunilor militare. De aceea, întârzierea sau interzicerea accesului la informațiile ISR are un impact semnificativ asupra eficienței utilizării acestora. Elementele esențiale sunt datele, precum și metadatele ISR bazate pe rețea, acestea din urmă asigurând disponibilitatea operativă a primelor pentru luptători. Această capabilitate, implementată pe deplin, reduce timpul de alocare dinamică a misiunilor pentru senzori, ceea ce permite micșorarea timpului de răspuns față de țintele cu timp critic⁶.

O capabilitate informațională pentru operație trebuie să cuprindă următoarele elemente: de execuție într-un stat-major (analiztii de informații, managerii de cunoștințe, experții de specialitate); o instruire temeinică în managementul informațiilor și al capacităților care îl sprijină; instrumente specifice, tactici, tehnici și proceduri pentru comanda și controlul acestei noi capabilități.

Managementul și diseminarea informațiilor. Arhitectura rețelei informaționale este sprijinită de către un set de servicii bazate pe rețea, cu baze de date bine definite din punctul de vedere al proprietății și mentenanței, distribuite în întreaga rețea. Această rețea trebuie să cuprindă în structura sa următoarele elemente: un segment robust la nivelul de transport (transmitere); un set util de servicii; un set, în creștere, de aplicații specifice diferitelor domenii. Aplicațiile vor fi dezvoltate, astfel încât să lucreze fără conexiune la bazele de date individuale.

Performanțele generale ale sistemului pot fi asigurate numai prin dezvoltarea unui model, cu teste suplimentare și modificări impuse de simulare. În final, testarea punct la punct și controlul tehnic sunt necesare pentru evidențierea parametrilor tehnici și operaționali, precum și pentru înțelegerea riscurilor la adresa managementului informațional și stabilirea măsurilor de asigurare specifice.

Principalele concluzii vizează următoarele aspecte: capabilitatea informațională trebuie să fie tratată ca o armă de apărare a sistemului; asigurarea informațională pentru capabilități critice este esențială și trebuie gestionată ca atare; este necesară o strategie inovatoare pentru achiziția (implementarea) tehnologiei informației din domeniul comercial.

⁶ *Knowledge Systems for Coalition Operations*, Second International Conference, Toulouse, Franța, 2002, pp. 22-23.

HAOSUL ... RĂZBOIULUI ?

General de brigadă (r.) dr. Gheorghe VĂDUVA

Trăim într-o lume a întrebărilor de tot felul și de toate felurile. A numeroaselor întrebări. Unele, cu răspunsuri simple, altele cu răspunsuri complicate, iar cele mai multe cu răspunsuri neterminate. Întrebările referitoare la războiul și războaiele lumii fac parte din această categorie. Oricâte răspunsuri am avea, am căuta, am sugera sau am realiza, ele vor fi în continuare mult prea puține pentru a înțelege acest fenomen complicat – războiul – ce devine din ce în ce mai sofisticat, mai ascuns, mai haotic.

Nu cumva conceptul de *război haotic* este un nonsens, adică o contradicție în termeni ? Tinde, oare, războiul, care a fost dintotdeauna un model de organizare, planificare și acțiune, să devină haotic ? Este, oare, posibil ca războiul – cel mai complex și mai periculos, dar și cel mai controlat fenomen din societatea omenească – să scape voinței, conștiinței și înțelegerii și puterii omenești ? Va ieși el, oare, din rigoare, previzibilitate și planificare strategică ? Va deveni războiul un fel de *tsunami social*, o catastrofă, cu configurări și delimitări imposibil de prevăzut, de gestionat și de controlat ?

Mult mai mult ca ieri și infinit mai mult ca alaltăieri, lumea, azi, devine din ce în ce mai complexă și mai interdependentă. Complexitatea rezultă din multitudinea activităților, a paradigmelor, a instituțiilor și a relațiilor, interdependența este determinată de implementarea rețelei. Teoria haosului, potrivit căreia evenimente neînsemnate se pot afla la originea unor mari schimbări, chiar la originea unor catastrofe sau a unor salturi incredibile și inexplicabile, a devenit de mare actualitate. Aceasta înseamnă că, în ceea ce privește ziua de mâine, nu mai putem fi foarte siguri de nimic. Nu este o perspectivă foarte optimistă. Este, însă, o realitate tulburătoare. Și un paradox îngrijorător. Lumea a atins acel stadiu de înlănțuire pe care cu greu îl mai poate înțelege și controla pe deplin. Modelarea matematică a unei asemenea complexități are capacitatea să-i ofere un instrument științific care ar putea, cumva, s-o ajute să se înțeleagă cât de cât pe sine în conul de umbră sau de lumină al noilor paradigme, dar provocările viitoare par a fi atât de mari, încât și certitudinile existențiale de până acum, ca și cele date de limbajele formalizate pot fi puse la îndoială.

Ceea ce este însă foarte grav nu se rezumă la ceea ce rezultă pentru viitor din teoria sistemelor departe de echilibru, ci se dezvoltă prin implicațiile acestei realități în planul securității. Din păcate, insecuritatea sistemelor și proceselor este direct proporțională cu complexitatea lor, chiar dacă și măsurile de securitate intrinseci sistemului sau cele de metasisem sunt și ele, la fel, direct proporționale cu această complexitate.

Aici se deschide o nouă bifurcație: forțarea modelării complexității sau întoarcerea la simplitate. Ambele sunt tentante și abordate cu curaj și încredere, dar este destul de complicat ca, în aceleași condiții, aceeași entitate să urmeze două noi drumuri deodată, adică să se împartă în două, dar să rămână, totuși, entitate, adică una singură.

În aceste condiții, responsabilitatea oamenilor față de propria lor existență crește nemăsurat. Simpla apelare la "Ce-o da Domnul!" nu mai este suficientă. Fie și pentru motivul, cunoscut de multă vreme la noi, potrivit căruia "Domnul îți dă, dar nu îți bagă și în traistă!". Ceea ce înseamnă că, într-un fel sau altul, dintotdeauna omul a fost și s-a simțit responsabil atât pentru propria sa condiție, cât și pentru condiția celorlalți, de care este strict dependent.

Este, astăzi, mult mai mult ca ieri, timpul marilor responsabilități interdependente, al marilor responsabilități colective. Dar nu în afara oamenilor, a comunităților și entităților omenești, ci chiar în miezul lor cel mai fierbinte: arealul.

Managementul războiului – care se pare că, în epoca noastră, a atins formele cele mai cutezătoare și mai eficiente, aproape perfecte, ale relației conducere-acțiune și ale raportului planificare-execuție – va deveni un management al haosului, adică un management haotic? În ce va consta, de fapt, războiul haotic? În ieșirea lui din limitele voințelor care se confruntă? În imposibilitatea prevederii efectelor? În evoluția spre haos a cauzelor, determinărilor și desfășurărilor? În haosul intereselor și politicilor pe care le exprimă și le pune în operă? Adică în haosul societății omenești? Sau în și prin toate acestea la un loc?

În general, există o ruptură între universul cunoașterii și cel al războiului, chiar dacă războiul face parte din acțiunea umană, mai mult sau mai puțin eficientă (de regulă, ineficientă, dar totdeauna violentă), iar acțiunea umană, fără o cunoaștere temeinică a domeniului de intervenție¹, nu înseamnă, de cele mai multe ori, decât hazard, aventură, iresponsabilitate. De multe ori, războiul, ca formă extrem de violentă a acțiunii umane – cea mai violentă dintre forme – are și aceste atribute. Cu alte cuvinte, trebuie spus că războiul este, între multe altele, și hazard, situație-limită, aventură, iresponsabilitate. Desigur, nu toate războaiele sunt așa, ci doar unele dintre ele, poate cele mai multe.

Scopul acestei lucrări nu este însă acela de a reliefa și demonstra hazardul, aventura, iresponsabilitatea și ineficiența războiului, nici incompatibilitatea dintre război și cunoaștere, întrucât așa ceva chiar nu există, ci acela de a sesiza și evidenția metamorfoza raportului dintre război și cunoaștere, dintre parte și întreg, impactul respectivului raport – și el, la rândul lui, dinamic și complex – asupra războiului și asupra cunoașterii, posibilele evoluții (dar și involuții) ale rolului cunoașterii în dinamica războiului, desigur, din perspectiva acțiunii umane reale, inevitabile și, câteodată, eficiente.

Este adevărat, procesul cunoașterii clarifică foarte multe lucruri, înlătură foarte multe nedeterminări, creează foarte multe certitudini, dar, în același timp, reliefează o mulțime din ce în ce mai diversificată și mai extinsă de incertitudini, de lucruri ce nu pot fi încă pe deplin cunoscute, mai ales din sfera celor ce țin de politica și strategia războiului,

¹ Orice acțiune umană este, în fond, o intervenție pentru a modifica, într-un anume sens, structura, funcția și chiar dinamica unui sistem sau a unui proces.

de filosofia lui complexă și contradictorie, de logica lui ciudată, adesea incomprehensibilă și absurdă. Cu cât este mai mare numărul întrebărilor referitoare la fenomenul război ce primesc răspuns sau răspunsuri, cu atât va fi mai mare și numărul întrebărilor, mai vechi sau mai noi, ce nu pot primi încă un răspuns.

De aceea, războiul, ca mai toate acțiunile violente – iar războiul, prin dimensiunea sa armată, este cea mai amplă și mai teribilă dintre violențe –, se prezintă a fi, deopotrivă, un fenomen cognoscibil și unul ce nu poate fi pe deplin cunoscut. De cunoașterea războiului se ocupă cei care au și pot avea acces la ample documente de analiză a acestui fenomen, cei care analizează în permanență conflictualitatea lumii și caută cauze, efecte, relaționări, determinări și explicații. Ceilalți – de fapt, cei ce suportă în mod direct efectele războiului, adică mulțimea oamenilor, mulțimea ființelor, mulțimea neființelor, mediul fizic și chiar mediul virtual – rămân, de regulă, în afara cunoașterii filosofiei și fizionomiei războiului. Cei mai mulți iau războiul ca pe o fatalitate.

Omul obișnuit, preocupat cu munca lui mărunță, de fiecare zi, pentru a-și câștiga bucățița de pâine necesară vieții lui și familiei lui, nu-și bate capul pentru a analiza și înțelege acest fenomen. Cei mai mulți își spun – dacă se întâmplă cumva să le treacă prin cap vreo idee sau vreo întrebare referitoare la acest fenomen atât de complex și de categoric, ca o furtună – că așa a fost mereu și așa va fi mereu, de vreme ce omenirea s-a înarmat tot timpul și nu a renunțat niciodată, în nicio împrejurare, la armele sale, chiar dacă ele nu aduc decât moarte și neazuri de tot felul.

Ceea ce omite, fie cu bună știință, fie din neputință, fie din plictiseală sau din revoltă, acest om care-și câștigă muncind din greu bucățița lui de pâine este faptul că armele nu sunt doar aducătoare de moarte în sine, ci și instrumente ale puterii. Or, pentru societatea omenească, puterea este esențială. Chiar dacă suportul ei nu-l constituie doar armele aducătoare de moarte, ci, mai ales, resursele, piețele și tehnologiile aducătoare de bani, de bunăstare și de profit, tot frica păzește via! Armele dau siguranță, putere, dar și o capacitate cu totul specială, aceea de a descuraja sau de a amenința.

În pofida dictonului potrivit căruia ar fi destul loc sub soare pentru toată lumea, oamenii n-au destul loc pe pământ. Dintotdeauna, locul fiecăruia a fost râvnit de ceilalți, iar locurile celorlalți n-au fost suficient de mari și de confortabile pentru a nu fi râvnite, la rândul lor, de alții sau pentru ca ei să nu râvnească locurile altora.

Dincolo de această frază oarecum directă, poate chiar prea simplificatoare și chiar vulgară, lumea este conflictuală. Așa este ea făcută. Universul însuși este conflictual. Energia, informația, viața, mișcarea se nasc din conflict. Toți știm acest adevăr, întrucât face parte din viața noastră și, de aceea, nu avem nici cum să-l eludăm, nici cum să-l transformăm, nici cum să-l nesocotim.

Aceasta nu înseamnă că, vrând-nevrând, trebuie să acceptăm resemnați, uimiți și umiliți războiul nostru, al oamenilor, pe motiv că, probabil, el nu este decât o fărâma din *războiul universal*, ci doar că războiul are cauze, efecte, explicații, că este o realitate ce se cere cunoscută, gestionată și, în limita posibilului, chiar pusă sub un anumit control. Nu știm foarte precis dacă este sau nu este posibil ca războiul, ca fenomen, să fie pus,

în întregul lui, sub controlul oamenilor. Știm încă că n-ar fi prea rău dacă s-ar realiza, măcar parțial, un astfel de obiectiv.

Probabil, păstrând proporțiile, războiul este la fel ca o furtună sau ca un uragan, ca un cutremur sau ca un fenomen cosmic, iar oamenii, aduși prin desfășurări și evoluții ciudate în fața unei iminente confruntări, nu-și dau seama foarte exact cum și de ce, iar explicațiile pe care le caută și le găsesc poartă și vor purta mereu amprenta condiționalului și subiectivului.

Dar, un anume tip de război – să zicem, războiul dintre elementele *a* și *b* – ar putea fi totuși pus sub controlul mulțimilor *A* și *B* sau al metamulțimii (*A*, *B*), astfel încât el să nu se producă sau să nu depășească un anumit nivel de angajare. Pentru a exercita un astfel de control, este nevoie, fără îndoială, de cunoașterea exactă a situației, de evaluarea realităților, evenimentelor și consecințelor.

Cel mai dificil proces de evaluare este cel de evaluare a consecințelor posibile. Un litigiu de frontieră nerezolvat pe cale diplomatică poate duce, în anumite condiții, la o confruntare armată între părți.

Consecințele unei astfel de confruntări pot fi grupate în patru categorii:

- rezultate din stingerea imediată a conflictului, sub presiunea marilor puteri, a organismelor internaționale etc.;
- rezultate din transformarea conflictului într-un război de lungă durată (durată medie sau scurtă), cu consecințe politice, economice, sociale și militare grave și, de cele mai multe ori, imprevizibile;
- rezultate din extinderea conflictului și transformarea lui în război zonal (cazul Iugoslaviei);
- rezultate din degradarea situației și extinderea necontrolată a războiului, cu angajarea diverselor părți, inclusiv a marilor puteri.

Aceste propoziții și altele ca ele, foarte numeroase și foarte greu de spus și de inventariat, sunt, de fapt, ipoteze ce se cer bine formulate, apoi demonstrate și verificate, printr-o complexă și complicată activitate de cunoaștere a domeniului, a părților ce pot intra în conflict sau care sunt deja în conflict, adică a situației reale, a precedentelor, a lanțurilor cauzale, a valorilor (ce stabilizează și dau consistență și integralitate entităților), dar și a intereselor acestora, întrucât, totdeauna, interesele se constituie în mobiluri ale acțiunii, iar dacă ele sunt conflictuale și ireconciliabile, nici acțiunile pe care le generează nu vor fi altfel.

Cunoașterea are o trimitere directă și consistentă în filozofia și fizionomia războiului. Rezultatele acesteia se concretizează în noile tipuri de războaie pe care deja le numim *războaie ale cunoașterii* sau *războaie ce implică o cunoaștere superioară, epistemologică*. Dintre acestea, trei se detașează cu prioritate: *războiul bazat pe rețea*, *războiul asimetric* și *războiul cognitiv*. Chiar dacă ele par simple găselnițe pentru nuanțele sau formele de confruntare pe care le presupune un război – războiul fiind un fenomen foarte complex, cu numeroase forme de exprimare –, noi considerăm că epoca în care intrăm devine o epocă a cunoașterii, care generează o societate a cunoașterii, chiar, forțând puțin nota, o societate epistemologică, în sensul că fiecare om devine un fel de nod de rețea în procesul cunoașterii, având, deopotrivă, calitatea de destinatar, de procesator și de utilizator al informației și, prin integrarea acesteia într-un sistem categorial, al cunoștinței.

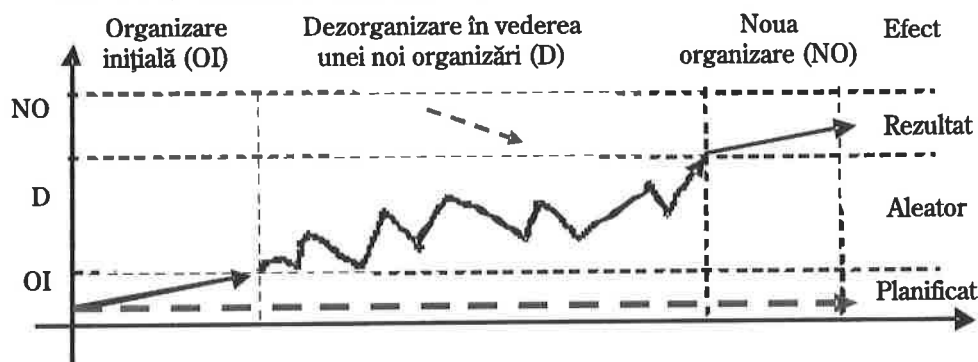
Este important să avem în vedere evoluția (sau involuția) războiului, ca fenomen social complex, ca mijloc de deblocare a unei situații strategice, ca evoluție sau simplă mișcare spre starea de haos. Această mișcare spre nedeterminare rezultă, în primul rând, din deplasarea societății spre starea de globalizare și din iminența traversării unei etape de dezorganizare în vederea unei noi organizări. Coordonatele acestei noi organizări și elementele de impact strategic impun o analiză atentă a noilor determinări ale conflictualității și, prin aceasta, ale războiului. Există, desigur, și alte determinări ale transfigurării războiului spre starea de haos, unele care vin din propriile sale izvoare. Chiar dacă termenul de "război haotic" pare un oximoron, războiul fiind una dintre cele mai bine organizate activități omenești, nu încapă nicio îndoială că reconfigurarea acestui străvechi fenomen al conflictualității societății oamenilor pe noi coordonate, flexibile, fluide și greu de determinat – în mare măsură, nedeterminabile – obligă la reflecție.

Caracterul haotic al războiului nu se reduce la o simplă metaforă. Fenomenul război are tendința să evolueze haotic, iar aceasta se manifestă în cel puțin două componente majore:

- ✓ în interiorul fenomenului, ca procesualitate dinamică și complexă;
- ✓ în exteriorul fenomenului, adică în relația lui cu celelalte fenomene sociale complexe.

În *interiorul* fenomenului, această tendință se explică prin aceea că, odată declanșat, războiul – indiferent de amploarea și de tipologia lui – poate evolua haotic, în sensul unor desfășurări bruște și imprevizibile, cu efecte greu de evaluat. O mare parte dintre războaiele lumii au avut, cel puțin, pe anumite porțiuni, evoluții haotice, cu finaluri imprevizibile. Cele două Războaie Mondiale, precum și *războiul rece*, se înscriu în mare măsură în această categorie.

Schematic, o astfel de evoluție ar putea fi reprezentată astfel:

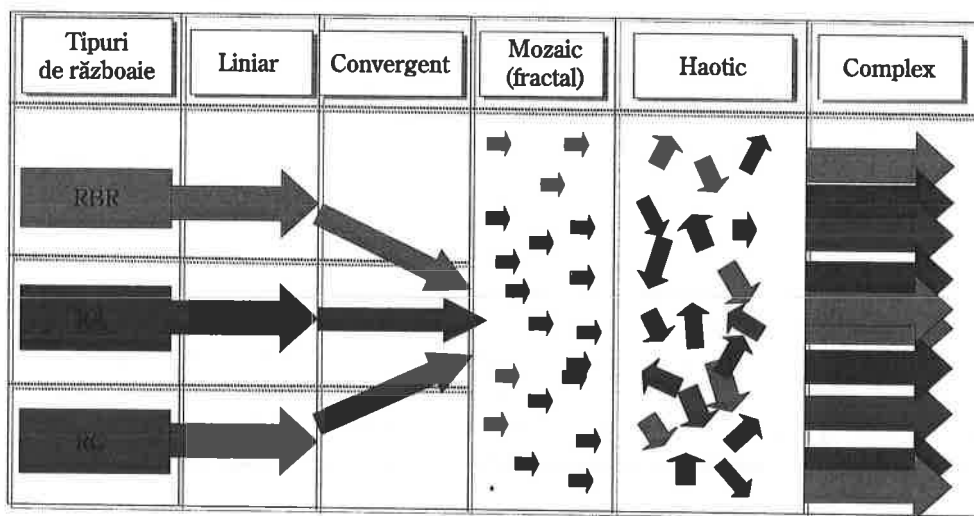
În *exteriorul* fenomenului, adică în relația lui cu alte fenomene sociale complexe, războiul este la fel de haotic și de imprevizibil ca și desfășurările lui interioare.

Cele trei tipuri de războaie pe care le avem în vedere atunci când vorbim de această dimensiune a conflictualității haotice sunt:

- ⇒ războiul bazat pe informație și tehnologie de vârf, exprimat, la ora actuală, prin conceptul de război bazat pe rețea (RBR);
- ⇒ războiul asimetric (RA);
- ⇒ războiul cognitiv (RC).

Toate trei sunt războaie riguros planificate, cu obiective clare și distincte, cu un suport logistic remarcabil și cu argumente foarte solide. Dar, în raport cu alte fenomene sociale și cu ele însele, ele pot avea, așa cum o arată și situația actuală din Irak și din Afganistan, evoluții haotice, în sensul evoluției lor spre asimetric și imprevizibil. Mai mult, fiecare dintre aceste trei tipuri de războaie, cu evoluții sau etape bruște și imprevizibile, poate produce interferențe și o mulțime de alte efecte greu de prevăzut, de controlat și de contracarat. Fiecare poate să fie cauză pentru celălalt sau pentru evoluția haotică a comportamentului celuilalt. O asemenea aserțiune ar putea fi exprimată, de o manieră simplificată, dar sugestivă, în următoarea schemă:

Orice intrare în haos este, într-un fel, benefică pentru gândire, pentru reflecție, inclusiv pentru reflecția strategică. Argumentele sunt numeroase. Noul tip de război, ca război fluid, dar și integral și imprevizibil – de fapt, o reînsumare a unor fractali care au făcut cândva parte dintr-o arhitectură a unui întreg coerent și demn –, corespunde noului tip de civilizație – o civilizație de rețea –, în care oamenii vor trăi în văzul lumii și se vor război înapoia unor uriașe cortine cibernetice.

DESPRE RĂZBOI ȘI ALTE CÂTEVA LUCRURI

General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Gheorghe NICOLAESCU

Mărturisesc că, dacă cineva mi-ar fi spus că azi voi scrie ceva despre război, i-aș fi răspuns fără ezitare că mi-ar fi foarte greu, având în vedere faptul că despre acest subiect s-au scris tomuri întregi, în cele mai diverse maniere și din cele mai diverse perspective, așa că nu mai vedeam ce aș mai putea aduce eu nou pe această temă. Și uite că greșeam fundamental:

- ❖ pentru că toată literatura de război, indiferent cât de multă ficțiune ar îngloba în ea, măsoară, într-un fel, sau măcar încearcă, dimensiunile politice, sociale, militare, morale, etice etc. ale unei bătălii, confruntări, lupte, război sau conflagrații globale;
- ❖ pentru că istoriografia – în general, și cea militară, în special, tocmai asta intenționează să realizeze – identificarea unei logici intrinseci a războiului și, în final, o cât mai cuprinzătoare definire a sa. Că reușește sau nu, asta e o alta poveste. Oricum, ea rămâne, în ultimă instanță, una dintre cele mai la îndemână și mai importante surse în mâinile celor care se pleacă asupra conceptului;
- ❖ pentru că teoreticienii, de-a lungul timpului, au fost mereu mânați de idealul definirii războiului, a cărui înțelegere exhaustivă ar fi putut să determine fixarea unor jaloane doctrinare, în concordanță cu imperativele vremurilor. Caracterul exhaustiv se pare că nu a putut fi atins de niciunul, aspect datorat complexității extraordinare a fenomenului pe care ne place să îl numim război.

Napoleon Bonaparte îi dădea bunăoară o interpretare în întregime militară, deși argumentele, motivele și determinările care-l puneau pe picior de război cu o putere europeană sau alta numai de natură militară exclusivă nu erau. Trimis de Directorat undeva, departe de Franța și de frământările ei politice, Napoleon s-a trezit că trebuie să se lupte pentru a-și câștiga existența și pentru a demonstra celorlalți că e valoros. Reușindu-i această tentativă, a văzut că se poate în continuare. Europeanii nu erau pregătiți pentru genul de război pe care îl ducea el. Când i-au preluat strategia, au reușit să-l înfrângă. Cam târziu, dar au reușit. Unii istorici s-au grăbit să afirme că, dacă, la Waterloo, lui Napoleon i-ar fi reușit “*cutare manevră*”, ar fi câștigat. Tot ce e posibil, însă, de pierdut, ar fi pierdut oricum. Lumea se schimbase, se intra în epoca “marilor alianțe”, în care conduita militaro-politică napoleoniană n-ar fi avut nicio șansă. Războiul devenea tot mai “neconvențional” în raport cu războaiele napoleoniene.

Ceva mai târziu, un mare teoretician al războiului, l-am numit pe von Clausewitz, consemna, în monumentală sa lucrare *"Despre război"*, că acesta reprezintă, în esență, *"o prelungire a politicii prin mijloace violente"*. Explicația pare, la prima vedere, mai mult decât sinistă, dacă ne gândim la rezultate, însă adevărul ei nu poate fi eludat. Politica secolului al XIX-lea nu poate fi acuzată, așa cum poate fi cea a secolelor XX și XXI, de sperjur, în sensul că prima *"ce gândea, așa făcea"*. Nu existau nuanțări, iar *"politica de culise"* avea forța să mobilizeze resorturile unui imperiu, se dilua până la punctul în care prima, în final, *"politica de forță"*. Alternativele la aceasta nu erau vehiculate sau tratate nici măcar în lucrări de specialitate cu caracter *"subversiv"*.

Secolul XX are un rol decisiv în explicarea mecanismelor și resorturilor care îi determină caracterul reacționar în raport cu conceptul de *"stat"* și de *"ființă umană"*. Teoreticienii încep să gândească mai pragmatic. Concepția conform căreia într-un război nu există, de fapt, o victorie, ci numai *"înfrângere"*, repartizată pe un palier gradat, și-a câștigat foarte mulți adepți.

Unul dintre cei mai importanți cercetători ai fenomenului războiului, l-am numit pe Kenneth Waltz, spunea că, pentru a-ți face o părere privind obținerea păcii, *"trebuie să înțelegi mai întâi cauzele războiului"*.

Istoricii, politicienii, teoreticienii au încercat, prin lucrările lor, să explice comportamentul statelor pe timp de pace și pe timp de război. Întemeietorul curentului idealist în relațiile internaționale, Woodrow Wilson, menționa în 1916, într-una din însemnările sale, că *"pricinile războiului care se purta pe atunci erau obscure, că țările neutre nu știau de ce se declanșase și dacă ar fi fost târâte în acest război nu ar fi știut pentru ce luptă"*.

Wilson (pe atunci președinte al Statelor Unite) avea să afle răspunsul la astfel de întrebări. El apare în istorie ca o personalitate lucidă, care știa să facă distincție clară între statele pașnice și cele agresive.

În studiul intitulat *"Omul, statul și războiul"*, Kenneth Waltz, în tentativa de clarificare a resorturilor și articulațiilor intime ale războiului, decodifică din start sensul ideii de *"imagine"* a relațiilor internaționale. Cauzele majore ale războiului sunt, astfel, ordonate în trei categorii: • *cele care țin de personalitatea și psihicul uman*; • *cele legate de structura statelor, luate separat*; • *cele legate de un sistem de state*.

Tratarea cauzelor războiului, oricât de complexe ar fi, doar din punctul de vedere al uneia sau al alteia dintre aceste *"imagini"*, va duce, în final, la concluzii deficitare. Să încercăm să ne reamintim în context așa-zisele *"teorii"* marxist-leniniste și materialist-dialectice în legătură cu fizionomia războiului. Teza, considerată *"imuabilă"*, potrivit căreia între statele socialiste nu pot exista relații antagoniste și, deci, nici starea de război, a *"rezistat"* până în anul 1978, când între China, Laos și Vietnam – trei țări comuniste din Asia – s-au declanșat conflicte armate extrem de violente. Era, de fapt, anul în care politologii occidentali urmau să liberalizeze conceptul de *"geopolitică"*, interzis până atunci pe motive cel puțin ciudate.

Și dacă războiul era, în sfârșit, disecat, analizat și definit ca atare, ce le mai rămânea cercetătorilor viitorului? Să-i urmărească evoluția și s-o analizeze ca atare. S-au scris pe această temă tone de studii, referate și analize. Lumea evolua rapid, polul comunist de putere se prăbușise, iar optimiștii se gândeau cu încredere la zorii mileniului III

ca la o perioadă fără războaie. Și totuși, căderea unor regimuri totalitare din Europa și din alte zone ale lumii, valurile succesive ale extinderii Alianței militare nord-atlantice și mai apoi a Uniunii Europene, precum și existența unui singur pol de putere mondială – Statele Unite ale Americii – nu au fost de ajuns pentru a eradica flagelul războiului în general. Dacă pericolul unui război mondial s-a diminuat în mod accentuat de-a lungul ultimilor 18 ani, există, în continuare, riscuri de conflict armat, care pot să degenereze în războaie locale sau regionale. Riscul, simetric, al unui conflict armat, continuă și va continua să existe.

Pericolul la adresa securității globale nu vine doar de aici. Au apărut riscurile asimetrice generatoare de crize diferite: terorismul, sabotajul politic, diversiunea politică, crima organizată etc.

După războiul din Golful Persic, am început să ne referim la *“războiul informațional”*, după 11.09.2001, la *“războiul contra terorismului internațional”*, la *“război cibernetic”*, *“război în rețea”*, *“război newtonian”* și enumerarea lor ar putea continua.

În câteva dintre studiile românești având ca subiect fenomenul războiului, mi-au trezit atenția două sintagme: *“războiul cognitiv”* (*“războiul bazat pe cunoaștere”*) și *“războiul asimetric”*. *“Războiul cognitiv”* – deci, bazat pe cunoaștere – apare ca un concept de mare realitate, specific actualei etape și care trebuie analizat. Cred că aici se impun câteva precizări: în primul rând, cred că nu există vreun conflict armat, o luptă, o bătălie, o operație militară, un război care să nu fi fost desfășurat și organizat *“pe bază de cunoaștere”*. Că, în anumite situații, această *“cunoaștere”* a fost mai mult sau mai puțin deficitară în raport cu obiectivele și speranțele care s-au pus în acel război, este posibil, normal și istoria artei militare cunoaște nenumărate asemenea cazuri. Dar, ca vreun lider politico-militar, vreun grup de decizie politico-militară să fi îndrăznit să dispună declanșarea unui conflict militar *“în orb”*, fără să dispună de date, informații, cunoștințe etc. în legătură cu partea adversă, n-am auzit să se fi întâmplat vreodată. Încă din antichitate, conducătorii de oști își pregăteau forțele pe baza unor date obținute de la diferiți *“trimiși-spioni”*, soli, ambasadori, prizonieri, trădători etc., în funcție de care își organizau planul de bătaie. Ioan Vodă Cel Cumplit a năvălit în puterea nopții în fruntea oștenilor săi în tabăra turcească, surprinzându-i pe inamici în vreme ce se odihneau. Cu siguranță, atacul s-a produs pe baza unor informații date de unii localnici, iscoade, prizonieri sau trădători în legătură cu numărul de soldați turci, tipul de arme pe care le aveau, locul unde erau ținuți, caii, zona unde se afla centrul comandantului, dispunerea gărzilor de noapte, configurația taberei, obstacolele naturale și artificiale existente etc. Putem afirma deci, fără nicio îndoială, că această acțiune militară fusese planificată și organizată pe baza unei minime *“cunoașteri”*. Și atunci, în ce constă noutatea *“războiului cognitiv”*? Probabil în cantitatea imensă de informații de care comandanții și statele majore au astăzi nevoie în planificarea unei operațiuni militare.

În această situație, în care complexitatea spațiului de conflict este în continuă ascensiune, nevoia de informații va deveni tot mai stringentă. Din acest punct de studiu, cred că suntem îndreptățiți să afirmăm că războaiele secolului XX au avut un caracter mai *“cognitiv”* decât cele ale secolului XIX. Conflictele militare ale ultimilor zece ani ai secolului XIX încep să fie tot mai *“informatizate”*. Forța militară devine tot mai limitată cantitativ, pentru că obiectivele

și spațiile operaționale devin tot mai complexe, impunându-se o creștere aproape "nenaturală" a informațiilor necesare comandanților pentru organizarea și ducerea acțiunilor militare și, mai ales, gestionarea rezultatelor conflictelor finalizate din punct de vedere operativ. Dar asta este deja o altă poveste, care poate face obiectul unui alt studiu.

O altă idee care se vrea novatoare este cea a rolului "soldaților înțelepți" în războiul modern. Sincer să fiu, mare lucru nu am reușit să înțeleg, însă oricum apreciez că, în această etapă, armatele nici nu sunt pregătite, nici nu au nevoie de "soldați înțelepți", ci de profesioniști inteligenți, capabili să manevreze mijloacele tehnice puse la dispoziție cu maximă eficiență. Să lăsăm deocamdată factorii de decizie politico-militară să constituie "înțelepți" războaielor de azi și de mâine, pentru că "soldații înțelepți" ar putea da o înfățișare de sală de dezbateri parlamentare câmpului de luptă sau o imagine de Agora în care aceștia, în loc să își îndeplinească misiunile încredințate, ar medita de colo-colo, încurcându-se în togă. În legătură cu acele "camere de gândire și înțelepciune", cum cum ar trebui să arate – gonflabile, din materiale compozite, din țesătură textilă, ușor de purtat în bandulieră în locul foii de cort, sau cum? Cred că a gândi modern nu înseamnă a gândi hilar. Războiul este un fenomen prea complex pentru a-l acoperi cu idei ... fără acoperire.

Să ajungem, în sfârșit, la conceptul de "război asimetric", unde confuzia devine aproape totală. Să clarificăm un pic lucrurile. Teoreticienii și analiștii militari occidentali vorbesc des despre "riscuri la adresa securității", în general, și despre "riscuri asimetrice" – în legătură cu acest ultim concept avându-se în vedere cinci tipuri, și anume cele cauzate și induse de: • *acțiunile de spionaj*; • *terorismul internațional*; • *diversiunea*; • *sabotajul politic*; • *crima organizată*.

Despre "războaiele asimetrice" nu se fac referiri, însă o parte dintre analiștii militari români s-au grăbit să concluzioneze, după o logică care deocamdată îmi scapă, că, de vreme ce există, iată, "riscuri asimetrice", de ce nu ar exista și "războaie asimetrice"?

Îmi exprim, cu această ocazie, părerea că denumirea de "războaie asimetrice" este total nefericită, dintr-un motiv extrem de simplu – nu s-a găsit până acum niciun analist, niciun specialist de la noi din țară sau de aiurea, care să reușească producerea prototipului de "război simetric", în raport cu care să îl putem judeca pe cel "asimetric".

Războaiele, în opinia mea, se împart în: ✎ *convenționale și neconvenționale (din punctul de vedere al performanțelor strategiei, artei operative și tacticii, al armamentelor și tehnicii de luptă întrebuintate)*; ✎ *globale, regionale sau locale (în funcție de amploarea lor spațială)*; ✎ *de durată lungă, medie sau scurtă (fulger) (în funcție de dimensiunea temporală) etc.*

Pentru că nu mi-am propus o tratare exhaustivă a tipurilor de războaie existente, mă voi limita să precizez că războaiele se pot clasifica și după alte criterii (după tipul de alianță, după obiectivele propuse ș.a.), criterii care în niciun caz nu constituie argumente pentru explicarea "războiului asimetric".

Citatul care urmează reprezintă o "încercare" de a explica înțelesul conceptului de "război asimetric": "Războaiele sunt **simetrice**, **disimetrice** (*nonsimetrice*) și/sau **asimetrice** (sublinierile îmi aparțin). Într-un război simetric, cele două părți sunt **absolut egale**, compatibile, se găsesc dispuse față în față, astfel încât au posibilitatea să acționeze una asupra celeilalte. În războiul **nonsimetric**, cele două părți sunt complet

diferite, disproportionale, incompatibile, dispuse de asemenea față în față, însă numai una dintre ele poate acționa (!?) asupra celeilalte. În războiul asimetric, cele două părți sunt complet diferite (!?) și acționează asimetric una împotriva celeilalte. Am recitat de mai multe ori acest pasaj și nici acum nu am înțeles cum se poate scrie astfel despre lucruri extrem de serioase, așa cum este considerat războiul. Am alergat la un dicționar de neologisme și ce aflu ? Că **asimetrie** înseamnă lipsă de **simetrie**, **nesimetrie** sau **neregularitate**. Că nonsimetrie nu înseamnă nimic, cuvântul neexistând ca atare. Și că **disimetrie** înseamnă tot asimetrie ... rezultă că aici avem o problemă. Să judecăm pe îndelete pasajul citat. Ce înseamnă forțe "disproportionale" ? A mai pomenit cineva tabere aflate față în față, gata de luptă sau în toiul luptei, "egale", "proportionale" ? Dar forțele "incompatibile", cum să le înțelegem ? Că nu sunt în măsură să se înțeleagă, că sunt pornite amândouă pe scandal sau că una vrea să se avânte în luptă și cealaltă să fugă ? Și de ce numai una dintre forțe poate acționa în contextul războiului "nonsimetric" (sau "disimetric" sau "asimetric") ? Cealaltă ce a pățit, a suferit o influență nefastă a propagandei inamicului și refuză să mai lupte ?

În războiul "asimetric" avem deja de-a face cu două părți "complet diferite" ... Mă întreb de ce numai două părți, când pot fi și trei și patru părți și în ce constă diferența dintre ele: în număr de oameni, de arme, de autovehicule, de lovituri nucleare ? Și cum poate arăta acțiunea "disimetrică" a unei părți împotriva celeilalte ?

Cred că aici, din dorința de a aduce inovații, se comite o eroare, confundând elementele, de altfel clasice, cum ar fi: raportul de forțe, puterea de foc, puterea de izbire, capacitatea combativă, timpul de reacție și de contrareacție etc., cam tot ce se studiază în toate instituțiile militare din lume, cu parametri asimetrici. Și, de aici, gata, s-a consolidat conceptul de "război asimetric" și se poate teoretiza pe un subiect "nou", considerat și "palpitant".

Pentru a analiza problema asimetriei până la capăt, vom lua un alt citat, dintr-un alt studiu: *"Definindu-l în termeni cât se poate de simpli (!?), războiul/conflictul asimetric este, în esență, un mijloc prin care o forță militară inferioară caută să obțină avantaje față de un adversar mai puternic. În această ordine de idei, războiul asimetric este conflictul prin care se caută evitarea forței, a superiorității de orice natură a adversarului și se axează pe avantajele sau slăbiciunile uneia dintre părțile aflate în conflict"*.

Mă limitez să procedez la două neînsemnate exerciții de retorică:

- > dacă, în conflictul asimetric, "forța militară inferioară" caută să obțină avantaje față de un adversar mai puternic, în cazul în care forța superioară încearcă să obțină de astă dată avantajul (scontat, de altfel, calculat, prognozat etc.) față de o forță inferioară, cu ce fel de conflict avem de-a face ? Simetric, cumva ?
- > conflictul prin care nu se caută evitarea forței, ci se preconizează izbirea și nimicirea adversarului în timp cât mai scurt, axându-se tot pe slăbiciunile sale, este tot un conflict simetric sau nu ?

Cred că neînțelegerea derivă din încercarea de a echivala relațiile război convențional-război nonconvențional și război simetric-război asimetric (ultima relație fiind formată, deocamdată, din doi termeni imposibil de explicat).

Să exemplificăm: Primul Război Mondial, Marele Război, a fost, din toate punctele de vedere, un război convențional, cel puțin la începuturile sale. Avem în vedere aici planurile strategice și operative din Marile State Majore ale Cartierelor Generale Imperiale sau naționale, tacticile, procedeele de instrucție și de pregătire a trupelor, planurile de mobilizare și toate celelalte. Pentru că aspectul său convențional era liber asumat de către fiecare parte beligerantă, care a scăpat din vedere creșterea ritmului transformărilor în viața societăților umane la începutul secolului trecut, în primii doi ani, caracteristica de "război de poziții" – absolut convențional – a fost una esențială.

Ulterior, orice inovație, mai ales tehnică, a produs repede modificări în concepția de ducere a acțiunilor militare, la toate nivelurile, fie ele de decizie, fie de comandă. Apariția aviației de recunoaștere, apoi de vânătoare-bombardament, a radarului, a telegrafului, a telefonului, apariția mitralierei și a tunului de bătaie mare, a tancului și submarinului și, mai ales, folosirea, pentru prima dată, a substanțelor toxice de luptă au însemnat tot atâtea elemente de neconvenționalitate în desfășurarea (preplanificată) a conflictelor cu caracter general convențional. Ulterior, când toate părțile aflate în conflict vor dispune de astfel de posibilități de exprimare pe teatrul de operațiuni, caracterul de convenționalism se va fi refăcut automat până la apariția unei alte "rupturi".

O singură excepție există, de adăugare a unei componente netradiționale, neconvenționale la abscisa convențională de derulare a celui de al Doilea Război Mondial, care nu a fost asimilată, constituindu-se ca un caz izolat: întrebuințarea bombelor atomice de către Statele Unite împotriva orașelor Japoniei Hiroshima și Nagasaki. De atunci și până astăzi, din fericire, întrebuințarea în război a armelor nucleare nu s-a mai produs, cele două orașe japoneze rămânând un element de neconvenționalism, chiar în condițiile teribilei curse a înarmării din perioada războiului rece.

Cât despre războaiele simetrice și asimetrice – până când nu se va reuși structurarea unui tip de război simetric, pur și unanim acceptat, în raport cu care să le putem judeca pe altele ca fiind asimetrice, voi continua să fac referire nu la războaie simetrice și asimetrice, ci la războaie convenționale și neconvenționale.

BIBLIOGRAFIE

- *** , *Confruntările asimetrice*, dezbateri în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 4, 2002.
- *** , *Doctrina de informații și contrainformații a NATO*, 1996.
- *** , *Manualul NATO*, volum colectiv.
- *** , *NATO: Ce este ? Ce va fi ? Noua Europă și securitatea statelor mici*, Institutul Român de Studii Internaționale, București, 1996.
- General de brigadă (r.) dr. Chețe Emil, *Asimetria și conflictele asimetrice. Posibile rezolvări în viziunea strategică românească*, în revista *Impact strategic*, nr. 3, 2002.
- Gore John, *Chaos Complexity and the Lucidity*, Washington DC, National Defence University, 1996.
- General dr. Mureșan Mircea, general de brigadă (r.) Văduva Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura UNAp, București, 2006.
- Sapperstein Glenn, *Chaos therapy: the essentials for literary applications*, Naval War College, 1995.
- Siteanu Eugen, *Războiul bazat pe cunoaștere (războiul cognitiv)*, în revista *Impact strategic*, nr. 3 (24)/2007.
- Waltz Kenneth N., *Omul, statul și războiul*, Editura Institutului European, București, 2000.

EVOLUȚIA SISTEMELOR OPTOELECTRONICE DE VEDERE PE TIMP DE NOAPTE

Maior lect. univ. Daniel GHIBA

Caracteristica dinamică imprimată câmpului de luptă de tendința care se manifestă în fizionomia luptei armate moderne, de sporire a caracterului decisiv al confruntării, este rezultatul dezvoltării continue și în ritm rapid a mijloacelor de luptă. În cadrul acțiunilor militare ale războiului modern, ca urmare a avantajelor oferite de sistemele de vedere pe timp de noapte și în condiții de vizibilitate redusă, pe lângă comprimarea duratei ostilităților, durata luptei efective devine liniară, fără întreruperi impuse de alternanța zi-noapte, timp favorabil-nefavorabil.

Pe lângă numeroasele aplicații civile, optoelectronica și-a găsit un larg câmp de utilizare în domeniul militar datorită avantajelor pe care le oferă: viteză mare de prelucrare și transmitere a datelor (în timp real), capacitatea de a transmite un volum mare de informații, posibilități multiple de secretizare, bruiaj dificil etc. De altfel, după ultimele conflicte armate, a apărut, în mediile de specializare, pe bună dreptate, un nou concept: *războiul optoelectronic*¹. În opinia noastră, războiul optoelectronic constituie un ansamblu de acțiuni militare care implică utilizarea echipamentelor optoelectronice, executate în scopul de a căuta, identifica, intercepta, contracara, reduce sau preveni actele ostile în spațiul optoelectronic, precum și măsurile care se iau pentru utilizarea eficientă și în siguranță a acestuia de către forțele proprii și/sau aliate. Având la bază concepția că spațiul de luptă este multidimensional și extrem de complex, cunoașterea dimensiunii optoelectronice și a caracteristicilor acesteia va permite identificarea celor mai eficiente moduri de ducere a luptei pe timp de noapte și în condiții de vizibilitate redusă, determinând *stăpânirea nopții* și *înlăturarea ceții câmpului de luptă*.

Toate categoriile de forțe armate utilizează în luptă mijloace optoelectronice: *lunete de observare și ochire pe timp de noapte, marcatoare laser pentru ochire, căști integrate pentru piloți și infanteriști*, care prezintă luptătorului, într-un mod eficient, toate informațiile legate de câmpul de luptă, *sisteme cu termoviziune* pentru blindate, aviație și chiar infanterie, *sisteme de conducere a focului, sisteme de telecomunicații, diverse sisteme de dirijare*

¹ *** *Manual de prezentare, descriere, reglare și utilizare a aparaturii de vedere pe timp de noapte*, S.C. PROOPTICA S.A., București, 2003, p. 3.

a rachetelor, sisteme de focoaase, armament neconvențional etc. Un segment foarte important al acestui vast domeniu, cu implicații directe în tehnica militară, este reprezentat de aparatele de vedere pe timp de noapte.

Apariția și necesitatea studierii aparaturii de vedere pe timp de noapte

Lupta pe timp de noapte nu este o noutate. Din cele mai vechi timpuri, armatele s-au folosit de acoperirea nopții pentru a-și masca mișcările și s-au preocupat de prelungirea acțiunilor și pe timp de noapte. Inexistența unor mijloace adecvate de vedere nocturnă a determinat ca, până la cel de-al Doilea Război Mondial, operațiunile de luptă să fie reduse la minimum sau suspendate pe timp de noapte.

Primele dispozitive în infraroșu au echipat vânătorul de tancuri german *Tiger Royal*, în anii celui de-al Doilea Război Mondial, și au permis desfășurarea acțiunilor pe timp de noapte, provocând importante pierderi unităților blindate ale Aliaților. De cealaltă parte, în aceeași perioadă, americanii au pus la punct un așa-numit *proiector în infraroșu* pentru armamentul de infanterie. Cu toate acestea, a trebuit să treacă 25 de ani pentru punerea în adevărata valoare a tehnicii de vedere pe timp de noapte.

În anul 1970, cercetările americane în domeniul detecției termice au permis dezvoltarea posibilităților de scanare liniară a imaginilor, constând în utilizarea mai multor detectori în vizualizarea câmpului de luptă. Utilizarea acestora a determinat creșterea performanței în transmiterea imaginilor în timp real, cu aplicabilitate deosebită în domeniul militar. Această tehnologie a condus la apariția sistemelor de identificare și achiziție a țintelor cunoscute sub denumirea de sisteme de vedere la distanță în infraroșu, *FLIR – Forward Looking Infrared Systems*. Acestea asigură avantajul observării câmpului de luptă nu doar pe timp de noapte, ci și în alte condiții de vizibilitate redusă (ceață, fum, praf etc.). Continuând cercetările, experții americani au reușit să dezvolte, în 1973, un model de sistem universal de vedere la distanță în infraroșu care, ulterior, a stat la baza apariției modulelor universale integrate în diferite platforme și sisteme de comandă și control.

Ideea de a lupta cu predilecție noaptea s-a conturat spectaculos pe măsura perfecționării echipamentelor de vedere pe timp de noapte, determinând folosirea intensă a acestora.

Dezvoltarea sistemelor optoelectronice de vedere pe timp de noapte a schimbat esențial modul de ducere a luptei. În timpul războiului din Insulele Malvine – Falkland, din 1982, debarcările de trupe, ocuparea bazelor de plecare și operațiile ulterioare, care au culminat cu ocuparea localității Puerto Argentino și cu înfrângerea totală a argentinienilor, s-au desfășurat în totalitate pe timpul nopții.

Experiența războiului din Insulele Malvine a determinat o adevărată ofensivă tehnologică pentru realizarea unor mijloace de vedere pe timp de noapte din ce în ce mai performante.

Semnificativ pentru locul și rolul aparaturii de vedere pe timp de noapte pe câmpul de luptă modern este faptul că operația *“Desert Storm” – Furtună în Deșert* a fost declanșată noaptea, la ora locală 02.40. Atacurile aeriene, care au constituit prima fază a operației, au început într-o noapte întunecată, fără lună, și s-au prelungit încă cinci săptămâni, fiind operate cu predilecție noaptea, având în vedere elementele de ordin psihologic și slaba echipare cu aparatură de vedere pe timp de noapte a trupelor irakiene.

Ca și atacul aerian, ofensiva terestră a fost declanșată tot noaptea. Bătălia a avut o desfășurare neîntreruptă, zi și noapte, permisă de larga utilizare a aparaturii de vedere pe timp de noapte de către trupele aliate.

La o analiză a desfășurării operațiunilor militare din Golf, se poate observa că forțele care au obținut victoria au deținut o superioritate tehnică de necontestat și au putut să acționeze în orice condiții datorită sistemelor optoelectronice de vedere pe timp de noapte. După războiul din Golf, în literatura de specialitate se vorbește tot mai mult despre "ziua de 24 de ore" și despre măsurile ce trebuie luate pentru acestea.

De fapt, cu războiul din Golful Persic, apreciază Newt Gingrich, "lumea a fost martoră a primului război între sisteme militare ale celui de al treilea val și o mașinărie din al doilea val. Operația "Furtună în Deșert" a constat în anihilarea irakienilor de către americani și aliații lor, în mare măsură fiindcă sistemele tip al treilea val s-au dovedit pur și simplu covârșitoare. Sistemele antiaeriene foarte sofisticate, proprii celui de al doilea val, n-au fost de niciun folos în confruntarea cu aeronavele insesizabile tip al treilea val. Armatele din tranșeele celui de al doilea val au fost pur și simplu depășite și anihilate în fața sistemelor de țintire și logistică din al treilea val. Rezultatul a constat într-o campanie la fel de decisivă ca și înfrângerea forțelor gen primul val ale Mahdi-ului din Omdurman de către armata anglo-egipteană tip al doilea val, în anul 1898². Desfășurarea războiului a fost în întregime răsturnată.

Referindu-se la operația "Furtună în Deșert" (1990-1991), Comandantul Diviziei 24 Infanterie, generalul american Barry McCaffrey, afirma: "Capabilitatea noastră de vedere pe timp de noapte a asigurat singurul mare dezechilibru al acestui război"³.

În confruntarea armată modernă, dezvoltarea armamentelor și tehnologiilor militare, apariția și utilizarea în lupta armată a ceea ce se cheamă "high-tech" au condus și conduc la reducerea și chiar estomparea influenței factorilor de mediu asupra organizării și derulării acțiunilor militare și determină succesul misiunilor.

De remarcat este faptul că, pe timpul operațiunilor multinaționale întrunite din Irak și Afganistan, una dintre cerințele impuse contingentelor a fost aceea de a avea capabilități de ducere a acțiunilor de luptă fără utilizarea spectrului vizibil, ceea ce a permis desfășurarea în bune condiții a misiunilor pe timp de noapte, cu minimum de pierderi umane.

În literatura de specialitate, atunci când se analizează tehnica utilizată pe timp de noapte și în condiții de vizibilitate redusă, se face referire, de cele mai multe ori, doar la aparatura individuală de vedere pe timp de noapte. În condițiile războiului modern, aparatura de vedere pe timp de noapte, alături de alte echipamente de supraveghere terestră utilizate în acțiunile duse pe timp de noapte sau în condiții de vizibilitate redusă, sunt integrate în sistemele de comandă și control.

Realizările spectaculoase în domeniul aparaturii de vedere pe timp de noapte determină preocupări intense și pe linia studierii caracterului unui viitor război, a perfecționării conceptelor doctrinar-strategice, a formelor și procedeele de pregătire, conducere și desfășurare a luptei.

² Newt Gingrich, Cuvânt înainte, în Alvin și Heidi Toffler, *Politica în al treilea val*, 1995, p. 11.

³ <http://www.nvl.army.mil>, 04.12.2007.

Direcțiile de dezvoltare a aparaturii de vedere pe timp de noapte

Imaginea, mai mult decât orice informație, este esențială în lupta modernă și este deci firesc ca aplicațiile optoelectronicii în domeniul militar să urmărească îmbunătățirea condițiilor dificile de observare pe timp de noapte sau în condiții meteo nefavorabile, punând accentul pe încorporarea rezultatelor de vârf din domeniul opticii și electronicii.

Din punctul de vedere al posibilităților de vedere pe timp de noapte, aparatura optoelectronică cunoaște *două mari direcții de dezvoltare*, bazate pe folosirea intensificatorilor de imagine și a sistemelor cu imagine termică.

◆ Aparate de vedere pe timp de noapte cu intensificatori de imagine

Pentru **sistemele cu intensificatori de imagine**, radiația reziduală provenită de la aștri (1), prezintă chiar și în cea mai întunecată noapte, este reflectată de țintă și captată de obiectivul aparatului de vedere pe timp de noapte (2). Obiectivul focalizează radiația pe fotocatodul intensificatorului de imagine (4) care începe să emită electroni, în funcție de nivelul de iluminare. În interiorul intensificatorului de imagine, numărul electronilor emiși de fotocatod este amplificat (3), astfel încât, la ieșire, pe ecranul tubului (5), imaginea țintei are un nivel al parametrilor optoelectronici (luminanță, contrast, mărime, semnal/zgomot) care o fac vizibilă pentru ochiul uman prin ocular (6).

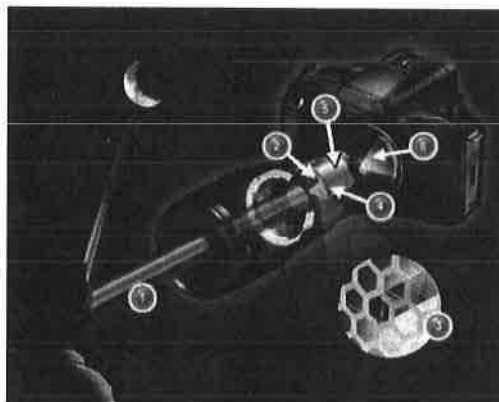
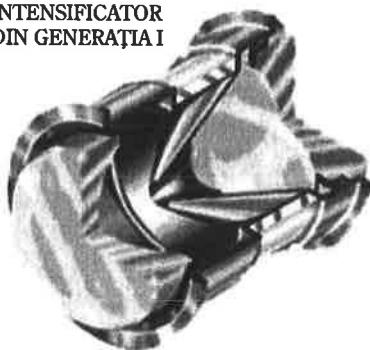

Figura 1: Funcționarea SOVTN

**INTENSIFICATOR
DIN GENERAȚIA I**

**Figura 2: Intensificator de imagine
din generația I, secționat**

Primele tuburi⁴ intensificatoare de imagine (din generația I) au apărut în anii '50.

Acestea erau de tip pasiv și foloseau procedeul focalizării electrostatice. Se utilizau tensiuni foarte înalte (10-20kV) pentru accelerarea electronilor emiși de fotocatod, astfel încât, la impactul acestora cu materialul ecranului, să fie eliberat un număr mai mare de fotoni decât cel al fotonilor incidenți pe fotocatod; imaginea țintei devenea astfel vizibilă.

Amplificarea tipică pentru generația I este de 2 000 de ori⁵, în funcție de valorile parametrilor

⁴ Crețu, E., Mânzu, M., *Vederea pe timp de noapte – trecut, prezent și viitor*, Revista Trupelor de Uscat, nr. 3, București, 1993.

⁵ <http://www.morovision.com/hownightvisionworks.htm>, 08.01.2003.

menționați. Această valoare este suficientă pentru a oferi o imagine corespunzătoare a unei scene iluminate de lună. Pentru condiții de iluminare mai dificile (cer cu stele acoperit de nori), studiile teoretice arată că este necesară o amplificare de cel puțin 10 000 de ori, care se realizează prin cuplarea în cascadă a mai multor intensificatori, prin intermediul fibrelor optice.

Apariția, în anii '70, a generației a II-a de tuburi intensificatoare de imagine a însemnat o revoluție în tehnica vederii pe timp de noapte.

Principala sa noutate este introducerea între fotocatod și ecran a unei plăcuțe cu microcanale, sub forma unui tub subțire de sticlă, pentru realizarea amplificării numărului de fotoelectroni emiși de fotocatod. Fiecare canal cilindric are o lungime de aproximativ 40 de ori mai mare decât diametrul, iar la interior are depus un strat semiconductor care emite electroni secundari, când este bombardat de electroni primari emiși de fotocatod și accelerați spre intrarea în plăcuța cu microcanale⁶.

INTENSIFICATOR
DIN GENERAȚIA A II-A

Figura 3: Intensificator de imagine din generația a II-a, secționat

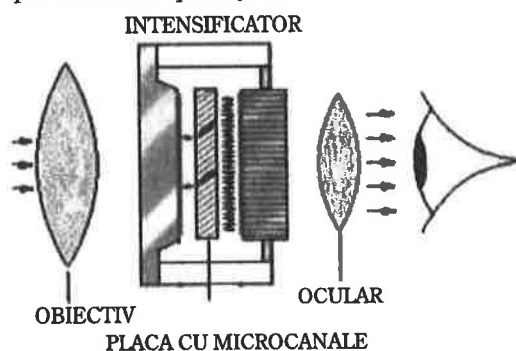

Figura 4: Reprezentarea schematică a modului de funcționare a intensificatorilor de imagine

Electronii secundari sunt accelerați de-a lungul canalelor de un câmp electric axial aplicat între electrozi și, la fiecare impact cu pereții canalelor, vor produce alți electroni secundari, astfel încât, la ieșirea din plăcuța cu microcanale și lovirea canalului, numărul lor să fie suficient de mare pentru a produce o imagine vizibilă a țintei. Amplificarea produsă de microcanale depinde de valoarea tensiunii aplicate, de raportul lungime/diametru și de caracteristicile de emisie secundară ale pereților acestora⁷.

Amplificarea în plăcuța cu microcanale crește rapid, odată cu tensiunea aplicată acesteia, și poate fi controlată într-o gamă largă (teoretic de la 1 la 50 000 de ori). La această generație, a fost eliminat pericolul deteriorării în urma iluminărilor puternice accidentale, prin controlul automat al amplificării, și a dispărut persistența pe ecran a imaginilor țintelor luminoase. Construcția este mai compactă, cu dimensiuni și mase mult reduse față de generația I.

Rezultatul eforturilor de modernizare îl constituie apariția intensificatorilor de imagine de generația a III-a.

⁶ <http://www.nvoptics.com>, 07.10.2007.

⁷ <http://www.morovision.com/hownightvisionworks.htm>, 15.09.2003.

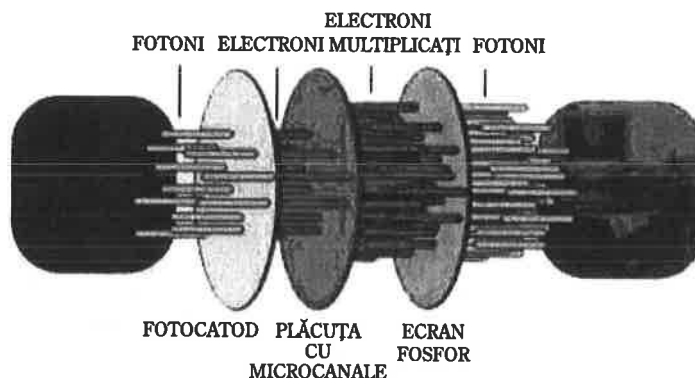

Figura 5: Reprezentarea modului de amplificare a imaginii de către intensificatorii de imagine

Aceștia folosesc pentru amplificare tot plăcuța cu microcanale, însă fotocatodul a fost înlocuit cu unul din GaAs, cu o eficiență cuantică mai mare decât a fotocatodului S-25, caracteristic generației a II-a. Pentru sistemele optoelectronice de vedere pe timp de noapte cu intensificatori de imagine, sensibilitatea crescută a fotocatodului în zona infraroșului apropiat constituie un atu important, dacă se are în vedere curba emisivității spectrale naturale nocturne și reflectarea țintelor, deplasate și ele spre infraroșu.

S-au realizat și intensificatori de imagine de generația a III-a Plus și generația a III-a Ultra, cu caracteristici superioare generației a III-a originare⁸. Astfel, sensibilitatea fotocatodului este mai mare cu 80%, rezoluția cu 78%, raportul semnal/zgomot cu 30%, numărul de spoturi întunecate a scăzut la 1/6, iar valorile MTF sunt: 92%, pentru 2,5 lp/mm; 80%, pentru 7,5 lp/mm; 61%, pentru 15 lp/mm; 40%, pentru 25 lp/mm.

Firma PHILIPS a perfecționat generația a II-a de intensificatori de imagine, dezvoltând așa-numita tehnologie *SuperGen*⁹, ca alternativă la generația a III-a. Față de generația a II-a, sunt îmbunătățiți semnificativ principalii parametri: rezoluția, MTF, sensibilitatea fotocatodului, factorul de zgomot, durata de viață (10 000 de ore), astfel încât se poate afirma că sunt competitivi la nivelul generației a III-a.

Există informații de la mai multe firme americane că s-au realizat deja intensificatori de imagine de generația a IV-a¹⁰, cu performanțe superioare celorlalte generații. Conform informațiilor actuale, tuburile intensificatoare de imagine din generația a IV-a sunt produse doar în SUA, ceea ce permite Departamentului de Stat să controleze exportul doar în țările membre ale NATO¹¹ și *Golden Five* (Austria, Coreea de Sud, Egipt, Israel și Japonia).

Eforturile sunt canalizate pe direcția optimizării calculului acestora și realizării de noi componente, în vederea creșterii performanțelor.

⁸ <http://www.atncorp.com/HowNightVisionWorks#gen11>, 11.12.2007.

⁹ <http://www.photonis-nightvision.com/night-vision/supergen>, 12.11.2007.

¹⁰ <http://www.nightvisionstore.com>, 15.12.2007.

¹¹ <http://www.nightvision.com/military/militaryhome.html>, 10.12.2007.

Dacă se folosește pe post de receptor intermediar, după intensificatorul de imagine, un dispozitiv CCD – *Charge-Coupled Device*, apare un nou sistem, denumit ICCD – *Intensified Charge-Coupled Device*, care permite afișarea informației pe un monitor TV.

Primele dispozitive ICCD s-au realizat cu intensificatori de imagine din generația a II-a, iar în prezent folosesc realizările *SuperGen* și pe cele ale generațiilor a III-a¹² și a IV-a.

Se apreciază că sistemele optoelectronice de vedere pe timp de noapte cu intensificatori de imagine vor continua să rămână în dotarea luptătorului modern pentru un timp îndelungat și, de aceea, se caută soluții pentru depășirea problemelor care încă mai există în acest domeniu și pentru optimizarea relațiilor dintre luptător și aparatul de vedere pe timp de noapte.

Reducerea gabaritului și a masei, prin folosirea opticii neconvenționale, va permite adoptarea de deschideri relative mari și introducerea de teletetre cu diode laser și alte indicații asupra câmpului de luptă, prin intermediul *display*-urilor miniatură. Se vor dezvolta așa-numitele “*căști integrate*” pentru piloți și chiar pentru infanteriști. Toate informațiile necesare vor fi afișate pe ecrane miniatură (diagonala de 20-30 mm și chiar mai puțin) cu cristale lichide sau electroluminiscente, de înaltă rezoluție (640x480 pixeli, rezoluție 2 000 lp/inch).

Din experiența războiului din Golf¹³, se impune creșterea câmpului vizual peste 40° pentru ochelarii de vedere pe timp de noapte, deoarece, în prezent, orientarea și navigația sunt dificile. Poziția centrului de greutate al ochelarilor trebuie apropiată de fața observatorului, pentru diminuarea solicitării mușchilor gâtului și a vertebrelor cervicale. Se va urmări obținerea unor pupile de ieșire cât mai largi pentru ușurarea procesului de observare și ochire, nefiind necesară plasarea exactă a ochilor pe axele optice ale ocularilor. La folosirea ochelarilor de vedere pe timp de noapte, s-a constatat că percepția spațială nu este corespunzătoare. Evaluarea distanțelor este eronată, în special pentru obiectele apropiate care apar mai apropiate decât sunt în realitate. Aceasta perturbă coordonarea mișcărilor și acționarea nemijlocită a elementelor de comandă la pilotaj. Problema se va rezolva prin apropierea și suprapunerea centrului de perspectivă al aparatului cu cel al ochilor.

În scopul implementării acestor lecții învățate, în SUA s-au produs ochelari panoramici de vedere pe timp de noapte – *PNVGs*¹⁴, care au un câmp vizual de 95° asigurat de patru intensificatori de imagine de 18 mm. Aceștia sunt în dotarea piloților avioanelor americane de luptă *MC-130 Combat Talon* și *AC-130U Spooky*.

Pentru sistemele de pe blindate se va adopta soluția prezentării imaginilor prelucrate și a reperelor de ochire de la sistemul de conducere a focului pe monitoare, atât la ochitor cât și la comandant, acesta din urmă verificând modul de executare a focului sau trăgând chiar el, atunci când situația o impune. Se va adopta soluția sistemelor bicanal zi/noapte și binoculare care asigură performanțe ridicate.

¹² <http://www.morovision.com/hownightvisionworks.htm>, 10.10.2002.

¹³ <http://www.globalsecurity.org/military/systems/ground/nvg.htm>, 11.01.2003.

¹⁴ <http://www.hec.af.mil>, 01.01.2008.

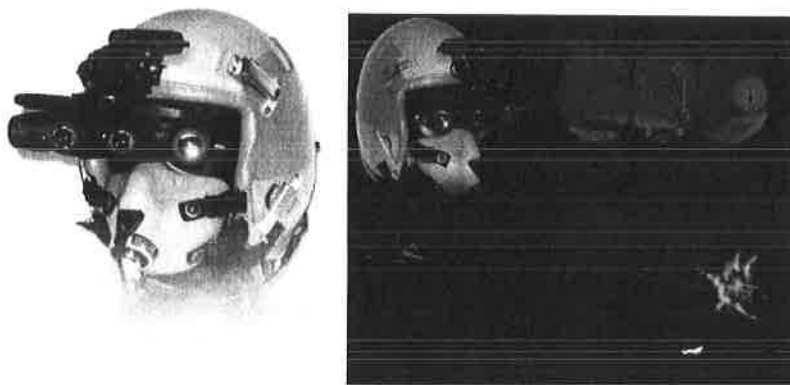

Figura 6: Ochelari panoramici de vedere pe timp de noapte – PNVGs

◆ Aparate de vedere pe timp de noapte cu imagine termică

Spre deosebire de sistemele bazate pe tehnica intensificării optoelectronice a imaginii, sistemele care au la bază imaginea termică (și care vor fi numite în continuare echipamente de termoviziune) nu mai sunt dependente de lumina reziduală nocturnă, redusă uneori la radiația stelară. Ele utilizează contrastul termic reprezentat de obiectele supuse observării (ținte) în raport cu mediul în care se află (fundal), atunci când au o temperatură sau emisivitate ce diferă de cea a mediului în cauză.

Orice obiect în natură are o temperatură mai mare decât zero absolut (-273°C), astfel încât emite energie, în mod spontan, sub formă de radiații termice, ca rezultat al agitației atomilor și moleculelor acestuia. Când temperatura obiectului crește, spectrul de radiații pe care îl emite se extinde spre lungimi de undă mai scurte, care-l fac vizibil cu ochiul liber, dacă obiectul devine incandescent. Dar, și la temperaturi mai scăzute decât temperatura de incandescență, deci în porțiunea invizibilă, a spectrului de radiații emis, existența obiectului în cauză poate fi evidențiată, prin detectarea diferenței de intensitate termică dintre obiect și fundal, de către un instrument special construit în acest scop.

Echipamentele de termoviziune captează radiațiile termice emise de obiectele supuse observării și de mediul pe care acestea sunt profilate, afișând pe un ecran imaginea lor, convertită în vizibil.

Un obiect poate avea temperatură constantă sau valori diferite de temperatură în diferite zone de pe suprafața sa. De asemenea, în cazul aceleiași valori termice, obiectul în cauză va emite radiații infraroșii de intensitate diferită, dacă elementele sale de suprafață au valori de emisivitate distincte. Pe aceste considerente de discriminare energetică (contrast termic) se bazează principiul de construcție și funcționare a unui echipament de termoviziune, cu care un observator experimentat poate identifica cu ușurință oameni, mașini, avioane, vapoare etc., aflate chiar la distanțe foarte mari de nivelul de transparență al atmosferei.

Tehnica imaginii termice este complet pasivă, ca și cea a intensificării imaginii prin mijloace optoelectronice, iar utilizarea sa nu poate fi detectată de adversar.

În comparație cu sistemele bazate pe tehnica intensificării optoelectronice a imaginii, echipamentele de termoviziune au următoarele avantaje¹⁵:

- pot fi utilizate în condiții de întuneric total;
- sunt virtual neafectate de fum, praf sau ceață;
- pot detecta ținte oricât de bine camuflate;
- sunt operante și în condiții de flăcări puternice sau lumini orbitoare;
- pot detecta ținte la distanțe mult mai mari;
- pot înlocui cu succes radarul, când acesta devine inoperant.

Avantajele oferite de utilizarea aparaturii moderne de vedere pe timp de noapte în desfășurarea acțiunilor de luptă reclamă adaptarea regulamentelor existente la noile cerințe ale luptei, în condiții de vizibilitate redusă. Realizarea unor astfel de adaptări și, eventual, formularea unor reguli, tactici, tehnici și proceduri noi pot avea loc pe două planuri. În acest sens, se impune a fi cunoscute noile mijloace tehnice de vedere pe timp de noapte care au intrat în dotarea armatelor ca rezultat al evoluției tehnico-științifice contemporane. Cunoașterea tuturor posibilităților de vedere în întuneric – atât a variantelor vechi, cât și a celor noi de iluminare a câmpului de luptă – constituie principala premisă pentru a acționa în cel de-al doilea plan, și anume în scopul aplicării corecte a regulilor privind pregătirea și ducerea luptei în câmpul tactic pe timp de noapte. Această direcție, în care este necesar să se acționeze pentru a imprima un caracter modern luptei pe timp de noapte, o constituie, așadar, adaptarea principiilor regulamentare la noile condiții ale luptei, condiții determinate de utilizarea echipamentelor moderne de vedere pe timp de noapte.

BIBLIOGRAFIE

- Crețu, E., Mânzu, M., *Vederea pe timp de noapte – trecut, prezent și viitor*, Revista Trupelor de Uscat, nr. 3, București, 1993.
- Newt Gingrich, Cuvânt înainte, în Alvin și Heidi Toffler, *Politica în al treilea val*, 1995, p. 11.
- *** *Manual de prezentare, descriere, reglare și utilizare a aparaturii de vedere pe timp de noapte*, S.C. PROOPTICA S.A., București, 2003, pp. 2-8.
- <http://www.atncorp.com/HowNightVisionWorks#gen11>, 11.12.2007.
- <http://www.electronics.howstuffworks.com/nightvision.htm>, 15.12.2007.
- <http://www.globalsecurity.org/military/systems/ground/nvg.htm>, 11.01.2003.
- <http://www.hec.af.mil>, 01.01.2008.
- <http://www.morovision.com/hownightvisionworks.htm>, 10.10.2002.
- <http://www.morovision.com/hownightvisionworks.htm>, 08.01.2003.
- <http://www.morovision.com/hownightvisionworks.htm>, 15.09.2003.
- <http://www.nightvisionplanet.com>, 22.12.2007.
- <http://www.nightvision.com/military/militaryhome.html>, 10.12.2007.
- <http://www.nightvisionstore.com>, 15.12.2007.
- <http://www.nvl.army.mil/about/index.php>, 11.02.2003.
- <http://www.nvl.army.mil>, 04.12.2007.
- <http://www.nvoptics.com>, 07.10.2007.
- <http://www.photonis-nightvision.com/night-vision/supergen>, 12.11.2007.

SECURITATEA NAȚIONALĂ

~ determinări geopolitice și geostrategice în context regional ~

Radu Dan Septimiu POPA

~ Președinte/director general al Bursei Române de Mărfuri ~

Securitatea națională – determinări conceptuale

Problematica *securității*, privită din perspectiva angajamentelor operaționale pe care le presupune, dar și a domeniilor care o arhitectează conceptual, acțional și sistemic este determinată de fizionomia perioadelor fundamentale care întrețin diacronic devenirea societății umane. Nu intrăm în originile societale ale conceptului, nici nu ne propunem așa ceva, oricum chiar simpla idee, dar și nevoia de *securitate*, neconștientizată ca atare, este inevitabil asociată *stării de insecuritate*, indiferent de forma sub care se manifestă aceasta. Evoluția *stării de securitate*, a condiției sale intrinseci, spre concept, paradigmă, sistem sau filozofie a fost neîncetat determinată, nici nu putea fi altfel, de *evoluția insecurității*, tot mai complexă, cu fiecare “val” propriu dezvoltării societății umane. Oricum, este de la sine înțeles că perspectiva conceptualizării stării de securitate, a securității în sine, este ancorată în înțelegerea realității căreia îi este circumscrisă, pornind de la individ, continuând cu comunitatea (locală, regională sau națională) și, tratată geopolitic și geostrategic, continentală sau globală.

În aria destul de largă a încercărilor de înțelegere și de abordare pragmatică a conceptului, întâlnim un număr apreciabil de definiții, cele mai multe plecând de la lămurirea semantică a termenului, procedeu la care apelăm și în demersul de față. Bunăoară, *securitate* este o noțiune care provine din limba latină – *securitas/securitatis* și implică înțelegerea lipsei de grijă. Cu alte cuvinte, așa cum ne sugerează DEX-ul, “*faptul de a fi la adăpost de orice pericol*” sau, mai mult, “*sentimentul de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol*”. De aici, sintagma sau, mai degrabă, sintagmele atât de frecvent utilizate astăzi – “*securitate națională*”, “*securitate colectivă*”, “*securitate internațională*”, “*securitate globală*”, semnifică extinderea operațională și conceptuală a termenului în planul invocat: național, colectiv, internațional, global etc. Apelând la aceeași sursă, aflăm că *securitatea națională* este asociată “*stării generalizate de liniște și încredere că existența unei națiuni este în afară de orice pericol*”, iar cea *colectivă*, stării potrivit căreia “*relațiile dintre state sunt determinate de luarea pe cale de tratat a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni*”¹. Este oarecum interesantă viziunea semantică, și nu numai,

¹ *Dicționarul Explicativ al Limbii Române – DEX*, Editura Academiei, București, 1998, passim.

conferită termenului, angajat în sintagma *"security and protection system"* de către politologii englezi, expresia menționată semnificând *totalitatea mijloacelor și a aparatului destinate să apere persoane și proprietăți împotriva unui larg spectru de evenimente neprevăzute, între acestea incluzând crima, incendiul, accidente, spionajul, sabotajul, subversiunea, atacul neprovocat*. În filozofia acestei abordări, gândirea britanică, vedem acest lucru, pune accentul pe evenimentele neprevăzute, dar posibile, pe ceea ce nu s-a întâmplat, dar se poate întâmpla, și asta cu consecințe dintre cele mai grave². Coborând, totuși, în spațiul înțelegerii comune, *securitatea* este sinonimă cu capacitatea unui actor, exprimată în capacități credibile și în vectori de angajare a acestora, cu scopul de a-și proteja convingător valorile naționale vitale, fundamentale și de a le angaja eficient și productiv în perimetrul geopolitic și geostrategic al existenței internaționale.

Remarcăm că, deși în ultimul timp termenul este utilizat cu o frecvență care, fără a fi un paradox, nu îl duce în desuetudine, ci îi sporește geometric gravitatea, nu există o acceptare, nu neapărat unanimă, a unei anume definiții, care să îl exprime conceptual. Asta, poate, și pentru faptul că determinările ca atare ale stării de securitate sunt într-o continuă și alertă schimbare, într-o continuă și gravă evoluție și, mai mult, asupra conceptului ca atare există proiecții specifice, determinate de interesul național al statului care îl promovează. Din această perspectivă, putem admite că, în fundamentarea conceptuală și operațională a securității naționale, sunt decisiv determinante componentele organice active ale interesului național. În acest sens, în ceea ce ne privește, o definiție oarecum atipică, în sensul că a evadat din paradigma consacrată, denotă că *"securitatea națională reprezintă starea, concepția generală a statului român, în temeiul căreia sunt definite, proiectate, promovate și apărute interesele naționale prin intermediul instituțiilor abilitate constituțional acestui scop, angajând vectorial, în modalități specifice fiecareia dintre ele, integralitatea resurselor disponibile la un moment dat, spre a asigura prezervarea intereselor naționale în condițiile înfruntării oricărui tip de agresiune, pericol, amenințare, risc sau provocare"*³. Dar, într-o accepțiune, nu neapărat mai generală, ci, mai degrabă, de uz curent, putem aprecia că *securitatea națională*⁴ reprezintă ansamblul măsurilor politico-diplomatice, economice, militare, ecologice și de altă natură menite să asigure statului independența și suveranitatea națională, integritatea sa teritorială, ordinea internă constituțională și vitalitatea productivă a propriului sistem de valori. Ce implică această abordare conceptuală? Luarea în considerație a domeniilor circumscrise organic stării de securitate națională, practic, a direcțiilor de afirmare a acesteia. Așadar, în construcția credibilă a securității naționale, efortul conjugat al potențialului național trebuie centrat deopotrivă pe securitatea economică, politică, socială, ecologică, informațională,

² *Britannica*, Micropaedia, vol. 27, passim.

³ Dr. Petrache Costinel, *Apărarea și securitatea națională în paradigma integrării europene și euroatlantice*, în vol. *Apărare și securitate națională*, Sesiune anuală de comunicări științifice, 13-14 aprilie 2006, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2006, p. 14.

⁴ Bidu Ioan, Troncotă Cristian, *Coordonate de securitate*, Editura ANI, București, 2005, p. 15.

dar și informatică, alimentară, culturală, demografică, biologică și, evident nu în ultimul rând, militară. Este interesantă, mai cu seamă prin natura motivațiilor sale intrinseci, definiția rezumată în *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, potrivit căreia securitatea națională relevă, fundamental și fără niciun fel de echivoc, "starea națiunii, a comunităților sociale, a cetățenilor și a statului, fundamentată pe prosperitate economică, legalitate, echilibru și stabilitate socio-politică, exprimată prin ordinea de drept și asigurată prin acțiuni de natură economică, politică, socială, juridică, militară, informațională și de altă natură, în scopul exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților cetățenești, manifestarea deplină a libertății de decizie și de acțiune a statului, a atributelor sale fundamentale și a calității de subiect de drept internațional". O astfel de abordare denotă, fără niciun fel de echivoc, faptul că, în expresia ei națională, securitatea reprezintă condiția esențială a existenței națiunii și a statului român și se întemeiază strategic pe *apărare națională, siguranță națională și ordine publică*. Aceluiași context teoretic îi putem subscrie și accepțiunea potrivit căreia securitatea națională a României rezidă în "starea în care trebuie să se găsească statul român pentru a putea să se dezvolte liber și să acționeze neîngrădit pentru promovarea intereselor fundamentale ale țării"⁵. Și această definiție se întemeiază, în anatomia structurii conceptuale pe care o relevă, pe domeniile deja menționate în contextele teoretice anterioare. Important este ca securitatea națională să fie expresia credibilă și convingătoare a interesului național care, sintetic, ar putea să consistă în: menținerea ca stat național, suveran, independent, unitar, indivizibil, de drept, democratic și social; dezvoltarea unei economii libere, dinamice, viabile, competitive, durabile; asigurarea prosperității generale a societății românești; dezvoltarea culturii și a vieții spirituale în acord cu valorile naționale tradiționale, dar și cu cele universale; asigurarea vigoriei, sănătății fizice și morale a tuturor cetățenilor țării; protecția mediului înconjurător și a condițiilor naturale propice desfășurării unei vieți normale pentru toți locuitorii spațiului statal românesc; afirmarea activă a statului român ca factor de stabilitate în plan regional și continental și creșterea specifică a contribuției sale la edificarea unui climat de securitate și pace, productive în context global.

Nu detaliem excesiv problema. Cert este că, într-o lume aflată, iată, într-un inevitabil proces al globalizării, conotațiile anatomice, dar și funcționale ale conceptului sunt aproximativ aceleași. Diferențele potențiale, deci și operaționale, sunt determinate de interesul național conținut în fiecare dintre domeniile de referință care configurează starea și condiția apărării naționale. Este, poate, unul dintre motivele care determină exprimarea și lămurirea teoretică a conceptului de securitate națională în *politici de securitate, strategii de securitate, doctrine de securitate* ș.a.m.d. Toate cu un singur scop: să definească fără echivoc securitatea națională.

⁵ Cobuz Marcel-Constantin, *Interesul național – considerații conceptuale*, în vol. *Interesul național și politica de securitate*, Institutul Român de Studii Internaționale, București, 1995.

Riscuri și amenințări la adresa securității naționale. O perspectivă regională

Proiectarea adecvată și credibilă a securității naționale, în toată complexitatea afirmării ei organice, este esențial determinată de luarea analitică și exactă în considerare a riscurilor, pericolelor și amenințărilor care o provoacă și care, în ultimă instanță, îi dovedesc viabilitatea. Mai întâi de toate, trebuie să vedem ce delimitări presupune utilizarea termenului de „regional”, în contextul temei analizate. Perspectiva geografică, proximală României, indică spațiul sud-est european, sinonim, în general, cu Balcanii de Vest și zona extinsă a Mării Negre. Ei bine, tocmai din perspectiva geografică menționată vom releva riscurile și amenințările la adresa securității naționale, specificând că acestea nu sunt produsul în stare „pură” al regiunii, ci, pur și simplu, că, prin transfer, inducție genetică sau prin complementaritate, se manifestă identitar și au „legitimitatea” regiunii sud-est europene. Această realitate este, într-o anumită măsură, consecința faptului că spațiul geopolitic, geostrategic și de securitate proximal României reprezintă proiecția evoluțiilor similare la nivel global. Îngăduindu-ne o apreciere, păstrată în limitele decente ale prudenței, putem afirma că actualul context geopolitic și geostrategic regional este extrem de complex, are o dinamică internă greu previzibilă, conține potențialități distructive incontrolabile și, lucru important, se află în atenția intereselor contrare ale principalilor actori ai scenei mondiale. Această caracterizare, chiar la modul general prezentată, conturează, în aceiași parametri de apreciere, starea de insecuritate regională care, potențial, se poate amplifica, generată de controlul ineficient și neadecvat al situației interne din statele „nesigure”, politic și democratic, dar și de proliferarea necontrolată a pericolelor asimetrice. Înainte de a le releva, eventual în „pachete” specifice de determinare, este util demersului nostru să menționăm, la fel de succint, cauzele care le-au generat. În acest sens, avem în vedere: *transformarea radicală și profundă a configurației geopolitice și geostrategice a regiunii proxime României în urma destrucurării Tratatului de la Varșovia; presiunile politico-diplomatice, amenințările, măsurile economico-financiare și de natură tehnologică extrem de agresive, exercitate divergent asupra statelor care și-au regăsit, prin libertate, identitatea; subminarea capacității de acțiune a guvernelor din statele sud-est europene; cultivarea elaborată a unor divergențe strategice între statele regiunii; controlul exercitat asupra guvernelor unor state, în sensul promovării unei politici în consens cu unul sau altul dintre actorii statali cu vocație globală; tratamentul diferențiat aplicat statelor din regiune, în funcție de interesele geopolitice și geostrategice ale actorilor cu vocație globală, culminând cu intervenții militare efectuate cu sau fără acordul instituțiilor internaționale; exercitarea de presiuni internaționale pentru recunoașterea unei anumite realități de natură geopolitică și geostrategică, realități impuse de voința și interesele actorilor globali.* În acest context, României îi este proprie o anumită stare de insecuritate față de care, evident, statul nostru își proiectează și își operaționalizează securitatea națională. Starea de insecuritate căreia România trebuie să îi facă față, de fapt,

pe care trebuie să o contracareze oportun și eficient, este determinată, nici nu se putea altfel, de caracteristicile specifice spațiului sud-est european, cu extinderile inevitabile în proximitatea asiatică a acestuia, sens în care pot fi menționate: *dispariția percepției de permanentă amenințare din partea Occidentului, ca urmare a încheierii războiului rece și a "productivității" proceselor de integrare europeană și euroatlantică; activarea unor surse de insecuritate, interne și externe, care, până la prăbușirea sistemului securității bipolare, s-au menținut în stare latentă; deplasarea surselor de insecuritate din mediul extern către cel intern și, poate lucrul cel mai semnificativ, din zona controlată a convenționalului în cea precar gestionată a neconvenționalului; creșterea gradului de complexitate și de complementaritate a riscurilor și amenințărilor care se pot coagula în ipoteze și scenarii dintre cele mai destabilizatoare; caracterul interconex și transfrontalier al unor surse reale de insecuritate care reclamă reacția conjugată a mai multor factori de putere*⁶.

Din perspectivele deja menționate rezultă că gama riscurilor, a amenințărilor, a pericolelor și a agresiunilor posibile la adresa României, identificate sau ipotetice, este destul de largă, de amplă, pentru a putea fi tratată exhaustiv în parametrii acestui demers. Este motivul pentru care vom recurge, așa cum anticipam, la menționarea criterială a acestora, evident a riscurilor, amenințărilor și pericolelor de natură externă, astfel:

❖ **specifice domeniului politic:** *existența, în vecinătatea proximală a României, a unor zone de gravă instabilitate politică, socială și militară, precum și a unor stări conflictuale potențiale; exercitarea de presiuni și de imixțiuni externe în procesul decizional în scopul acceptării unor acorduri care ar putea leza interesele naționale și, implicit, securitatea națională; angajarea unor reacții politice lipsite de realism geopolitic și geostrategic și de profesionalism la anumite situații de criză; evaluarea, uneori eronată, a contextului politic subregional și regional; efectele imprevizibile ale procesului de globalizare, în special cele generate de instaurarea noii ordini mondiale;*

❖ **specifice domeniului social-cultural:** *imixțiuni, mai mult sau mai puțin fățișe, în treburile interne ale României, cu scopul instituirii politicii dublului-standard în fundamentarea și aplicarea drepturilor omului; incapacitatea statului român de a edifica, pe probleme de fond, unitatea și coeziunea diasporei românești; penetrația culturală agresivă, laică și religioasă, cu ținte evidente de discreditație și înstrăinare a valorilor naționale autentice; inducerea abilă a unor "modele" educaționale, centrate pe diminuarea considerabilă a potențialului cultural;*

❖ **specifice domeniului economico-financiar:** *presiunea creată de rețelele și sistemele de contrabandă, traficul ilegal de mărfuri, implantarea unor "laboratoare" destinate spălării banilor negri, cu efecte dintre cele mai nocive asupra securității naționale; impunerea de situații preferențiale, cu efecte în dimensiunea economico-financiară a securității naționale, relevantă de nivelul de dezvoltare a României; pierderea unor piețe de desfacere tradiționale*

⁶ Ibidem.

pentru produsele românești, coroborată cu lipsa de incisivitate și inspirație în reconstruirea unor piețe noi; corupția și crima organizată transfrontalieră;

❖ **specifice domeniului informațional-comunicațional:** agresiunea informațională și lipsa unei reacții adecvate la aceasta; dezvoltarea controlului asupra mediilor de informare publică a unor grupări care, prin activitatea economică desfășurată, afectează centrii vitali ai securității naționale; alimentarea sistematică a imaginii deformate despre România și realitățile românești;

❖ **specifice domeniului psihologic:** desfășurarea de acțiuni destinate slăbirii rezistenței psihice a populației, prin dezinformare sau prin punerea în circulație a unor zvonuri; exercitarea de presiuni psihologice prin crearea, în spațiul mental public, a unor trebuințe false sau exagerate, pe care statul român nu le poate satisface, scopul acestora fiind crearea sau alimentarea unor stări de nemulțumire sau de insatisfacție; discreditarea sistematică a unor personalități cu roluri importante în arhitectura responsabilităților statale;

❖ **specifice domeniului etnic-religios:** instrumentarea dezbinării sociale din considerente religioase sau etnice; exacerbarea discriminării pozitive în raporturile dintre majoritatea românească și minoritățile naționale; transferul unor probleme sociale curente în politica mereu ... cu ușile deschise a drepturilor omului, conferindu-se acestora gravitate și o falsă importanță strategică; politizarea cu caracter etnic și religios;

❖ **specifice domeniului ecologic:** producerea unor catastrofe ecologice, a căror propagare poate fi foarte greu controlată; declanșarea unor epidemii cu acțiune atât asupra animalelor, cât și a oamenilor; poluarea apelor care tranzitează România sau a celor limitrofe României; degradarea mediului natural;

❖ **specifice domeniului militar:** accentuarea decalajelor de potențial militar ca urmare, pe de o parte, a fărâmițării entității militare a fostului stat sovietic și, pe de altă parte, a reducerilor de armamente și efective militare, fără ca acest proces să fie compensat prin creșterea corespunzătoare a calității echipamentelor aflate în înzestrare; existența unor conflicte militare deschise, dar și a unor surse potențiale de conflict: posibilitatea reizbucnirii unor conflicte din cauza nerezolvării lor durabile; traficul de armamente, muniții și materiale radioactive; terorismul transfrontalier.

Vectori ai securității regionale

Este, îndeobște, bine cunoscut că multitudinea și eterogenitate acțională a atacurilor teroriste din ultimii ani și urmările lor catastrofale, exacerbarea periculoasă a crimei organizate, creșterea traficului ilegal de persoane, droguri și materiale radioactive, precum și multiplicarea numărului și a forței sponsorilor acestor genuri de acțiuni au evidențiat faptul că pericolele cu care se confruntă umanitatea în pragul acestui secol se află, preponderent, în zona neconvenționalului. De aici, poate, și caracterul neprogramatic al reacțiilor față de aceste tipuri de riscuri și amenințări. Departe de a fi o întâmplare, aceste zone de insecuritate sunt exogene spațiului euroatlantic, dar, trebuie afirmat, afectează considerabil starea și condiția

securității statelor de la frontiera răsăriteană a Alianței Nord-Atlantice și, bineînțeles, a Uniunii Europene. Bunăoară, din toate perspectivele posibile, și pe cea a României. Acest context a impus și impune remodelarea actualei arhitecturi de securitate, mai cu seamă în componenta sa regională, sud-est europeană, proces care, în opinia mea, ar trebui centrat pe adaptarea proactivă a capacității instituțiilor cu responsabilități în gestionarea securității europene și euroatlantice de a soluționa eficient, oportun și durabil crizele și stările conflictuale din regiunea Balcanilor de Vest și a zonei extinse a Mării Negre. Din și în această perspectivă, suprastructura abordării ne relevă *vectorii securității regionale*, sens în care menționez: considerarea neîncetată a Balcanilor de Vest și a zonei extinse a Mării Negre – spațiu de interfață dintre zonele de securitate europeană, euroasiatică și a Orientului Mijlociu, drept o regiune de maximă preocupare pentru organismele europene și euroatlantice; valorificarea activă și permanentă a oportunităților de afaceri pe care le oferă această regiune și, de aici, consolidarea economică, prin prosperitate, a stării de securitate; accentuarea și sprijinirea proceselor de transformare democratică în plan politic, economic, cultural și militar, în statele cu deficite considerabile în acest domeniu; elaborarea, de către NATO și Uniunea Europeană, a unor strategii unitare, coerente, credibile și ireversibile relativ la diluarea convingătoare a insecurității și gestionarea durabilă a stării de securitate astfel edificate; motivarea statelor care pot fi, direct sau indirect, surse de insecuritate în a se alătura eforturilor de instaurare și de edificare a unui climat de liniște, pace și ordine socială constituțională; angajarea programelor de asistență în domeniul securității în consens cu sensibilitățile naționale ale statelor asistate; acordarea de sprijin statelor exportatoare de insecuritate în rezolvarea durabilă a diferendelor interetnice și religioase, precum și în prevenirea oricăror forme de conflicte armate; continuarea proceselor de extindere a Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene, integrarea în aceste organizații a statelor instabile acum din perspectiva securității configurându-se drept o soluție pragmatică, cu valențe strategice; continuarea apropierii relațiilor dintre Rusia, pe de o parte, și NATO și Uniunea Europeană, de cealaltă parte, și angajarea de soluții comune în edificarea durabilă a securității în regiunea Balcanilor de Vest și a zonei extinse a Mării Negre.

Evident că, în formula prezentată, ceea ce am numit ca fiind posibili vectori ai edificării unei securități credibile și durabile în spațiul regional proxim României, aceștia pot fi cu adevărat viabili doar prin intrarea lor simultană în rol, împreună cu alți factori care, prin caracterul lor complementar, îi potențează convingător.

Securitatea sud-est europeană în strategia PESA

Majoritatea analiștilor dezvoltărilor subsumate PESA remarcă faptul că, în prezent, UE a ajuns la evoluții semnificativ diferite față de intențiile și proiecțiile inițiale ale decidenților politici și politico-militari europeni, legate atât de capabilitățile militare ale UE, cât și de misiunile de managementul crizelor, conduse de către UE.

Din această perspectivă, contextul lansării celor mai importante inițiative în domeniul PESA, de către Consiliul European de la Köln, a fost determinat de intervenția în Kosovo și de necesitatea de a asigura capacitățile necesare pentru securizarea unor spații din vecinătatea imediată a Uniunii, referirea ținând explicit “cazul” Balcanilor. În prezent, în prim-planul dezvoltărilor PESA se impun necesitatea realizării capabilităților de reacție rapidă pentru operațiuni la mare distanță, contracararea noilor riscuri și amenințări, în special a terorismului și a fenomenului proliferării armelor de distrugere în masă, precum și întărirea cooperării și a parteneriatelor militare cu principalele organizații internaționale, în special cu NATO și ONU.

În acest context, recente dezvoltări din cadrul PESA – dezvoltarea și implementarea *Headline Goal 2010* și a *conceptului de grup tactic de luptă, Battlegroups/BGs*, preluarea operațiunii militare din Bosnia/ALTHEA, operaționalizarea Agenției Europene de Apărare – reprezintă momentul de maturizare și consistență a eforturilor UE în această politică comunitară, semnificând, în același timp, un nou *momentum* în dezvoltarea acesteia.

Dar, unul dintre cele mai importante progrese în domeniul PESA îl reprezintă *adoptarea primei strategii de securitate europeană*⁷. Mult timp, criticii proceselor de integrare europeană în domeniile securității și apărării remarcău ca pe o limitare serioasă incapacitatea de elaborare și de adoptare a unei strategii de securitate. Necesitatea unui *concept strategic european* care să-i ghideze pe cei ce iau deciziile cu privire la aspecte legate de oportunitatea intervențiilor militare – când, unde și cum să fie sau nu acestea făcute – ori cum și când să se aplice instrumentele nonmilitare pentru gestionarea situațiilor de criză era considerată ca un element esențial în maturizarea PESA.

Astfel, *Strategia “Solana” de Securitate Europeană* definește caracteristicile actualului mediu de securitate, amenințările și provocările la adresa securității spațiului european, precum și obiectivele și direcțiile de acțiune pentru întărirea securității europene. Se pleacă de la premisa că Uniunea Europeană este un actor de prim rang în arena internațională și trebuie să fie suficient de puternică și de dezvoltată pentru a asigura securitatea economică, socială și militară a tuturor cetățenilor săi.

În domeniul *realizării capabilităților militare*, UE se orientează spre o nouă abordare necesară – de la concepte la contribuții efective. În acest context, noul “Headline Goal 2010” mută accentul de la aspectele cantitative ale vechiului Helsinki Headline Goal pe elementele calitative, constând în creșterea eficienței forțelor și, implicit, a utilității lor (interoperabilitate, sustenabilitate, mobilitate și viteză de desfășurare în teatru). Principala explicație a întârzierilor și a dificultăților întâmpinate în realizarea capabilităților militare UE a fost legată de existența a două “școli de gândire”/schools of thought/divergențe în legătură cu PESA – una, care susține și proiectează PESA independent de NATO, și a doua, care este adepta cooperării strânse cu NATO – între care nu a fost realizat încă un consens, necesar de altfel, și de care depinde evoluția întregului proces.

⁷ Strategia Solana, *A Secure Europe in a Better World*, adoptată de către Consiliul European din decembrie 2003. Sursă: Council of the European Union, Brussels, via: <http://ue.eu.int/>, dec. 2003.

Documentul privind *HG 2010* a fost adoptat în cadrul reuniunii miniștrilor Apărării ai UE din 17 mai 2004 și reprezintă rezultatul adaptării *HG 2003* (Helsinki, decembrie 1999) la noua Strategie de Securitate a UE, precum și la obiectivul principal stabilit de organele decizionale ale Uniunii: până în 2010, UE va trebui să aibă capacitatea de a răspunde unei crize în orice punct de pe glob. Dar, important este că, potrivit documentului, UE trebuie să fie în măsură să ia o decizie de lansare a unei operațiuni de management al crizelor în termen de 5 zile de la aprobarea conceptului de către Consiliu, iar desfășurarea trupelor în teatru, în vederea realizării misiunii, să se realizeze în 10 zile de la adoptarea deciziei de intervenție. În acest context, una dintre cele mai importante dezvoltări o reprezintă inițierea și operaționalizarea conceptului de *grup tactic de luptă*, ca modalitate concretă de realizare a forței europene de reacție rapidă.

La Conferința ministerială de angajare a capabilităților militare din 22 noiembrie 2004⁸, un număr de 22 de state membre și Norvegia, ca stat terț, s-au angajat să realizeze și să pună la dispoziția UE 13 grupuri de luptă, după cum urmează: 4 BG naționale (Franța, Italia, Spania și Marea Britanie) și 9 BG multinaționale, realizate în următoarea asociere: Franța, Germania, Belgia, Luxemburg și Spania; Franța și Belgia; Germania, Olanda și Finlanda; Germania, Cehia și Austria; Italia, Ungaria și Slovenia; Italia, Spania, Grecia și Portugalia; Polonia, Germania, Slovacia, Letonia și Lituania; Suedia, Finlanda și Norvegia (ca stat terț); Marea Britanie și Olanda.

În domeniul *operațiunilor de management al crizelor conduse de către UE*, evoluțiile actuale depășesc din nou proiecțiile inițiale. Făcând un scurt bilanț al intervențiilor de până în prezent, Uniunea Europeană a reușit să desfășoare două operațiuni militare de managementul crizelor (*CONCORDIA*, în 2003, în Macedonia și *ARTEMIS*, în vara lui 2003, în Congo), în prezent, derulându-se *ALTHEA*, cea mai importantă operațiune de până acum, prin preluarea SFOR de la NATO, la sfârșitul anului 2004. *CONCORDIA* și *ALTHEA* s-au organizat și s-au desfășurat, având acces la mijloacele și capabilitățile comune ale NATO, în cadrul oferit de Aranjamentele Berlin Plus⁹, în timp ce *ARTEMIS* a fost o operațiune UE în contextul unei națiuni cadru, reprezentată de Franța. Dacă adăugăm operațiunile civile, de poliție (*EUPM*, în Bosnia-Herțegovina, și *PROXIMA*, în FYROM) sau în sprijinul statului de drept (*EUJUST THEMIS*, în Georgia), rezultă un bilanț care semnifică transformarea UE într-un actor marcant, implicat în managementul crizelor atât la nivel continental, cât și în spațiul proximal identității continentale europene.

O altă zonă de dezvoltări semnificative vizează *relațiile dintre NATO și UE în domeniul securității și apărării*, prin evoluțiile în curs în cadrul Parteneriatului strategic dintre cele

⁸ Vezi *Declaration on European Military Capabilities*, adoptată cu prilejul Conferinței din 22 noiembrie; http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/misc/82761.pdf.

⁹ Aranjamentele *Berlin Plus* au fost finalizate în primăvara anului 2003, iar prin intermediul acordurilor realizate, UE are acces la capabilitățile de planificare ale Alianței (SHAPE), logistică, informații și alte mijloace militare pentru acele operațiuni conduse de către UE, "în care NATO, ca întreg, nu este angajată".

două organizații. După criza provocată de intervenția din Irak, în prezent, relațiile dintre cele două organizații esențiale pentru securitatea europeană traversează o fază de importante oportunități, date fiind transferul misiunii din Bosnia, realizarea mecanismelor de legătură permanente dintre ele și cooperarea în dezvoltarea capabilităților militare, în special a forțelor de reacție rapidă.

În baza documentului *"European Defence: NATO/EU consultation, planning and operations"*, adoptat de către Consiliul European în decembrie 2003¹⁰, începând cu a doua parte a anului 2004, s-a trecut la realizarea aranjamentelor permanente de legătură dintre UE și NATO (Celula de stat major a UE la SHAPE și Echipa de legătură a NATO la EUMS) și la operaționalizarea, în cadrul EUMS, a unei celule cu componente militare și civile, în cadrul căreia să se organizeze un nucleu de centru operațional ca variantă de planificare și conducere autonomă a unei operațiuni UE de management al crizelor.

Celula civili-militari constituie baza de plecare pentru realizarea obiectivului UE de a-și îmbunătăți capacitatea de planificare autonomă și de conducere a operațiunilor de management al crizelor. În acest sens, UE are la dispoziție două variante pentru planificarea și conducerea efectivă a operațiunilor militare proprii: cu recurs la mijloacele și capabilitățile NATO, în cadrul Aranjamentelor Berlin Plus, situație în care SHAPE joacă rolul comandamentului operațional UE (*CONCORDIA* din FYROM – 2003, *ALTHEA* din BiH, începând cu 2 decembrie 2004) și prin cele 5 comandamente operaționale naționale puse la dispoziție de către unele state membre (Franța, Germania, Marea Britanie, Grecia și Italia) în cadrul mecanismului *"lead-nation"* (rol asumat de Franța în Operațiunea *ARTEMIS/Congo* – 2003).

Această nouă structură reprezintă un instrument autonom, la dispoziția Uniunii, de planificare strategică, ce integrează atât elementele militare, cât și pe cele civile implicate în managementul crizelor. În acest sens, Celula și Centrul operațional răspund direct necesității de abordare multidimensională a crizelor, utilizând toate instrumentele și capacitățile la dispoziția Uniunii, care constituie esența și punctul forte al concepției UE de management al situațiilor de criză.

România ~ securitate prin PESA

Printre primele capitole de negocieri deschise de România cu Uniunea Europeană după începerea negocierilor de aderare, la 15 februarie 2000, au fost Capitolul 26 (Relații externe) și Capitolul 27 (Politica Externă și de Securitate Comună, PESC). În Documentul de poziție al României, referitor la Politica Externă și de Securitate Comună, se arăta că: *"România este pregătită să accepte și să aplice acquis-ul în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC) a Uniunii Europene. Structurile necesare transpunerii acesteia în practică au fost create, iar politica externă și de securitate a României se bazează pe aceleași principii și are aceeași orientare cu cea promovată de Uniunea Europeană"*.

¹⁰ Vezi materialul de la adresa <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78414%20%20EU-NATO%20Consultation,%20Planning%20and%20Operations.pdf>.

Din perspectiva acestei responsabilități, principalele forme și mijloace uzitate de România pentru implicarea în PESA sunt:

- consultări periodice pe probleme ale securității europene;
- participarea la elaborarea deciziilor legate de gestionarea aspectelor militare și civile ale crizelor;
- implicarea în activitățile curente ale organismelor UE cu atribuții în sfera securității (Consiliul Afacerilor Generale, Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar, Statul Major, Institutul de Studii de Securitate al UE etc.) și participarea la sesiunile Adunării UEO, respectiv ale Adunării Interparlamentare de Securitate și Apărare;
- participarea la exercițiile și operațiunile de gestionare a crizelor conduse de către UE.

Nu insistăm asupra acestora. Important este că, în urma semnării Tratatului de aderare a României la UE, la 25 aprilie 2005, România a dobândit dreptul de a exercita rolul de observator activ la nivelul tuturor instituțiilor comunitare, fiind necesară asigurarea prezenței delegaților români la nivelul instituțiilor europene și al grupurilor de lucru ale acestora, în momentul de față, rolul de membră confirmându-i țării noastre responsabilități adecvate.

În planul acțiunilor concrete, participarea Armatei României la operații în sprijinul păcii și de gestionare a crizelor este un element care denotă viabilitatea operațională a organismului militar românesc în plan internațional. Subliniem, în acest sens, faptul că, începând din anul 1991, România a participat la mai multe operații de acest tip, respectiv în *IFOR/KFOR*, conduse de NATO în Bosnia și Herțegovina, *ALBA* și *MAPE* în Albania, *UNMIK* în Kosovo. Totodată, România participă la misiunile de poliție ale Uniunii Europene (*EUPM*) din Bosnia și Herțegovina și la operațiunea militară "*CONCORDIA*" a Uniunii Europene din Macedonia.

BIBLIOGRAFIE

- General de divizie dr. Bădălan Eugen, *Securitatea națională și unele structuri militare românești la cumpăna dintre milenii*, Editura Militară, București, 1999.
- Dumitraș Dorel, Giurcă Ion, *Alianțele și coalițiile politico-militare. Garant al securității statelor membre*, Editura UNAp, București, 2004.
- Colonel Matei Dumitru, colonel Mudura Mircea, Neacșu Milica, *Operațiunile militare ale Uniunii Europene*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 2/2005.
- Colonel Matei Dumitru, colonel dr. Zete Vasile, *Reprezentanța militară a României la NATO și UE*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 2/2005.
- General-locotenent dr. Paraniac Cornel, locotenent-colonel dr. Tibil George, *Politica Europeană de Securitate și Apărare ~ cinci ani de la lansare*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 2/2005.
- *Apărare și securitate națională*, Sesiune anuală de comunicări științifice, 13-14 aprilie 2006, București, Editura UNAp, 2006, p. 14.
- *România în contextul politicii de securitate europeană*, a XXII-a Sesiune de comunicări științifice, 16-18 martie 2006, Editura ANI, București, 2006.
- Serviciul de Protecție și Pază, Centrul de Pregătire Profesională a Personalului, *Securitate și insecuritate în noul context geopolitic și geostrategic*, Editura UNAp, București, 2005.
- Statul Major al Forțelor Navale, *Marea Neagră – spațiu de confluență a intereselor geostrategice*, Editura CTEA, București, 2005.

ARMISTIȚIUL DIN 9 DECEMBRIE 1917 DINTRE ARMATELE ROMÂNĂ ȘI CELE ALE PUTERILOR CENTRALE

General de brigadă (r.) dr. Nicolae CIOBANU

Vălvătaia marilor bătălii din vara și toamna anului 1917 pe frontul românesc de la Mărăști, Mărășești și Oituz se potolise. Niciunul dintre cei doi beligeranți nu își atinsese obiectivele strategice propuse la declanșarea ostilităților, în iunie 1917.

Ofensiva Puterilor Centrale se împotmolise în Valea Siretului, cu toate eforturile făcute de feldmareșalul Mackensen de a cuceri ultima parte din teritoriul României și a o scoate din război¹.

Treptat, războiul s-a transformat și pe acest front într-un "*război al tranșeelor*", asumarea victoriei rămânând un obiectiv pentru o viitoare campanie sau ca urmare a succesului realizat pe alte teatre de acțiuni militare din Europa.

Alianța armatelor române și ruse, deși avusese neîmplinirile ei, dăduse totuși rezultate, cu toate pierderile mari² suferite de cei doi aliați. Acum însă, după încheierea marilor bătălii, potențialul de luptă al armatei aliate era din ce în ce mai grav subminat. Partidul Comunist (bolșevic) din Rusia, desfășurând o intensă propagandă de demobilizare a trupei printr-o serie de lozinci, ca "*Război palatelor, pace bordeielor !*", "*Mai bine o pace rea decât un război bun !*", "*Jos cu ofițerii și generalii țariști !*" etc., găsea teren fertil în rândurile trupe și al gradelor inferioare. Din ce în ce mai frecvente erau cazurile de dezertare în corpore a trupe, mai ales după victoria revoluției socialiste din Rusia, la 25 octombrie (7 noiembrie) 1917.

În scurt timp, la 22 noiembrie (5 decembrie) 1917, noul guvern sovietic (dominat de bolșevici) a semnat, la Brest-Litovsk³, Armistițiul cu Puterile Centrale privind încetarea focului pe întregul front oriental (inclusiv pe frontul românesc). Semnarea Armistițiului de către Rusia Sovietică a pus România într-o situație deosebit de dificilă, mai ales

¹ *România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987, p. 130.

² Generalul G. A. Dabija, *Armata română în Războiul Mondial (1916-1918)*, vol. IV, București, 1936, p. 650.

³ Mușat Mircea, Ardeleanu Ion, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, București, 1983, p. 540.

că se aflase despre documentul adoptat la Viena în data de 16 (29) martie 1917, de către Cancelarul german Theobald von Bethmann Hollweg și ministrul de Externe al Austro-Ungariei, contele Ottokar Kzernin, prin care se cădea de acord că, în cazul unei victorii a Puterilor Centrale în acest război, Austro-Ungariei îi revenea întregul teritoriu al României⁴.

În această situație, Consiliul de Coroană convocat special de Regele Ferdinand I dezbate, la 18 noiembrie (1 decembrie) 1917⁵, starea nou creată ca urmare a revoluției socialiste din Rusia și a "tulburărilor" ivite printre trupele rusești, între care deosebit de grave erau atât actele de insubordonare (neexecutare de ordine, degradarea ofițerilor și alegerea de comandanți din rândul trupeii, dezertări în grup, jefuirea teritoriului prin care se deplasau dezertorii etc.), cât și relațiile dintre unitățile armatei ruse și cele ale armatei române.

Printre principalele măsuri, cu caracter militar, stabilite de către Consiliul de Coroană amintim:

- Comandamentele române să închidă breșele create ca urmare a părăsirii frontului de către unele trupe rusești, mai ales că este iminentă încheierea Armistițiului de către Rusia Sovietelor cu Puterile Centrale.
- Nicio provocare inamicului, nicio fraternizare cu trupele rusești sau alte trupe; respingerea oricărui atac inamic.
- Părăsirea totală de către ruși (a zonei frontului).
- Retragera și stabilirea unui nou aliniament al frontului în fața Iașului, sprijinit cu aripile pe râul Prut.
- Adoptarea unor măsuri de protecție în fața jafurilor trupelor ruse în zonele de retragere⁶.

Prevăzând viitoarea catastrofă a armatei ruse, premierul român Ion I. C. Brătianu a înaintat Aliaților un memoriu încă din 16 (29) noiembrie 1917, în care analiza starea în care se găsea România ca urmare a ieșirii separate din război a Rusiei, nu numai în plan militar (degringolada de pe front, imposibilitatea pentru Armata Română de a prelua apărarea tuturor sectoarelor părăsite de armata rusă), ci și prin anularea tuturor legăturilor ei cu aliații ce se făceau exclusiv pe teritoriul Rusiei; imposibilitatea aprovizionării cu muniții, alimente și alte materiale; imposibilitatea folosirii bazelor de aprovizionare aflate la est de Prut. Primul-ministru demonstra că România se afla în fața pericolului iminent de a fi ocupată în întregime de Puterile Centrale dacă nu va accepta formula unui armistițiu cu acestea din urmă. Totodată, el preciza că nu va interveni niciun fel de modificare a raporturilor României cu aliații, așa cum au fost stabilite în Tratatul și Convenția din august 1916, rezervându-și dreptul de a reîncepe lupta armată de îndată ce condițiile externe îi vor permite⁷.

⁴ Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, fond *Primul Război Mondial*, dosar nr. 32, radiograma nr. 277.

⁵ Kirițescu Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, Ediția II-a, vol. III, Editura Casei Școalelor, București, p. 20.

⁶ *România în anii Primului Război Mondial*, op. cit., pp. 426-427.

⁷ *Ibidem*, p. 429.

La rândul său, Marele Cartier General român a întocmit și a înaintat un raport către factorii de decizie politico-militară ai statelor membre ale Antantei la 18 noiembrie (1 decembrie) 1917, care, între altele, constata că, *“întrucât Aliații nu pot oferi guvernului român tot sprijinul material și moral pe care l-au promis, singura soluție este acceptarea unei păci separate, ... că, într-o asemenea ipoteză, Aliații își vor da consimțământul pentru încheierea unei păci separate fără să denunțe obligațiile pe care și le-au asumat față de România în august 1916”*⁸.

Aflat în mijlocul evenimentelor, generalul Henry Berthelot constata că cele două armate (rusă și română) aflate pe frontul român sunt atât de intim amestecate, încât nici nu ar putea fi separate și, în fond, soarta României este intim legată de evoluția situației din Rusia⁹.

Scoaterea Rusiei din război (“cazanul ineputabil de carne de tun”) constituia un obiectiv principal pentru strategia politico-militară a liderilor Puterilor Centrale, pentru a submina potențialul combativ al Antantei. Aceasta ar fi dus la “lichidarea” Frontului Oriental și la crearea condițiilor de a transfera pe Frontul de Vest un mare număr de divizii din cele angajate pe acest front. Pe de altă parte, ar fi fost create condițiile pentru aprovizionarea cu alimente, în special cu cereale, deoarece *“la Viena se murea de foame”*.

La data de 22 noiembrie (5 decembrie) 1917, când, la Brest-Litovsk, s-a semnat de către prapurcicul Krilenko (asasinul generalisimului Duchonin, comandantul suprem al Frontului Oriental), avansat generalisim al armatei ruse¹⁰, Armistițiul între Rusia Sovietelor și Puterile Centrale, generalul rus Dimitri Grigorievici Scerbacev (comandantul trupelor ruse de pe frontul românesc) i-a comunicat Regelui Ferdinand I și primului-ministru Ion I. C. Brătianu faptul că, întrucât nu își mai putea controla armata, a hotărât să-i propună mareșalului August von Mackensen (comandantul forțelor Puterilor Centrale de pe frontul românesc) încheierea Armistițiului.

În ceea ce privește atitudinea reprezentanților statelor Antantei față de situația în care se găsea România, obligată să încheie Armistițiul impus, aceștia au căutat, prin tot felul de formule, să sugereze guvernului român să continue războiul apărându-și interesele lor de mari puteri, neținând seama de situația României, care, practic, prin continuarea războiului, ar fi pierdut întregul teritoriu al țării. Ei, prin poziția adoptată față de România, își apărau situația lor, temându-se de transferarea pe Frontul de Vest a unor importante forțe ce ar fi devenit “disponibile” de pe frontul oriental. Așa, spre exemplu, guvernul britanic, respingând ideea de armistițiu, considera *“sacră cauza națională a românilor”* aderând la părerea engleză. Președintele SUA dădea asigurări că, după război, *“va sprijini România din toate puterile”* și că, *“la Conferința de pace, va salvagarda integritatea teritorială a națiunii române”*¹¹.

⁸ Ibidem, p. 426.

⁹ Apud *România în anii Primului Război Mondial*, ..., p. 428.

¹⁰ Kirițescu Constantin, *op. cit.*, p. 18.

¹¹ Apud *România în anii Primului Război Mondial*, ..., p. 429.

Franța, ca și ceilalți aliați, se împotriva ideii de armistițiu, iar generalul Berthelot, la ordinul guvernului său, a cerut în mod expres guvernului român să nu accepte armistițiul, elaborând un plan de rezistență conform căruia trupele române trebuiau să lupte în Moldova până la limitele forței lor de apărare și, apoi, să se retragă în Ucraina¹², plan respins de partea română.

În timp ce reprezentanții guvernelor englez, francez și american își exprimau prin tot felul de formule dezacordul cu ideea încheierii armistițiului de către România, guvernul de la Iași, sub amenințările tot mai fățișe ale Puterilor Centrale de a relua ofensiva pe frontul român, s-a văzut constrâns ca, la 21 noiembrie (4 decembrie) 1917, să dea curs propunerii generalului D. G. Scerbacev, în care scop, în aceeași zi, s-a întrunit Consiliul de Miniștri (la lucrările căruia au participat Principele Carol, șeful Marelui Cartier General român – generalul C. Prezan, comandanții celor două armate române – generalii Alexandru Averescu și Eremia Grigorescu, președinții celor două camere legiuitoare), sub președinția Regelui Ferdinand I, asistat de primul-ministru Ion I. C. Brătianu. Consiliul de Miniștri a hotărât, în unanimitate, că Armistițiul este impus de un caz de forță majoră și că el va avea un caracter pur militar și nu politic¹³.

Pentru a nu angaja direct în tratative conducerea superioară a statului și a armatei, Regele Ferdinand I i-a cedat generalului Constantin Prezan, temporar, conducerea supremă a armatei și a stabilit componența delegației militare care urma să negocieze condițiile Armistițiului cu Puterile Centrale. La scurt timp după încheierea lucrărilor Consiliului de Miniștri, în urma legăturilor cu partea adversă, arhiducele austriac Francisc Iosif de Habsburg a hotărât suspendarea focului și a oricăror ostilități de către cele două părți beligerante, trecându-se la pregătirea negocierilor.

Încheierea armistițiului și de către partea română era o necesitate în contextul strategic și geopolitic creat prin ieșirea Rusiei din război, mai ales că, în cursul tratativelor de la Brest-Litovsk, generalul Hofman (șeful Delegației Puterilor Centrale), l-a sfătuit pe Trozki (reprezentantul comisarilor poporului Rusiei) să trimită agenți de încredere în Armata Română, iar Misiunea română de la Sankt-Petersburg să fie arestată și, totodată, să fie luate măsuri pentru suprimarea Regelui Ferdinand I și a posturilor de comandă ale Armatei Române¹⁴.

În scurt timp (la 23 noiembrie/6 decembrie 1917), în orașul Tecuci¹⁵ au început lucrările reprezentanților părților angajate în conflict privind prevederile Armistițiului. La tratative, interesele germane erau reprezentate de mareșalul August von Mackensen, care l-a delegat ca șef al părții germane pe generalul Curt von Morgan, ajutat de colonelul Hentsh și de un grup de ofițeri de stat-major. Delegația Austro-Ungariei era condusă de generalul Hranilovici, însoțit de un număr de ofițeri. Bulgaria și Imperiul Otoman erau reprezentate de către un ofițer superior.

¹² *Ibidem*.

¹³ Popa Mircea, *Primul Război Mondial. 1914-1918*, București, 1979, p. 308.

¹⁴ *Arhivele Naționale*, București, fond *Microfilme Anglia*, rola 257, c. 369.

¹⁵ Apud, *România în Primul Război Mondial*, ..., p. 430.

Delegația Rusiei era condusă de generalul Kelsewsky (comandantul Armatei a 9-a ruse), însoțit de 15 membri ai delegației, între care și soldați membri ai comitetelor revoluționare (unii social-democrați, alții bolșevici).

Delegația României era condusă de generalul Alexandru Lupescu și era formată din 11 ofițeri, între care și coloneii de stat-major Rășcanu și Condeescu¹⁶. Președinția dezbaterilor o avea generalul german Curt von Morgan.

Principalele hotărâri rezultate în urma negocierilor între delegațiile participante au fost: forțele ruse, pe de o parte, și cele ale Puterilor Centrale, pe de alta, încheiau Armistițiul în mod provizoriu până când chestiunea războiului sau a păcii va fi decisă de Adunarea Constituantă a întregii Rusii. Armata Română, sub comanda generalului Prezan, aflată pe frontul român, încheie Armistițiul pentru durata cât va exista Armistițiul armatelor ruse de pe acest front¹⁷. O mare atenție s-a acordat prevederii care stipula că este interzisă retragerea unor unități de pe frontul român în scopul de a le deplasa și întări, prevedere la care germanii (pregătindu-se pentru o nouă ofensivă pe Frontul de Vest) au opus o rezistență deosebită, pentru a nu fi scoasă din conținutul Armistițiului.

În legătură cu această prevedere s-a formulat un nou Articol 8, prin care cele două părți se obligau să nu mai dea ordine pentru transporturi operative, mișcări și regrupări, precum și de a nu mai executa transporturile și regrupările pentru care s-ar fi dat ordine după 22 noiembrie (5 decembrie) 1917, inclusiv. Totuși, interpretând în interesul lor prevederile Articolului 8, Comandamentul german a scos de pe frontul român 5 divizii, pe care le-a transportat pe Frontul de Vest¹⁸.

Era, de asemenea, prevăzut faptul că ostilitățile nu vor putea fi reluate de către una din părțile semnatare, ci numai denunțarea prealabilă a Armistițiului cu 72 de ore înainte.

Discuții ample s-au purtat cu privire la propunerea făcută de partea rusă, susținută, mai ales, de soldații din delegație cu privire la lăsarea liberă a "fraternizării" militarilor de o parte și de cealaltă a frontului. Propunerea a fost respinsă atât de partea română, cât și de cea germană. De altfel, soldații români au rămas imuni la propaganda agitatorilor bolșevici cu privire la "binefacerile revoluției socialiste".

Lucrările Armistițiului, începute la Tecuci (la 23 noiembrie/6 decembrie 1917), s-au mutat la Focșani, unde, la 26 noiembrie (9 decembrie) 1917, s-a și semnat Armistițiul¹⁹.

Armistițiul semnat de România a fost unul impus, mai ales ca urmare a ieșirii Rusiei din război, situație în care România nu avea de ales. O rezistență singură a Armatei Române în fața Puterilor Centrale ar fi dus, practic, la nimicirea, în mare parte, a armatei și ocuparea întregului teritoriu al României, situație pe care aliații României nu au înțeles-o de la început. Deși miniștrii țărilor aliate și asociate acreditați la Iași (Sir G. Barclay, Charles Vopicka, contele Saint-Aulaire și baronul Carlo Fasciotti) recunoșteau, într-un Memoriu trimis

¹⁶ Kirițescu Constantin, *op. cit.*, p. 22.

¹⁷ *România în Primul Război Mondial*, f.d.e., p. 321.

¹⁸ Kirițescu Constantin, *op. cit.*, p. 23.

¹⁹ *România în Primul Război Mondial*, ..., p. 430.

primului-ministru român Ion (Ionel) I. C. Brătianu, la 8 (21) decembrie 1917, *“extrema gravitate” în care se găsea statul român, justificând, astfel, încheierea Armistițiului și scoteau, totodată, în evidență sacrificiile enorme ale armatei române, eroismul ei nu numai în serviciul cauzei naționale a României, dar și al aliaților*²⁰. Punctul lor de vedere nu a întrunit și consimțământul guvernelor pe care le reprezentau, determinând chiar dezavuarea contelui Saint-Aulaire.

Numai intervenția fermă a premierului român Ion (Ionel) I. C. Brătianu printr-un amplu Memoriu, adresat la 29 decembrie 1917 (10 ianuarie 1918) oficialilor aliați, șeful guvernului român a demonstrat imposibilitatea României de a adopta o altă hotărâre fără a-i fi periclitată existența sa statală, subliniind că Armistițiul a fost încheiat în condițiile în care România se găsea, practic, izolată și asupra ei plana pericolul pierderii întregului teritoriu. Totodată, se sublinia că Armistițiul nu va atinge în niciun fel obligațiile pe care România și le-a asumat prin Tratatul din august 1916.

Memoriul șefului guvernului român a avut un efect benefic asupra atitudinii multor personalități politice prin cunoașterea în amănunt a situației României în momentul încheierii Armistițiului, precum și determinarea acestora de a reflecta asupra obligațiilor pe care și le asumaseră privind sprijinirea României. O asemenea semnificație a avut și intervenția ministrului de Externe al Franței, St. Pichon, în Camera Deputaților: *“România a obținut de acord cu noi și prin noi Concursul tuturor aliaților. Armistițiul n-a putut fi evitat, cu toate eforturile noastre”*²¹.

Semnarea Armistițiului impus a însemnat doar începutul calvarului la care România a fost supusă de către Puterile Centrale, forțată, în cele din urmă, să semneze, la 24 aprilie (7 mai) 1918, *“Pacea de la București”*, o “pace” imperialistă, care arunca România în lumea țărilor coloniale crunt exploatare de către marile puteri imperialiste, în frunte cu Imperiile german și austro-ungar.

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem*, p. 432.

PRIZONIERII DE RĂZBOI AMERICANI DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

*~ tratamentul aplicat acestora
pe timpul captivității ~*

Colonel (r.) dr. Dumitru-Mircea SOCOLOV

După aproximativ un an de la efectuarea primului raid aerian asupra României (12 iunie 1942), aviația strategică americană a executat, la 1 august 1943, un nou asalt, de această dată eficient, asupra zonei petrolifere de la Ploiești, considerată de Winston Churchill *“rădăcina pivotantă a puterii germane”*¹ și de către colonelul Bonner F. Fellers, atașatul militar al SUA la Cairo, *“obiectivul strategic al războiului”*².

Aceste atacuri aeriene erau mai speciale din mai multe motive, precum: atac la mare distanță; se realiza peste mai multe teritorii străine; în zonă necunoscută de către aviația aliată și care prezenta un interes aparte din partea inamicului.

Comandamentele aliate au încercat o schemă surprinzătoare, adică avioanele au venit la mică înălțime, 50-100 de metri, ca să evite detectarea prin radar și ca să maximizeze precizia atacului. Americanii au considerat atacul drept un mare succes, deși pierderile lor au fost neobișnuit de mari. Congresul american s-a sesizat în legătură cu aceste pierderi, a deschis o anchetă și a fost necesară o scrisoare lămuritoare din partea președintelui F. D. Roosevelt ca să calmeze “congressmanii” care criticau aceste acțiuni prin prisma pierderilor înregistrate.

În realitate, raidul nu a reușit să scoată din funcțiune rafinăriile din zona Ploiești, ci numai să reducă temporar producția la Concordia, singura rafinărie lovită mai serios.

Deci, raidul la mică înălțime a avut ca finalitate, așa cum comandamentul american trebuia să se aștepte, pierderi mari în tehnica de luptă și mulți militari uciși sau luați prizonieri.

Merită să redăm, în acest sens, o mărturie a unor aviatori americani prizonieri în România, care au declarat că: *“... în pregătirea raidului am fost avertizați că, în cazul în care am fi căzut în teritoriu inamic, în România, să ne așteptăm la un tratament mai bun sau chiar favorabil din partea populației, care are sentimente proeuropene și prooccidentale; dar să ne așteptăm*

¹ *Arhivele Militare Române*, Fondul Prizonieri de Război, Dosar 738, f. 593-595.

² *Ibidem*, Dosar nr. 231, f. 47.

la un tratament mult mai sever, dacă vom cădea în alte țări ...”³, avertisment confirmat de realitatea de care s-au lovit aviatorii căzuți în țările vecine.

Militarii americani care au fost capturați pe teritoriul românesc au beneficiat de unele dintre cele mai bune condiții aplicate prizonierilor în cel de-al Doilea Război Mondial. Cazarea acestora s-a făcut la Timișul de Jos, în lagărul special amenajat, prin rechiziționarea unor clădiri și, așa cum avea să mărturisească mai târziu un prizonier, “... *dacă am fi avut și soțiile cu noi, ne-am fi simțit ca în vacanță!*”⁴.

În perioada 4 aprilie – 19 august 1944, au urmat alte raiduri executate de aviația americană și engleză, cunoscute sub denumirea de “*Bătălia aeriană a Ploieștiului*”⁵, caracterizată de generalul de divizie N. F. Twining “*una din cele mai mari epopei ale celui de-al Doilea Război Mondial*”⁶.

Forțele Aeriene Strategice Aliate din Mediterană au produs economiei românești, la nivelul prețurilor din anul 1944, după calcule incomplete, pierderi materiale cifrate la circa 190 de miliarde lei și pierderi umane de aproximativ 15 000 de oameni, din care peste 7 500 de morți și peste 7 400 de răniți. Pentru anglo-americani, pierderile au constat în doborârea a 324 de bombardiere (286 americane și 38 engleze) și în uciderea sau capturarea membrilor echipajelor avioanelor.

Din cei 1 110 militari americani luați prizonieri, majoritatea erau foarte tineri, cu o vârstă medie de 22 de ani, puțini având la activ o vechime de 2-3 ani în cadrul forțelor aeriene. Dacă, pentru unii dintre aceștia, prizonieratul însemna sfârșitul riscurilor războiului, cei mai mulți manifestau o stare de spirit foarte bună, fiind gata să participe din nou la război, convinși că luptau pentru o cauză dreaptă. Ei au declarat că nu au niciun fel de ostilitate față de poporul român, pe care nu-l considerau inamic, că bombardamentele executate îi vizau, în special, pe germani, distrugerile cauzate făcând parte din “*prețul alianței cu Germania*”.

În “*Nota cu sfaturi practice*”, găsită asupra aviatorilor americani capturați, se considera că “*poporul român, în special țăranii, sunt cinstiți, prietenoși, buni și ospitalieri cu străinii. Îi iubesc pe francezi, englezi și americani și se tem de ruși*”⁷.

Pe timpul interogatoriului, prizonierii au furnizat date referitoare la: traseul urmat de avioane pe teritoriul României; zonele care trebuiau bombardate; înălțimea de zbor; procedeul de aruncare a manifestelor; modul în care a funcționat apărarea antiaeriană; alte informații de ordin general.

Prizonierii americani capturați aveau asupra lor câte o hartă, o busolă mică, de mărimea unui ban de 1 leu, un ferăstrău mic (11 cm/1,5 cm) de formă dreptunghiulară, ingenios camuflat într-o cămașă de cauciuc, un săculeț cu două plăcuțe de identitate din tablă, pe care erau imprimate: numele și prenumele aviatorului, numărul matricol, numele părinților sau al celor ce trebuiau anunțați în caz de deces, localitatea și adresa, grupa de sânge și religia

³ *Ibidem*, Dosar nr. 231, f. 49.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, Dosar nr. 432 f. 21.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Arhivele Naționale Române*, Fondul: Inspectoratul General al Jandarmeriei, Dosar 109/1942, f. 302-314.

(marcată la marginea plăcii prin inițiale: P – protestant, C – catolic etc.). În caz de deces, o plăcuță rămânea pe cadavru, iar cealaltă era trimisă pentru identificare și anunțarea familiei. Echipamentele aflate asupra lor erau *“dintre cele mai bune și complete”*⁸, inclusiv cu materiale pentru salvare pe mare (bărce de cauciuc, lopeți, undițe, aparate de semnalizare optică și radio-electrică), truse medicale complete, bani (echivalentul a 48 \$, uneori și mai mult).

Considerând România drept un *“teritoriu ocupat de germani, lipsit de libertate și autonomie politică”*⁹, ei reproșau faptul de *“a fi furnizat Germaniei petrolul, oferindu-i, astfel, un sprijin mai eficace chiar decât colaborarea militară”*¹⁰. Mai precizau că, în acele momente, lupta alături de Germania era *“definitiv pierdută”* și că România *“ar trebui să-și dea seama din timp că singura ei salvare nu poate veni decât de la anglo-americieni, de care o leagă comunitatea de interese în viitor”*¹¹. Majoritatea erau convinși că, la sfârșitul războiului, Statele Unite ale Americii aveau să fie în stare să-i dicteze Uniunii Sovietice *“frontierele Europei de mâine, care vor fi determinate în lumina principiilor de libertate și de democrație”*¹². Considerând că alianța cu URSS convenea Statelor Unite ale Americii, atât timp cât *“noi dăm material și ei sânge”*¹³, apreciau că eforturile americane urmau să fie dirijate *“în sensul organizării unor mari confederații care să conducă finalmente la crearea Statelor Unite ale Europei”*¹⁴.

Guvernul și celelalte autorități române, precum și populația civilă au manifestat multă omenie față de prizonierii americani, oferindu-le condiții de trai decente, chiar și în situația în care bombardamentele efectuate au produs multe victime în rândul populației civile. În unanimitate, prizonierii au declarat că au avut ordine stricte să bombardeze *“numai obiective militare”* și că *“regretă în mod sincer această întâmplare”*¹⁵, atribuind lovirea cartierelor populate de civili marii altitudini de zbor, instrucției incomplete a echipajelor și reacției ferme a artileriei antiaeriene și aviației de vânătoare române și germane, care i-au pus în situații dificile.

Prizonierii valizi, în număr de 40, capturați în urma raidului american din 1 august 1943, au fost internați inițial la București, în curtea Seminarului Central, iar cei răniți, care erau în număr de 69, la Sinaia, în Spitalul de Zonă Interioară nr. 415. La 24 septembrie 1943, prizonierii din București au fost transferați la Timișul de Jos, în apropierea Brașovului, în lagărul special amenajat pentru militarii americani.

❖ **Lagărul de prizonieri de război americani de la Timișul de Jos**

În perioada 6-10 septembrie 1943, s-au executat pe Valea Timișului de Jos, județul Brașov, recunoașteri în vederea înființării unui lagăr pentru prizonierii de război americani. Au fost, astfel, selecționate pentru a fi rechiziționate următoarele clădiri¹⁶:

- *Căminul funcționarilor primăriei Brașov*, compus din 24 de camere, cu posibilitatea cazării a 150 de persoane. Localul avea baie, sală de mese, parc. Clădirea dispunea,

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Arhivele Militare Române*, Fondul Prizonieri de Război, Dosar 432, f. 21.

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem*, Dosar 589, f. 62-83.

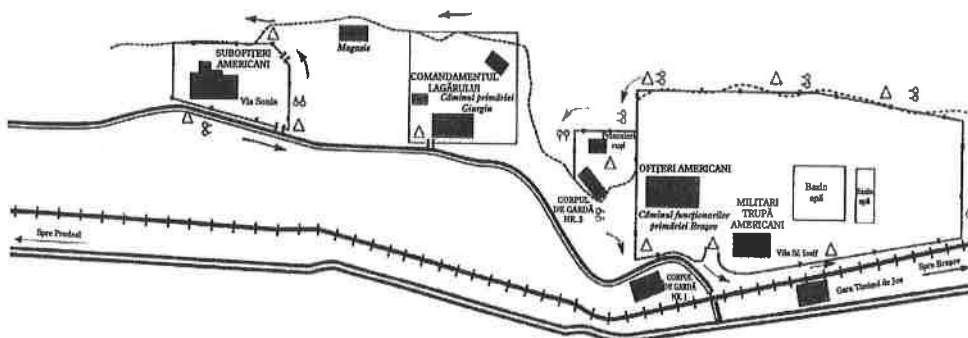
¹⁶ *Ibidem*, Dosar 589, f. 62, 83.

de asemenea, de sobe foarte bune. S-a propus cazarea unui număr de 110 ofițeri, prizonieri americani, precum și a unui număr de 30 de prizonieri ruși, trupă, ca personal de serviciu.

- *Căminul primăriei Giurgiu*, compus din 14 camere, având o capacitate de cazare pentru 100 de persoane. Această clădire era destinată să adăpostească personalul de pază (un ofițer, un subofițer și 40 de militari trupă jandarmi), precum și personalul civil angajat pentru servicii.
- *Vila Sonia, proprietatea Centrului Național de Românizare*, avea 5 camere, cu o capacitate de cazare de 40 de persoane; aici au fost cazați subofițerii americani.
- *Vila Sf. Iosif, proprietate particulară, închiriată de Fabrica de cărămidă și teracotă Timișul*, cu o capacitate de cazare pentru 70 de persoane, unde au fost cazați militarii trupă americani.

În baza aprobării vicepreședintelui Consiliului de Miniștri, acestea au fost rechiziționate. Astfel, în ziua de 15 septembrie 1943, a luat ființă Lagărul de prizonieri de război americani din Timișul de Jos.

DISPUNEREA LAGĂRULUI DE PRIZONIERI AMERICANI DIN TIMIȘUL DE JOS

Pentru buna desfășurare a activităților lagărului și paza prizonierilor, care, la început, au fost 40 de ofițeri și 70 de militari trupă, s-au repartizat următoarele efective și mijloace de transport:

I. CADRE

- 1 maior activ comandant de lagăr;
- 1 căpitan activ ajutor comandant;
- 1 sublocotenent cu aprovizionarea;
- 1 subofițer furier;
- 1 medic român pentru asistență medicală;
- 1 subofițer sanitar ajutor;
- 1 subofițer de geniu cu cazarmarea;
- 1 subofițer de administrație cu echiparea.

II. GARDA

- 1 ofițer, sublocotenent activ, de jandarmi, comandant de gardă;
- 1 subofițer activ, de jandarmi, ajutor comandant de gardă;
- 40 de soldați activi, de jandarmi, pentru pază.

III. PERSONAL DE SERVICIU (prizonieri ruși)

- 1 bucătar;

- 1 ajutor bucătar;
- 4 chelneri;
- 10-12 plautoane și oameni de serviciu.

IV. MIJLOACE DE TRANSPORT

- 1 autocamionetă cu: ⇔ 1 șofer;
⇔ 1 ajutor șofer.

Informații interesante despre condițiile de viață ale prizonierilor și organizarea Lagărului din Timișul de Jos sunt cuprinse într-un Referat al Direcției Sanitare Superioare nr. 32.009/1943: *"Lagărul de prizonieri americani este așezat între Timișul de Jos și Dârste, aproximativ la 10 km de Brașov.*

Ofițerii – prizonieri de război – stau în fosta Casă de odihnă a funcționarilor din Brașov, o clădire foarte frumoasă, cu camere curate, bine iluminate.

Au o sală pentru cazino, o sală de jocuri, baie, bucătărie bine amenajată, unde li se gătește mâncare după meniul pe care singuri îl întocmesc.

Alimentele se cumpără de către ofițerul cu aprovizionarea, după o listă dată de ofițerii prizonieri.

Bucătăria este foarte curată și mâncarea foarte bună, pregătită de către un bucătar rus prizonier, fost bucătar la restaurantele din Moscova.

Toate camerele sunt curate, de asemenea, și rufăria paturilor.

Gradele inferioare stau într-o clădire vecină. Aceștia au 60 de lei alocație pe zi, pentru hrană, ca și militarii din trupa noastră.

Prizonierii au la dispoziție un teren de sport, unde joacă Wolley-ball.

Duminica și în zilele cu sărbători catolice sunt duși la o biserică catolică, vecină cu lagărul.

Cum între lagăr și Brașov este o distanță de aproximativ 10 km, iar până la Sinaia sunt aproximativ 40 km, prizonierii bolnavi, care nu pot fi tratați în infirmeria lagărului, au fost internați la Spitalul Militar Brașov, care este cel mai apropiat și, totodată, poate fi asigurată și paza lor¹⁷.

În ziua de 5 martie 1944, o delegație românească, la cel mai înalt nivel, a inspectat lagărul de prizonieri de la Timișul de Jos: "... După trecerea în revistă a ofițerilor români, a companiei de pază și a prizonierilor americani, domnul Mareșal a vizitat localul și a stat de vorbă cu câțiva prizonieri americani ofițeri¹⁸.

În conformitate cu prevederile Convenției de la Geneva, din 1929, și ale altor documente adoptate pe plan internațional, pe care România le-a aplicat în spiritul și litera lor, ofițerii-prizonieri americani au primit solda corespunzătoare gradelor din Armata Română, aveau la dispoziție o popotă (cantină) separată, costul mesei (în limita sumei de 200 de lei) reținându-se din soldă. Suma rămasă disponibilă era folosită de fiecare prizonier pentru cumpărături, inclusiv pentru alimente neraționalizate. Deoarece art. 11 al Convenției de la Geneva nu prevedea acordarea de soldă și pentru subofițeri și pentru trupă, acestora li s-au alocat sume pentru hrană, igienă, tutun etc. egale cu ale ostașilor români. Ulterior, guvernul a hotărât să plătească soldă și subofițerilor, și trupei, înființând o popotă pentru aceștia. În acest context, a fost alocată, pentru fiecare dintre ei, suma de 120 de lei zilnic.

¹⁷ Ibidem, Dosar 589, f. 247.

¹⁸ Ibidem, Dosar 729, f. 575.

Cazarmamentul a constat din paturi individuale (cu somieră pentru ofițeri). Legat de echipament, prizonierii au purtat, inițial, uniforme avute în momentul capturării, ulterior Marele Stat Major a hotărât echiparea lor cu efecte românești, tip aviație.

Condițiile bune de cazare a prizonierilor americani în Lagărul de la Timișul de Jos au fost constatate și apreciate de delegații Comitetului Internațional al Crucii Roșii și ai Societății Naționale de Cruce Roșie. Cu ocazia uneia dintre aceste vizite, maiorul american Jaeger (prizonier) a apreciat că *"nu au a se plânge de nimic și sunt mulțumiți de modul cum sunt cazați și tratați"*¹⁹. În lagăr, programul era lejer, zilele și nopțile fiind petrecute, așa cum arăta și Donald R. Falls, *"jucând bridge și citind diferite cărți puse la dispoziție de Crucea Roșie. Uneori, făceau câte o partidă de volei pe terenul de joc amenajat de ei"*²⁰.

În primăvara anului 1944, în urma sporirii numărului de prizonieri americani și englezi, ca urmare a reluării bombardamentelor efectuate asupra României, în București a fost înființat Lagărul nr. 14. Chiar dacă, așa cum releva același Donald R. Falls, grupul din București *"nu s-a bucurat de stilul de viață luxos al cazărmilor de la Timișul de Jos"*, și aceștia au avut posibilitatea *"să se întreacă în turnee de bridge, să monteze un spectacol de estradă și alte mijloace de amuzament"*²¹. Modul civilizat în care au fost tratați prizonierii americani și englezi în România a fost reliefat de ei înșiși în scrisorile pe care le-au trimis celor dragi de acasă. Câteva dintre ele sunt semnificative:

- locotenent Paul A. Lahr: *"Guvernul român face tot ce se poate ca să ne facă șederea cât se poate de confortabilă. Totul este splendid"*²²;
- locotenent John J. Roades: *"Natural că, fiind prizonieri de război, suntem lipsiți de câteva (puține) libertăți, dar suntem tratați foarte bine"*²³;
- locotenent James C. Lambardi: *"Românii fac tot posibilul ca să ne facă mai fericiți și confortabili"*²⁴;
- locotenent W. A. Kine: *"Guvernul român ne-a dat un lagăr care, din toate privințele, poate fi comparat cu lagărele noastre de prizonieri"*²⁵;
- locotenent Anthen W. Mack: *"Suntem tratați, într-adevăr, bine, ba, mai mult, ca niște musafiri, nu ca niște prizonieri"*²⁶;
- locotenent James W. Stone: *"Este o vacanță pentru nebunul nostru de echipaj"*²⁷;
- locotenent John Aleins: *"Ne tratează mai bine ca pe soldații lor"*²⁸.

O impresie deosebită a produs permisiunea de a participa, în fiecare duminică, la *"slujba religioasă catolică"*, după cum informează familia Thomas Falion, precum și excelențele condiții din spitale, unde *"lumea ne tratează ca și cum am fi de-ai lor"* (James E. Mann)²⁹.

¹⁹ *Ibidem*, f. 149.

²⁰ *Ibidem*, f. 150.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, f. 349.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*, f. 350.

În vara anului 1944, aviația americană a intensificat bombardamentele asupra Bucureștiului, fapt ce nu a avut repercusiuni asupra prizonierilor din partea militarilor sau a populației civile românești, chiar ei, prizonierii americani, fiind expuși acestor atacuri executate de propriii lor camarazi.

Astfel, prizonierii americani s-au putut convinge de "*spiritul de umanitate și de sentimentele creștinești cu care au fost întâmpinați*"³⁰ de către români. De asemenea, maiorul Donald R. Falls consemna: "*Omenia instituției militare și administrației din lagăr a demonstrat un respect adevărat pentru adversar. În multe ocazii, americanii au fost tratați la fel sau chiar mai bine decât recruții lor*"³¹.

Același comportament l-au avut autoritățile române și în ceea ce privește repatrierea rapidă a prizonierilor, după trecerea României de partea Națiunilor Unite, la 23 august 1944, când acest lucru s-a făcut pe cheltuiala statului român.

Lagărele de prizonieri au fost desființate în perioada 25 august – 15 septembrie 1944, când prizonierii de război americani au fost repatriați în totalitate.

BIBLIOGRAFIE

***, *Arhivele Militare Române*, Fondul: Prizonieri de război.

***, *Arhivele Naționale Române*, Fondul: Inspectoratul General al Jandarmeriei.

1. Duțu Alesandru, Dobre Florica, Loghin Leonida, *Armata Română în al Doilea Război Mondial, 1941-1945 (Dicționar enciclopedic)*, Editura Enciclopedică, București, 1999.

2. Rotaru Jipa, Duțu Alesandru, *Armata Română în al Doilea Război Mondial*, Editura Modelism, 1995.

3. Socolov Dumitru-Mircea, *Prizonierii de război în România pe timpul celei de-a doua conflagrații mondiale*, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", București, 2006.

***, *Revista Magazin Istoric*, nr. 3, 1997.

³⁰ *Ibidem*, f. 149.

³¹ *Ibidem*, f. 150.

APĂRAREA NAȚIONALĂ ÎN ANII CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL ȘI ÎN PERIOADA PREMERGĂTOARE REGIMULUI TOTALITAR

Colonel dr. Costinel PETRACHE

Amputarea teritorială a României – consecință a erorilor conținute în concepțiile și doctrinele politice sau rezultat al mutațiilor produse în “jocul” geopolitic continental ?

Amputarea teritorială a României, în fapt, dezmembrarea gravă a statului național unitar român, a însemnat sfârșitul realității integrale a condiției noastre teritoriale, a spațiului etnic românesc, proiectat de inevitabilitățile istoriei și nu de malformările samavolnice aplicate acesteia.

Astfel, acceptând, sub presiunea explicită a Germaniei, al doilea ultimatum sovietic, emis în noaptea de 27/28 iunie 1940 – “în decurs de patru zile, începând de la ora 14, după ora Moscovei, la 28 iunie, să se evacueze teritoriul Basarabiei și Bucovinei <de nord> de trupele românești”¹, “Guvernul român, pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recurgerea la forță și deschiderea ostilităților în această parte a Europei, se vede silit să primească condițiunile de evacuare specificate în răspunsul sovietic”². Consecințele sunt dureroase: României îi sunt înstrăinați 50 500 km² pe care locuiau 3,7 milioane de locuitori³.

O lună de zile mai târziu, sub presiunea aceleiași Germanii, de această dată însă amenințătoare și agresivă, având și suportul arbitrar al Italiei fasciste, România, lipsită de orice sprijin extern, acceptă dictatul de la Viena: cedarea către Ungaria horthystă a 43 492 km² din teritoriul Transilvaniei pe care trăiau 2 667 000 de locuitori. Triumful pierderilor teritoriale românești se încheie la 7 septembrie 1940, când Bulgaria încorporează județele Durostor și Caliacra, suprafața totală a acestora fiind de 6 921 km², pe care își duceau existența 410 000 locuitori. Pentru România, suma consecințelor teritoriale

¹ *Universul*, nr. 181 din 4 iulie 1940, p. 7.

² *Ibidem*.

³ Mușat Mircea, Ardeleanu Ion, *România după Marea Unire*, ediția a II-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 1130.

și demografice ale rapturilor din vara anului 1940 au fost dezastruoase: teritoriile înstrăinate însumau 100 913 km², ceea ce reprezenta 33,8% din suprafața teritoriului național, populația aferentă acestora totalizând aproximativ 6 777 000 de locuitori, adică 33,3% din populația României întregite.

Problema la care încercăm să răspundem constă în a determina cât de departe sau cât de aproape a fost clasa politică românească de înțelegerea corectă, predictivă a tendințelor manifeste în geopolitica și geostrategia europeană, specifică perioadei interbelice.

Pentru aceasta, vom releva și vom aprecia înțelegerea, de către liderii politici români, a contextului geopolitic și geostrategic european, dar și mondial, în temeiul trinomului retoric: *“Care sunt aprecierile privind evoluția situației internaționale, cu precădere cea care periclita condiția integralității noastre naționale?”* ~ *“Ce măsuri au fost întreprinse pentru a dilua pericolele conturate în spațiul sud-est european la adresa securității noastre naționale?”* ~ *“În ce măsură înțelegerea predictivă a evoluțiilor produse în situația internațională s-a adeverit?”*.

Vom răspunde acestor întrebări antrenând, în evidențieri concise, aprecieri programatice ale liderilor guvernelor interbelice, evaluări ale oamenilor politici de anvergură parlamentară, aprecieri doctrinare cu specific partinic, precum și estimările profesionale ale unor generali români, dar și cele cu caracter special, întreprinse de către organismele specializate ale Ministerului Apărării Naționale.

În sensul construcției proiectate, putem aprecia că cei optsprezece prim-miniștri ai arcului guvernamental interbelic, în fapt ai României integrale, dintre aceștia doar opt depășind, legat sau însumat, un an de ocârmuire executivă a treburilor țării, au avut permanent în atenție situația internațională, evaluând corect determinările acesteia asupra securității și integrității statului român; au angajat și au desfășurat o politică externă activă, inspirată, întemeiată pe principii care decurgeau organic din afirmarea neechivocă a interesului național; au fost preocupați să consolideze statutul internațional, politic și militar al României; au inițiat și au dezvoltat concepte definitorii pentru arhitectura lor internațională postbelică. Susținem cele afirmate, reținând din discursurile unor prim-miniștri aprecieri care se detașează prin consistența teoretică, practică și metodologică afirmată, astfel:

• **Ion I. C. Brătianu:** *“Suntem hotărâți să nu lăsăm să se pericliteze ceea ce cu atâtea jertfe a fost stabilit, adică unitatea națională a României, care nu mai poate fi atinsă”⁴, “Ce cerem noi astăzi pentru viața internațională? Cerem ce s-a dobândit pentru viața internă a tuturor statelor civilizate, cerem democratizarea vieții internaționale”⁵;*

• **Alexandru Vaida-Voevod:** *“România are nevoie de alianțe, dar să se țină seama de măsurătoarea calității unui stat în ochii acelor a căror alianță o reclamă a fost, este și va fi întotdeauna valoarea armatei sale”; “alianțele nu îndeplinesc decât un rol analog cu acela al asigurărilor contra focului: fiecare trebuie să se îngrijească singur,*

⁴ Dezbaterile Adunării Deputaților (în continuare, DAD), nr. 28 din 29 iunie 1922, pp. 608-609.

⁵ Brătianu I. I. C., *Situația internațională a României*, expunere făcută în Adunarea Deputaților, 16 decembrie 1924, Imprimeria Independența, p. 38.

chiar asigurat fiind, să nu îi ia casa foc⁶; "Este în interesul nostru, al tuturor, să ne alipim Germaniei. Nu pentru că ne-ar primejdi panslavismul, ... nu primejdia panslavă, ci primejdia panrusă ne amenință. În fața acestei primejdii <...>, asigurarea viitorului nostru trebuie s-o căutăm în puterea Germaniei⁷"; "Înainte și în afară de orice alianță, să nu precupețim nicio jertfă, să ne dăm și cămașa pentru înarmare. Numai prin înarmare putem să fim independenți față de străinătate și să fim prețuiți de acele state care au interese la fel cu noi⁸;

• **Vintilă I. C. Brătianu:** "Politica unui stat mic nu trebuie să fie încătușată politiciii unei singure puteri ... Politica unui stat, fie el mare sau mic, nu poate fi rodnică dacă, pe lângă așezarea ei pe interesele proprii ale acestui stat ..., nu are la spatele ei conștiința unei forțe reale, a puterii armate. În vremurile actuale, și pentru multă încă vreme, din nenorocire, tot forța este argumentul care decide, la urma urmelor⁹;

• **Iuliu Maniu:** "Sunt pentru bune raporturi cu Germania, dar sunt categoric împotriva celor care cer răsturnarea alianțelor ..."; "Poate fi român cu cap ... care să vrea să ne despărțim de Franța și să ne alipim de Germania, care este revizionistă?"; "Să întărim relațiile cu Anglia, care are cele mai multe interese comune cu noi, în primul rând stăvilirea tendințelor de expansiune ale Rusiei și ale Germaniei, care trec prin România¹⁰;

• **Nicolae Iorga:** "Dacă-și închipuie careva că, trezindu-se Germania împotriva Franciei, Germania aceasta nu va schimba cu desăvârșire tot rezultatul războiului și că nu numai că ne va trimite în hotarele noastre cele vechi, dar chiar față de hotarele cele vechi va proceda cum au procedat foarfecele Congresului din București, dacă își închipuie cineva că, slăbindu-se legăturile dintre aliați și noi am mai păstra ceea ce avem, oricare ar fi vrednicia noastră, atunci nu știe ce sunt fatalitățile internaționale, mai puternice și decât vrednicia celui mai mare popor¹¹;

• **Gheorghe Tătărescu:** "Sistemul alianțelor noastre regionale își are un punct de sprijin în Occident, în prietenia Franței ... Ca și de Franța, ne simțim alături de Marea Britanie în dorința de pace constructivă și în credința față de valoarea principiilor și metodelor Societății Națiunilor¹².

Au fost, la nivelul personalităților care au îndeplinit responsabilitatea de prim-ministru, și percepții greșite ale evoluției situației internaționale. Bunăoară, Alexandru Averescu, prim-ministru în două rânduri (13.03.1920 ~ 13.12.1921 și 30.03.1926 ~ 04.06.1927), captat de simpatiile evidente pentru Italia fascistă, nu a sesizat amenințarea intereselor românești din perspectiva apropierei italo-ungare.

⁶ Voevod Al. V., *Problema frontierelor românești*, conferință ținută la Fundația Universitară "Carol I", 3 februarie, 1924, p. 5.

⁷ Voevod Al. V., Discursul rostit în Adunarea Deputaților, cu prilejul Mesajului Regelui, 3 noiembrie 1924, Atelierele Tipografice "Cartea medicală", București, p. 27.

⁸ Voevod Al. V., *Cuvântare către națiunea română*, Editura Ofensiva Română, Cluj, 1935, p. 135.

⁹ Brătianu Vintilă I. C., *Scrieri și Cuvântări*, Imprimeriile Independența, București, 1937-1940, vol. III, p. 375.

¹⁰ Maniu Iuliu, *România și revizuirea tratatelor*, discurs ținut în Adunarea Deputaților la 4 aprilie 1934, Imprimeria Națională, p. 27.

¹¹ Iorga Nicolae, *Discursuri parlamentare*, București, 1939, vol. II, p. 334.

¹² *Patru ani de guvernare. Fapte, date, cifre*. Expunere făcută în Congresul Partidului Național Liberal la 1 noiembrie 1937, Imprimeriile Independența, 1937, p. 30.

Ce denotă prelevările teoretice prezentate ? Pe scurt, putem menționa că: *date fiind responsabilitățile publice cele mai înalte în stat, prim-miniștrii au fost prudenți în a opera cu evaluări tranșante privind situația internațională a României, discursul diplomatic abordat evidențiind o bună cunoaștere a pericolelor care planau asupra României; vizavi de încheierea unui front european al revizionismului, iredentismului și revanșismului, cu baza de plecare în triumghiul Italia – Germania – Ungaria, liderii guvernelor interbelice au promovat o politică externă întemeiată pe forța alianțelor regionale și pe garanția morală a Occidentului; în calculul economiei factorilor de putere continentali nu a fost expusă probabilitatea eliminării sau a neutralizării puterilor occidentale pe care se sprijinea România: Franța și Anglia; spre ultimii ani ai deceniului patru se produce o descurajare evidentă a liderilor politico-statali români în fața exacerbarii tendințelor revizioniste care ținteau România. În legătură cu acest segment al realității internaționale, aprecierile oamenilor politici parlamentari relevau: preocupări pentru consolidarea integrității statului unitar român; existența unei anume stabilități și continuități pe dimensiunea externă a politicii de apărare națională; cultivarea și dezvoltarea interesului pentru afirmarea politicii de securitate colectivă; situarea suprapartinică a ideilor naționale; susținerea unui activism extern militant în direcția păcii, destinderii, consolidării încrederii internaționale; afirmarea, în relațiile internaționale, a nonprovocării și nonrevendicării; înțelegerea necesității cu privire la modernizarea organismului militar românesc și dezvoltarea capacității de apărare națională; deplasarea centrului de greutate al capacității de a ne opune oricăror pericole externe spre posibilitățile naționale; depășirea grabnică a unui anume romantism, specific perioadei postbelice, și exersarea critică a analizelor situației internaționale; susținerea, intrând, în acest fel, în consens cu tendințele generale europene, a ideii de echilibru al înarmărilor, un echilibru <în jos> și nu unul permanent ascendent.*

În ceea ce privește elaborările doctrinare cu specific partinic, le relevăm doar pe cele ale *Partidului Național Liberal* și ale *Partidului Național Țărănesc*, acestea înrăurind decisiv politica de apărare națională și conținând analize pertinente nu atât ale situației internaționale, cât, mai ales, ale ipotezelor dezirabile de evoluție a mediului de securitate geopolitic și geostrategic.

Analizând *Programul Partidului Național Liberal*, adoptat de Congresul general al partidului¹³, din mai 1930, realizăm expunerea următoarelor direcții în înfăptuirea și susținerea politicii externe: *“apărarea hotărâtă a drepturilor neamului, a suveranității naționale și a integrității teritoriului nostru”; “axarea întregii activități externe a statului român pe intangibilitatea tratatelor de pace”; “întărirea sistemului nostru de alianțe și strângerea unor legături cât mai prietenești cu toate țările, îndeosebi cu cele alături de care am înfăptuit unitatea noastră națională”; consolidarea alianțelor militare regionale sau bilaterale în care România este parte; dezvoltarea principiilor Societății Națiunilor și a solidarității europene și internaționale”; “apărarea împotriva influențelor subversive din afară ale comunismului”.*

¹³ Viitorul din 6 mai 1930.

Referitor la *Partidul Național Țărănesc*, liderii acestuia înțelegeau prin Programul adoptat în februarie 1935¹⁴, care dezvoltă Prevederile programatice din 1926, ca activitatea externă a statului român să se întemeieze fundamental pe: *“consolidarea ordinii de drept creată prin tratatele de pace care au pus capăt marelui război”; “cooperarea internațională cea mai largă și îndeosebi asocierea cu acele state ale căror interese sunt comune cu ale noastre”; “apărarea prin toate mijloacele a granițelor actuale ale țării și ... excluderea oricăror discuțiuni asupra lor”, drept “condițiunea esențială a înțelegerilor internaționale”; “respectarea cu fidelitate a angajamentelor din toate tratatele noastre de alianțe”, angajarea unei politici “de înțelegere și de bună vecinătate cu Rusia”.*

Cum putem aprecia așezămintele doctrinare partinice ale politicii externe, în fapt ale înțelegerii realității internaționale în perioada interbelică ?

Subliniind că orientările programatice, prin efectul dorit, constatativ oarecum, relevau, de fapt, antinomic tendințele primejdioase manifeste din viața internațională, putem admite concluzia că pericolele existente erau percepute corect, acestea antrenând un complex de măsuri politico-militare menite să le anihileze posibilele efecte. Nu insistăm în deschiderea acestei probleme asupra măsurilor luate de către statul român în scopul apărării frontierelor sale postbelice și al salvagărdării independenței sale naționale. Sunt circumscrise acestor obiective extrem de laborioasa politică externă cu centrul de greutate pe construirea regională de alianțe militare, cu caracter defensiv, și pe fundamentarea trainică a relațiilor bilaterale cu marile puteri din apusul Europei, precum și activitatea militară propriu-zisă întreprinsă în scopul întăririi capacității combative a armatei, chestiuni prezentate pe larg în *figura 1*.

Dar, trebuie să subliniem că dovada cea mai elocventă a percepției corecte a primejdiilor geopolitice și geostrategice care amenințau integritatea și integralitatea statului român o reprezintă, în principal, componenta conceptuală a edificării sistemului național de apărare, acesta determinând, într-o măsură apreciabilă, activitatea politico-militară internațională a statului român.

Materializat în planuri de campanie și ipoteze de acțiune, în particularizarea operativă și strategică a formelor și procedeele de întrebuințare a forțelor armate în cazul unor agresiuni cu caracter revizionist, efortul conceptual întreprins a vizat: *proiecția și realizarea concordanței acționale între interesele naționale fundamentale, exercitarea politicii externe, obiectivele vertebrale ale politicii militare și caracterul defensiv al concepției generale de apărare a țării; realizarea unei prognoze strategice privind concertarea militară a acțiunilor ungare cu cele germane; conceperea unei distribuții echilibrate, flexibile și mobile spațial a forțelor în cele trei zone de operații – de est, de vest și de sud; regândirea procedeele tactic-operative și strategice de angajare a armatei într-un posibil război de apărare a țării; identificarea explicită a posibilelor angajări și antrenarea conceptuală și acțională a modalităților de ripostă; elaborarea ipotezelor și a planurilor de campanie în determinarea complexă a situației politice din Europa Centrală, unde se dezvoltău nestingherit și constant politicile*

¹⁴ Programul Partidului Național Țărănesc, votat de Comitetul Central Executiv. Ședința din 2-6 februarie 1935, Institutul de Arte Grafice Bucovina, T.E. Toronțiu, 1935.

Titlul angajamentului	Data semnării/ratificării	Detalii operaționale (metodologice)
Convenția militară dintre România și Polonia	Semnată la 3 martie 1921 Ratificată la 25 iulie 1922	Reînnoită în 1926
Convenția militară între Regatul României și Republica Polonia	Semnată la 16 septembrie 1922 (o anulează pe cea din 3 martie 1921)	-
Convenția de alianță defensivă între Regatul României și Republica Cehoslovacă	Semnată la 23 aprilie 1921 Ratificată la 27 mai 1921	-
Convenția militară între Regatul României și Republica Cehoslovacă	Semnată la 2 iulie 1921	-
Convențiunea de alianță defensivă între Regatul României și Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor	Semnată la 7 iunie 1921	-
Convenția militară între Regatul României și Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor	Semnată la 23 ianuarie 1922	-
Convenția militară între România, Iugoslavia și Cehoslovacia	Semnată la 14 septembrie 1923	-
Tratatul de alianță și amicitie între România și Franța	Semnata la 10 iunie 1926	Convenția militară adiacentă nu avea caracterul unei alianțe militare
Pactul italo-român	Semnata la 16 septembrie 1926	Începând din 1931, Pactul a fost prelungit din șase în șase luni, ultima prelungire datând din 17 iulie 1933. În 1934, Pactul este denunțat de către Italia
Acordul între România, Regatul Iugoslavia și Cehoslovacia pentru reglementarea tranzitului tuturor mijloacelor de război între cele trei puteri	Semnata la 29 martie 1934	-
Convenția militară între România, Regatul Iugoslaviei și Cehoslovacia	Semnată la 11 mai 1931 - încheiată de către șefii de stat major ai armatelor celor trei țări Ratificată la 9 mai 1932 - semnata de către miniștrii de război	Anulează Convenția din 1923, menține cu unele modificări textul celei precedente și respectă spiritul convențiilor politice dintre cele trei state
Aranjamentul tehnic între Regatul României și Republica Polonia	Semnata la 30 iunie 1931	-
Pactul de Înțelegere Balcanică cu protocol - anexă	Semnata la 9 februarie 1934 Părți contractante: Grecia, Iugoslavia, România, Turcia Ratificat la 2 aprilie 1934	-
Convenția militară secretă între România și Turcia	Semnată la 5 iunie 1934 Ratificată la 30 octombrie 1934	-
Convenția militară între România, Iugoslavia și Turcia	Parafată la 21 iulie 1936	-
Convenția militară în patru - România - Grecia - Iugoslavia - Turcia	Semnată la 10 noiembrie 1936 Schimbul instrumentelor de ratificare: 12 mai 1937	-
Convenția militară între România, Turcia și Iugoslavia	Semnată la 6 noiembrie 1936 Ratificată la 19 aprilie 1937	-
Acordul între Bulgaria și statele Înțelegerii Balcanice	Semnata la 13 iulie 1938	-
Protocolul special privind strategia Micii Înțelegeri în cadrul unui conflict generalizat în anul 1938	Semnata la 18 decembrie 1937	-

Figura 1: Angajamentele internaționale încheiate de România pentru dezvoltarea capacității de apărare a integrității teritoriale și consolidarea păcii și securității europene ~ 1921-1938

revanșei; limpezirea considerentelor de factură politico-strategică ce determinau realizarea dispozitivului defensiv strategic.

Toate aceste elemente structurale ale analizelor politico-militare cu privire la situația geopolitică și geostrategică a României au determinat conducerea politico-militară statală, precum și comandamentele naționale care gestionau salvagardarea statu-quo-ului postbelic al țării să identifice și să evalueze corect, poate și sub presiunea antecedentelor istorice, pericolele reale care planau asupra condiției noastre statale. Astfel, în determinarea succesivă a mutațiilor petrecute după Primul Război Mondial, **concepția comandamentului militar național** privind apărarea integrității teritoriale a României, relevată în planurile de campanie, denota: *situația strategică precară a României în eventualitatea unui război generalizat, context în care, din punct de vedere operativ-strategic, teritoriul României ar fi fost amenințat pe trei părți din totalul fronturilor; aprecierea că, în condițiile dezvoltării colaborării horthysto-naziste, Ungaria devine inamicul cel mai periculos al României; că, "mulțumită efortului constant depus de conducerea politicii noastre externe, un atac al Rusiei se poate socoti astăzi (n.a., 1933) printre ipotezele cele mai puțin probabile"*¹⁵, *considerându-se că, "într-un conflict european, Rusia poate interveni alături de Franța și Cehoslovacia, încât putem conta pe situația neutră a Rusiei față de noi"*¹⁶; *orientarea conducerii militare superioare din România spre intensificarea materializării măsurilor defensive pe frontul de vest, luându-se în calcul și posibilitatea în care "guvernul trebuie să decreteze mobilizarea integrală a forțelor de intervenție pentru Vest"*¹⁷; *"reluarea relațiilor cu Rusia și acum, în urma încheierii pactului franco-rus, ne-au dat nouă o situație mai bună (n.a., 1935); prognozarea, la nivelul anului 1937, a Ungariei și Bulgariei ca principali inamici ai României; faptul că, în contextul operaționalizării efective a Axei Berlin-Roma (oct. 1936) și a Pactului anticomintern (nov. 1936), precum și a exacerbării fasciste a Războiului civil din Spania, se conturează tot mai clar posibilitatea angajării în Europa a unui război generalizat; intenția de realizare a dispozitivului național strategic (ian. 1938) în determinarea și sub presiunea apropierii din ce în ce mai mari a Bulgariei și Ungariei de Axa Berlin-Roma, apreciindu-se, neinspirat, că o alianță a Rusiei cu vreuna din puterile Axei este foarte puțin probabilă; în conjunctura creată de coagularea a două tabere potrivnice ca interese – Franța, Uniunea Sovietică și Italia, Germania, se estima că România ar putea fi implicată într-un conflict în care parteneri de coaliție i-ar fi statele din Mica Antantă și Înțelegerea Balcanică, susținute de Franța și URSS, iar ca inamici se conturau amenințător Ungaria și Bulgaria, antrenate și susținute de Germania și Italia"*¹⁸; *la 27 octombrie 1938, "Mica Înțelegere, deși formal nedislocată, este de fapt astăzi inexistentă prin amputarea Cehoslovaciei. Înțelegerea Balcanică poate, eventual, suferi influența pe care Italia și Germania*

¹⁵ Arhivele Militare Române (în continuare AMR), fond Marele Stat Major (în continuare, M.St.M.), dosar nr. 455, f. 12.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, fond M.St.M., Secția 3, dosar nr. 1378, f. 5.

¹⁸ General-maior dr. Ceaușescu Ilie în *Fiile din istoria militară a poporului român*, vol. 4, 1977, p. 178.

o vor exercita asupra unora din statele componente”, context în care se aprecia că “valoarea alianțelor și angajamentelor politico-militare din timp de pace este foarte relativă”¹⁹; “ipoteza potrivit căreia dacă problema fronturilor de est și sud rămâne aproape neschimbată, cea a frontului de vest capătă un aspect nou. Un război cu Ungaria singură devine puțin probabil. Este, din contră, de așteptat ca, în cazul unui conflict pe frontul de vest, vom putea avea ca adversar și pe Germania”²⁰. În anul 1939 se produce o condensare și o precipitare a evenimentelor strategice. În luna martie, guvernul condus de către Armand Călinescu dispune aplicarea măsurilor de mobilizare parțială, context în care, între 15-20 martie, au fost completate “efectivele sub arme ale părților active pentru acoperirea frontierei de vest”, după 20 martie procedându-se la “mobilizarea parțială a forțelor armate strict necesare acoperirii frontierelor de vest și sud”²¹.

De asemenea, sunt demne de reținut aprecierile Secției Operații a Marelui Stat Major din “**Studiul asupra forțelor germano-italiene care ar putea interveni contra României în cazul unei conflagrații generale**”²², studiu prezentat la 14 aprilie 1939 regelui și primului-ministru, în care, pe fondul unei analize pertinente, obiectivă și bine instrumentată, se concluzionează că: “Față de desfășurarea ultimelor evenimente, admitem următoarele ipoteze: 1. Conflictul generalizat ia naștere din atacul italo-german asupra României și țărilor balcanice, în scopul de a adăuga la stăpânirea Europei Centrale pe aceea a Peninsulei Balcanice pentru asigurarea resurselor necesare puterilor centrale și pentru a face față blocusului anglo-franco-american; 2. conflictul generalizat debutează prin atacul german asupra Poloniei (concomitent sau nu cu o acțiune italiană în Balcani); 3. conflictul generalizat ia naștere din atacul italo-germano-spaniol în contra Franței și coloniilor franceze”²³.

În ceea ce privește vizibilitatea spre evenimentele posibile în cazul declanșării și antrenării continentului european într-o confruntare armată generalizată se aprecia: “1. În ansamblu, coalițiunea rezultată din alianța franco-engleză sporită cu Polonia și Înțelegerea Balcanică (chiar fără Iugoslavia) poate opune inițial axei germano-italiene și sateliților ei (Ungaria, Bulgaria și Spania) forțe sensibil egale, de toate puterile coalițiunii. 2. În desfășurarea ulterioară a operațiunilor, timpul lucrează în contra centralilor, în scurt coalițiunea poate căpăta o superioritate zdrobitoare – militară și materială –, date fiind imensele resurse ale Americii, Sovietelor și vastelor imperii coloniale engleze și franceze. 3. Intrarea foarte probabilă în acțiune a Statelor Unite, precum și scoaterea din cauză a flotei italiene din Mediterana (ceea ce face imposibilă continuarea războiului de către Italia) vor fi factori determinanți în asigurarea victoriei coalițiunii. 4. Pentru ca România să poată rezista cu succes în locul ce-i revine în această coalițiune și pentru a fi în măsură să se poată folosi la timp de fructul victoriei comune, ea ar trebui să dispună de minimum 31 de divizii de infanterie (complet

¹⁹ AMR, fond 948, dosar nr. 493, f. 114-115.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, fond 3330, dosar nr. 663, f. 172.

²² *Ibidem*, fond M.St.M., Secția 3, dosar nr. 1706, f. 30-38.

²³ *Ibidem*, fila 30.

organizate și dotate) și să-și organizeze complet apărarea aeriană a teritoriului. 5. Oricare ar fi dificultățile prin care ar trece inițial, România, victorioasă, alături de coalițiune, nu va avea nimic de temut, atât în propășirea ei internă, cât și în afirmarea ei ulterioară în concertul celorlalte state. În schimb, o Românie victorioasă alături de centrali ar fi un stat vasal din punct de vedere economic, politic și cultural Germaniei. Situația minorităților germane și ungare ar deveni în orice caz inacceptabilă²⁴.

Disponând de avantajul contrapunerii factuale a suitei de evenimente care au caracterizat deceniile trei și patru ale secolului trecut, la care raportăm reacțiile politico-militare ale statului român, și evenimentele întâmplate începând cu 1 septembrie 1939, putem evalua astfel caracterul înțelegerii proactive de către țara noastră a contextului internațional: *concepțiile, planurile de campanii și ipotezele de război puse la dispoziție factorului politic executiv și conducerii statale și asumate de către acestea au făcut posibile operaționalizarea, la nivel strategic, a unor modele de acțiune militară apte să valorifice potențialul economic, social, demografic și istoric al României; în mod constant s-a considerat că frontierele naționale erau amenințate dinspre vest și sud, interesul și preocuparea pentru a întări strategic cele două zone de operații fiind explicabile; conceptual, dispozitivul strategic de apărare elaborat de Marele Stat Major a fost, în termenii ipotezelor predictibile, realist, dar tratatul germano-sovietic a surprins major România, constrângând-o să adopte un dispozitiv de apărare circular, ipoteză avută în vedere cu un grad mic de probabilitate.*

> Apărarea națională a României în coordonatele definitorii ale activității guvernamentale în perioada septembrie 1940 – august 1944

**♦ Specificul situației politico-militare a României
în perioada septembrie 1940 – august 1944**

A doua parte a anului 1940 poate fi socotită, prin consecințele istorice asupra edificiului național statal românesc, drept una dramatică. Izolată, fără posibilitatea reală a oricărui sprijin din partea vreunei puteri europene, România nu s-a putut opune mutilării grave a teritoriului național, din trupul țării fiind înstrăinată, în mai puțin de trei luni, o treime din teritoriu – 100 913 km² (33,8%), locuită de 6 777 000 de locuitori, ceea ce reprezenta, de asemenea, o treime din populația țării²⁵. Înstrăinarea teritoriilor românești a avut ca efecte imediate dezorganizarea gravă a economiei naționale; pierderea accentuată a resurselor naturale; ratarea, în cea mai mare parte, a capitalurilor investite; bulversarea forței de muncă; scăderea dramatică a producției industriale și agricole, dar și a productivității muncii; scăderea periculoasă a capacității globale de satisfacere a necesităților materiale ale organizării apărării naționale.

Toate aceste consecințe ale amputărilor teritoriale, ca și înstrăinarea însăși a unei importante părți din teritoriul național au produs la nivelul societății românești o criză extrem de gravă, cu pronunțate efecte demoralizatoare atât asupra clasei politice, cât și asupra întregii națiuni. În aceste condiții, invocând *“starea de extremă necesitate în care se găsește țara”*, regele Carol al II-lea a suspendat Constituția, a dizolvat Corpurile

²⁴ *Ibidem*, f. 36-37.

²⁵ *Istoria militară a poporului român*, vol. VI, Editura Militară, București, 1989, p. 347.

legiuitoare și, în aceeași zi – 5 septembrie 1940, l-a numit pe generalul Ion Antonescu președinte al Consiliului de Miniștri, fiind investit „cu depline puteri pentru conducerea statului român”²⁶.

De fapt, într-o precipitare care a scăpat controlului autoritar al puterii regale, se crea o nouă instituție politică – aceea de *conducător al statului român*, instituție investită cu puteri discreționare. Potrivit celor trei Decrete-legi – nr. 3053 din 5 septembrie 1940²⁷, nr. 3067 din 6 septembrie 1940²⁸ și nr. 3072 din 8 septembrie 1940²⁹, șeful statului își asuma fundamental următoarele drepturi: *dreptul de a iniția și de a promulga legile; dreptul de a numi și a revoca pe miniștrii secretari și subsecretari de stat; dreptul de a încheia tratate cu alte state, de a declara război și de a încheia pace și, din perspectiva celor prezentate, evident, „dreptul” de a nu răspunde în fața nimănui pentru acțiunile întreprinse pe plan intern sau extern.*

Rapturile teritoriale din vara și toamna anului 1940 au afectat grav capacitatea de apărare a României. Pe lângă pierderea unor importante alinamente de apărare și a numeroase capacități industriale, potențialul de mobilizare a fost diminuat cu peste o treime, ajungând la 2 200 000 de oameni în 1941 față de 3 500 000 în 1935. S-a impus, prin urmare, un amplu proces de restructurare a organismului militar, trecându-se, imediat după preluarea conducerii țării de către generalul Ion Antonescu, la 6 septembrie 1940, la reducerea cadrului organizatoric și a efectivelor armatei.

Directivele date de către acesta pentru reorganizarea armatei prevedeau realizarea „unei armate mici, dar puternice”, cu „o perfectă încadrare și dotare, disciplină și instrucție”³⁰, uniformizarea organizatorică, reducerea efectivelor marilor unități, fără însă a se scădea capacitatea de luptă, modernizarea serviciilor, creșterea ponderii aviației, în special a celei de bombardament etc. Insuficiența mijloacelor materiale și financiare și evoluția negativă a situației internaționale au făcut ca planurile de reorganizare a armatei preconizate de Ion Antonescu să nu se realizeze în totalitate, deși s-a beneficiat de un important sprijin german, în special după sosirea în România a Misiunii Militare Germane (octombrie 1940) și aderarea țării la Pactul Tripartit (23 noiembrie 1940).

În cadrul *structurilor de conducere* au fost desființate *Ministerul Aerului și al Marinei* și *Ministerul Înzestrării Armatei*, constituindu-se, în compunerea Ministerului Apărării Naționale, patru subsecretariate de stat³¹: *Subsecretariatul de Stat al Armatei de Uscat*, *Subsecretariatul de Stat al Aerului*, *Subsecretariatul de Stat al Marinei* și *Subsecretariatul de Stat al Înzestrării și Administrației Armatei*, prevăzute fiecare cu câte un stat-major. Astfel, eliberat de competențele administrative, Marele Stat Major a devenit principalul

²⁶ *Monitorul oficial*, partea I, nr. 205 din 5 septembrie 1940. Decretul-lege nr. 3052/05.09.1940.

²⁷ *Ibidem*, partea I, nr. 205 din 5 septembrie 1940.

²⁸ *Ibidem*, partea I, nr. 206 din 6 septembrie 1940.

²⁹ *Ibidem*, partea I, nr. 208 din 8 septembrie 1940.

³⁰ *Arhivele Naționale București* (în continuare sigla Arh. Naț.), fond *Președinția Consiliului de Miniștri* (în continuare sigla PCM), *Cabinet Militar Ion Antonescu*, dosar nr. 167/1940, f. 7.

³¹ *Ibidem*, dosar nr. 242/1940.

organism de concepție și conducere militară atât pentru armatele de uscat, cât și pentru aviație și marină, ale căror state-majore îi erau subordonate³².

La sfârșitul anului 1940, armata a căpătat următorul cadru organizatoric: trei armate, 12 corpuri de armată și similare, șapte corpuri teritoriale, 18 divizii de infanterie, o divizie de grăniceri, o divizie blindată, patru brigăzi mixte de vânători de munte, șase brigăzi de cavalerie, două brigăzi de fortificații, trei brigăzi de pionieri, o brigadă de căi ferate și o brigadă de transmisiuni, arhitectura managerială a Ministerului Apărării Naționale fiind configurată în figura 2. Efectivele au fost diminuate la 337 967 de militari.

Din perspectiva condiției politice a noului regim, se impune atenției perioada 6 septembrie 1940 – 22 iunie 1941, faliată de reprimarea necondiționată a rebeliunii legionare în zilele de 21-23 ianuarie 1941. Bunăoară, caracteristicile definitorii ale perioadei 6 septembrie 1940 – 24 ianuarie 1941 relevă atât frământările grave prin care trecea societatea românească după prăbușirea edificiului teritorial național, cât și complexitatea fără precedent a situației politico-militare internaționale cu care România trebuia să se confrunte, motivată de dezideratul fundamental al comandamentului național. Din această perspectivă, evenimentele și trăsăturile caracteristice ale acestei perioade sunt: *proclamarea României, la 14 septembrie 1940, ca "stat național legionar", condus de un guvern în care Garda de Fier deținea majoritatea portofoliilor; aderarea României, la 23 noiembrie 1940, la Pactul Tripartit; instalarea Misiunii Militare Germane în România; impunerea generalizată a unei atitudini represive, violent revanșarde, față de "dușmanii" declarați ai Legiunii; declanșarea procesului de militarizare a principalelor instituții și întreprinderi industriale, acestea fiind puse sub regim de control, disciplină și jurisdicție militară; instaurarea unei accentuate dezordini generale, a panicii și fricii sociale de către comandourile legionare; diluarea pârghiilor și a funcțiilor de control ale statului asupra proceselor interne ale sistemului social românesc, ascuțirea gravă, generală, a contradicțiilor dintre Garda de Fier și Conducătorul statului.*

Comportamentul criminal, samavolnic al legionarilor a culminat cu declanșarea, la 21 ianuarie 1941, a rebeliunii legionare, al cărei scop viza răsturnarea generalului Antonescu din fruntea statului și a guvernului și instalarea la cârma țării a unui guvern de natură exclusiv legionară. Reacția generalului Antonescu, care coagula, în fapt, atitudinea profund potrivnică față de Mișcarea legionară a celei mai mari părți a societății românești și a armatei, a constatat în hotărârea de a reprima fără resentimente rebeliunea și de a o îndepărta irevocabil din structurile de putere ale statului. Ceea ce, de altfel, avea să se și întâmple. La 27 ianuarie este instituit un nou guvern alcătuit preponderent din militari, dominanta situației din România

³² La nivelul eșaloanelor operative au fost desființate, până la 1 noiembrie 1940, comandamentele Grupului de armate nr. 1, Corpului de gardă, 4 comandamente de divizii și 8 de brigăzi. Competențele Armatei 2 – desființată și ea – au fost preluate de Armata 1 și de Corpul 2 armată. Concomitent au fost desconcentrate diviziile 25, 30, 31 și 32 infanterie, comandamentul Armatei 3 a fost demobilizat până în primăvara anului 1941, iar comandamentul Corpului 6 armată și cel al Diviziei de grăniceri au fost desființate ca organe de pace. Corpul de cavalerie a fost și el reorganizat, diviziile din subordine fiind transformate în brigăzi.

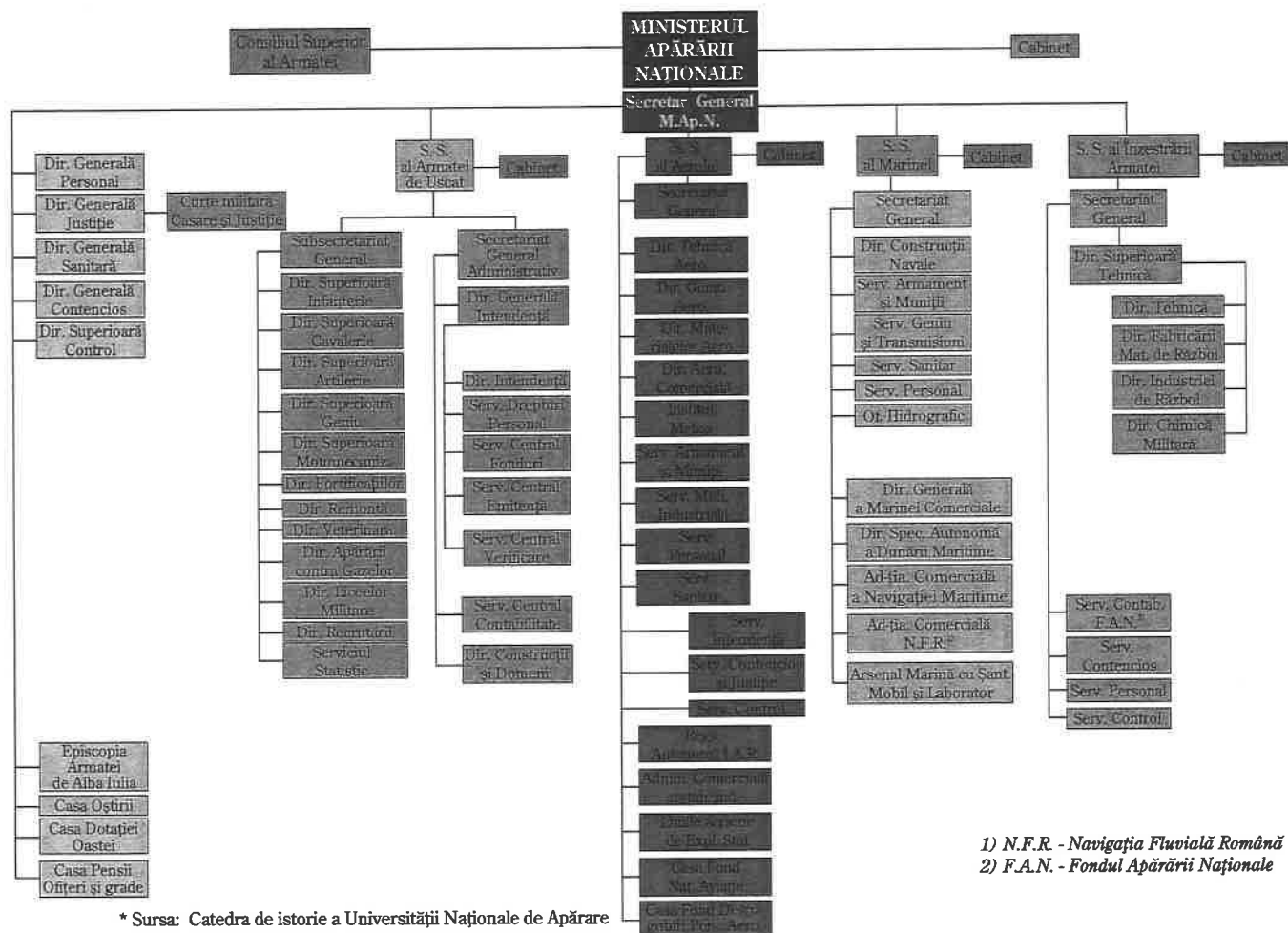

Figura 2 : Organizarea Armatei Române în anul 1941

până la 22 iunie consacrand următoarea realitate: *deși, în prima sa formulă executivă, guvernul a fost dominat de militari, baza de reprezentare a acestora se îngustează constant în favoarea prezenței în guvern a unor specialiști și tehnicieni civili; la 14 februarie, prin Înalt decret, "statul național-legionar" a fost abrogat, orice activitate politică fiind interzisă³³; elementele legionare au fost extirpate din toate structurile de conducere la nivel național, inclusiv din cele ale prefecturilor, unde, fără excepție, funcțiile de conducere au fost încadrate cu ofițeri; tentativele de atragere în opera de guvernare a unor personalități provenite din rândul partidelor politice a fost sortită eșecului, prudența exagerată a acestora față de angajarea propriei răspunderi având evidente consecințe contraproductive în coagularea înțelegerilor superioare cu privire la destinul național; s-a accentuat o anume revigorare a economiei naționale, în special pe dimensiunea producției destinate pregătirilor pentru război; instituirea unor măsuri de o fermitate categorică pentru disciplinarizarea activității în toate sectoarele vieții economico-sociale.*

După intrarea României în război, la 22 iunie 1941, **situația generală politico-militară** era caracterizată, în principal, de: *angajarea întregului potențial național în efortul de război; impunerea unei legislații excepționale ale cărei componente vizau: combaterea sabotajului economic și a speculei ilicite; anihilarea și reprimarea oricăror fapte care pun în primejdie existența și interesele statului; instituirea obligativității muncii pentru toți cetățenii țării; militarizarea cvasitotală a sectorului industrial și supunerea personalului acestora disciplinei și jurisdicției militare; a fost proiectat și aplicat un sistem complex de măsuri care viza ridicarea nivelului producției agricole globale și consolidarea categoriei proprietarilor înstăriți; constituirea unui "stat de muncă în care dreptatea socială va așeza în rosturile naționale și în drepturile profesiei lui pe fiecare după munca și meritele sale"³⁴; atragerea intelectualității românești în construcția unitară a operei de reasezare morală și culturală a Neamului, cărturarii reprezentând, în viziunea regimului, una dintre condițiile esențiale ale devenirii naționale; aplicarea unor măsuri intransigente de consolidare a burgheziei românești și a finanței autohtone; a fost declanșat și s-a înfăptuit un foarte larg proces de "românizare", prin care se preconiza consolidarea fundamentelor naționale ale statului; exacerbarea componentei represive a funcțiilor statului.*

În ceea ce privește conținutul **situației politico-militare**, acesta era relevat de: *intrarea și participarea României în război alături de Germania; intensificarea drastică a tuturor capacităților pentru întreținerea efortului de război; declanșarea, la 12 decembrie 1941, a stării de război cu SUA; dezvoltarea colaborării economice cu Germania, pe fondul intensificării presiunilor Reichului pentru acapărarea economiei românești și al contradicțiilor tot mai evidente între București și Berlin; prelungirea stării de beligeranță, cu efecte negative atât asupra forței morale, cât și asupra disponibilităților globale de întreținere a efortului de război.*

Pe **plan strict militar** sunt de menționat: *procesul de reorganizare a armatei, inițiat după campania din 1941, în urma căruia armata română a suferit pierderi însemnate;*

³³ Monitorul oficial, partea I, nr. 39 din 15 septembrie 1941.

³⁴ Timpul, nr. 1958 din 20 octombrie 1942.

hotărârea mareșalului Antonescu de a participa la campania din primăvara anului 1942, ignorând opinia autorizată a specialiștilor din Marele Stat Major, care apreciau că participarea trebuia să se situeze la o limită cât mai redusă cu putință; creșterea, până la cota de alarmă, a tensiunii dintre București și Berlin în urma înfrângerii de la Stalingrad; slăbirea pronunțată a armatei ca urmare a pierderilor suferite atât în oameni, cât și în armament și tehnică de luptă; crearea, ca urmare a situației anterior menționate, a unui dezechilibru între capacitatea militară a statului român și puterea armată a statelor potențial agresoare; declanșarea, la sfârșitul anului 1943, a unui amplu și foarte discret proces de reorganizare a armatei, ale cărui măsuri vizau, practic, formarea unei noi armate capabile să susțină eficient, oportun și ireversibil acțiunile de desprindere de Axă și, în același timp, să reprezinte un argument credibil atât în negocierile cu Națiunile Unite, cât și în fața tot mai evidentelor amenințări horthyste; diminuarea semnificativă, pe măsură ce linia frontului se apropie de teritoriul românesc, a numărului de militari din marile unități ce se aflau dincolo de frontieră și creșterea efectivelor celor din interior, folosindu-se procedeul camuflării valorii reale și a misiunilor trupelor din spatele frontului³⁵.

Sub aspectul organizării și al operaționalizării, tabloul general al realității militare pune în evidență preocupările majore pentru întărirea capacității de luptă.

Cu puțin timp înaintea angajării României în cel de-al Doilea Război Mondial, la 22 iunie 1941, a fost constituit *Grupul de Armate "General Antonescu"*, format din Armatele 3 și 4 române și 11 germană, care a acționat în Basarabia și în partea de nord a Bucovinei, în conformitate cu concepția înaltului comandament german. În acel moment, în planul de mobilizare al armatei române erau încadrați 1 139 594 de militari (din potențialul mobilizabil de 2 200 000, care reprezenta 32,9% din populația bărbătească), din care 39 476 de ofițeri, 57 001 subofițeri și 1 043 116 trupă. Efectivele operative ale *armatelor 3 și 4*, aflate în dispozitiv de luptă, se ridicau la 325 685 de militari; la dispoziția Marelui Cartier General se mai aflau 46 310 militari, iar în zona interioară 314 253 de militari³⁶. *Comandamentul Marinei Militare* avea în subordine Divizia de Mare și Divizia de Dunăre cu 39 de nave de luptă mai importante, iar *aviația* dispunea de 3 flotile de vânătoare, 3 flotile de bombardament, o flotilă de aerostație și 4 escadrile de recunoaștere. În zona de operații a mai fost dispusă *Gruparea Aeriană de Luptă*³⁷.

În timpul Campaniei din Est, începută pentru eliberarea Basarabiei și a părții de nord a Bucovinei ocupate de Uniunea Sovietică cu un an înainte și continuată, în cadrul războiului de coaliție cu Germania, dincolo de Nistru până la Stalingrad – pe Volga și la Nalcik – în centrul Caucazului, România a participat (până la 23 august 1944, când a trecut de partea Națiunilor Unite) cu două armate, 10 corpuri de armată, 35 de divizii, două brigăzi de fortificații, patru comandamente de munte și un comandament de infanterie (ultimele similare câte unei brigăzi), cărora li s-au adăugat forțele Aeronauticii și Marinei Militare.

³⁵ Colonel dr. Giurcă Ion, locotenent-colonel Chiriac A. Mircea, *Comandamentele strategice române în acțiune (1839-1947)*, Editura Tipo-Lith, București, 2000, p. 169.

³⁶ *Arhiva Militară Română – AMR*, fond *Microfilme*, rola PII,1,162., c. 59.

³⁷ *Armata română în al Doilea Război Mondial. Eliberarea Basarabiei și a părții de nord a Bucovinei*, București, 1996, pp. 91-97.

În operațiunile militare a fost angajat un efectiv mediu de circa 900 000 de militari, din care au fost pierduți 624 740 (71 585 de morți, 243 633 de răniți și 309 533 de dispăruți)³⁸.

În ceea ce privește modul de exercitare a conducerii supreme a trupelor române se impune a fi relevat faptul că Înalțul Comandament Român, reprezentat de Ion Antonescu și Marele Cartier General (eșalonul 1 al Marelui Stat Major), nu a conceput și condus operații militare decât în Basarabia și în zona de acțiune a Armatei 4 la Odessa, în 1941. El nu a cunoscut planurile și intențiile înaltului comandament german, în timp și în spațiu, ci doar intențiile generale ale acestuia, rezultate din scrisorile trimise de Hitler lui Ion Antonescu cu puțin timp înainte de începerea războiului și de angajare a operațiilor militare importante. Camaradereschi și chiar cordiale la începutul războiului, relațiile militare româno-germane s-au deteriorat treptat, în special după înfrângerile din toamna și iarna anilor 1942/1943, ajungând, în special în prima parte a anului 1944, la stadiul de criză, conflict și război.

Modificările efectuate în structura armatei au fost legiferate în 1943 prin *Decretul-lege nr. 2893* privind organizarea forțelor armate, care a reglementat principal majoritatea problemelor privind organizarea, instruirea și administrația oștirii. Cu acel prilej, Ministerul Apărării Naționale și-a schimbat denumirea în *Ministerul de Război*, căruia i-au revenit principalele misiuni privind pregătirea de luptă a armatei, încadrarea, dotarea, întreținerea, disciplina și controlul în cadrul forțelor armate, conform ordinelor date de mareșalul Ion Antonescu, care era "comandantul de căpetenie", regele Mihai I rămânând "capul oștirii", cu atribuții mai mult protocolare. Decretul-lege prevedea expres faptul că ministrul de Război trebuia să fie un militar de carieră, că planul general de pregătire a statului în vederea războiului se întocmea de către Consiliul Superior al Apărării Naționale. De asemenea, preciza că Marele Stat Major se subordona Ministerului de Război și avea misiunea principală de a se ocupa de pregătirea de război a forțelor armatei și de echiparea operativă a teritoriului. *Marele Stat Major* își păstra organizarea tradițională pe secții și birouri. În problemele de importanță deosebită, ministrul de Război avea la dispoziție, ca organ consultativ, Consiliul Superior al Oștirii. Decretul-lege mai prevedea și modul de organizare și atribuțiile grănicerilor, jandarmilor și pompierilor militari. În ceea ce privește *Aeronautica*, se consemna desființarea Comandamentului Forțelor Aeriene, ale cărui atribuții se suprapuneau cu cele ale Statului Major al Aerului. Cu acest prilej s-au reconfirmat și principiile recrutării armatei, precizându-se că aceasta se compunea din toți cetățenii români (cu excepția celor de origine evreiască) între 17 și 20 de ani, durata serviciului militar fiind fixată la 30 de ani (doi ani sub arme, patru ani în completare, 15 în rezervă și nouă în miliții)³⁹.

La 23 august 1944, când a trecut de partea Națiunilor Unite, România dispunea de peste 1 120 000 de militari mobilizați: 39 697 de ofițeri – 17 086 activi și 22 612 de rezervă, 50 913 subofițeri – 36 100 activi și 14 813 de rezervă, 1 059 579 trupă (742 026 concentrați, 172 798 contingente active, 144 845 recruți), 11 148 de elevi în școli militare (1 890 activi și 9 258 de rezervă), 16 631 de elevi în școlile militare de subofițeri (5 840 activi și 10 791 de rezervă), precum și alte categorii de personal, reprezentând 8,5% din populația

³⁸ *Romania in World War Two, 1941-1945*, București, 1987.

³⁹ *AMR*, fond 333, dosar nr. 106, f. 18-19.

țării. Cu acest prilej, regele Mihai I și-a reluat atribuțiile reale de șef al oștirii și l-a împuternicit pe generalul Gheorghe Mihail, noul șef al Marelui Stat Major, cu conducerea operațiilor militare împotriva trupelor germane.

Sub aspect organizatoric, organismul militar românesc era alcătuit din *armata de uscat* – trei armate (1, 3 și 4), 10 comandamente de armată (1-6 armată, de munte, de cavalerie, Comandamentul Militar al Capitalei, Comandamentul Trupelor Motomecanizate) și alte comandamente similare; 29 de divizii operative de infanterie, de munte, de cavalerie, de blindate și 21 de divizii de instrucție; o brigadă de căi ferate; unități de pontonieri, transmisiuni, pionieri, grăniceri, jandarmi, pompieri etc.; *aeronautica militară* – trei regiuni și două corpuri aeriene cu 11 flotile de aviație de vânătoare, bombardament, de recunoaștere, transport, hidroaviație, aerostație etc.; patru brigăzi de artilerie antiaeriană cu 11 regimente, un regiment de apărare pasivă, un regiment de parașutiști etc. (1 646 de avioane, din care 508 de luptă); *marina militară* – câte o escadrilă de distrugătoare, una de vedete torpiloare submarine și câte o secție de torpiloare și canoniere la Marea Neagră și o flotilă de monitoare, o flotilă de dragaj și siguranță la Dunăre, 71 de nave fiind mai importante. *Grănicerii* dispuneau de cinci brigăzi etc., *jandarmii* de 10 inspectorate cu 63 de legiuni de jandarmi etc., *pompierii* de grupuri, batalioane și companii de profil. *Inspectoratul Pregătirii Premilitare* avea la nivelul cercurilor teritoriale subcentre de pregătire militară cu 10 798 de tineri. În Podișul Transilvan și în Carpații Orientali, în Moldova, în apropierea liniei de demarcație româno-ungară erau dislocate nouă batalioane fixe regionale, înființate între anii 1942 și 1943. *Instituțiile de învățământ militar* erau reprezentate de Școala Superioară de Război, două institute militare superioare, 11 școli de ofițeri activi, nouă școli de ofițeri de rezervă, 25 de școli de subofițeri activi și de rezervă, 13 școli tehnice industriale de maiștri și submaștri în diferite ramuri ale tehnicii militare.

După 23 august 1944, *armata a fost supusă imixtiunilor și abuzurilor Comisiei Aliate de Control (partea sovietică)* – organism constituit în conformitate cu prevederile Convenției de armistițiu din 12 septembrie 1944, dominat de sovietici – deși partea operativă a acesteia acționa pe front, alături de forțele sovietice, cu un număr de unități și mari unități superior obligațiilor asumate prin Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944. Imixtiunile și abuzurile sovietice au vizat atât nivelul organizatoric al structurilor de comandament rămase în țară, care, în concepția Marelui Stat Major, trebuiau să constituie rezerva strategică a susținerii frontului și forța principală a asigurării apărării naționale, cât și nivelul încadrării oștirii, cu precădere al corpului de comandă constituit din generali și ofițeri superiori.

Într-o perioadă scurtă, de la trecerea României de partea Națiunilor Unite până la încheierea și ratificarea Tratatului de Pace, numărul diviziilor române a fost redus de la 50 (operative și de instrucție), câte operau la 23 august 1944, la 17 în luna mai 1945, când se încheie războiul, majoritatea aflându-se pe front, și la doar șapte în 1947. Procesul a început imediat după 23 august 1944, când forțele sovietice au dezarmat pe frontul din Moldova circa 160 000 de militari români (după datele oferite în ianuarie 1945 de către Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului), sechestrând flota de război, și a continuat după încheierea Convenției de Armistițiu din 12 septembrie, în afara prevederilor acesteia.

Mobilurile acestei politici nu au fost întâmplătoare. Ele au vizat cu claritate lipsirea guvernelor române de până la 6 martie 1945 de forța armată pe care ar fi putut-o folosi pentru stăvilirea imixtiunilor în politica internă a țării.

❖ *Particularitățile sistemului legislativ cu privire la apărarea națională în perioada septembrie 1940 – mai 1945*

În ceea ce privește componenta sistemică legislativă relativă la problematica organismului militar, aceasta întrunește caracteristicile esențiale ale sistemului, trăsături denotate de însăși natura regimului politic dictatorial care le promova.

Pentru o mai bună înțelegere a fenomenului legislativ în perioada invocată este importantă chiar și numai surprinderea atentă a tabloului legislativ, astfel:

Perioada \ Actul legislativ	Decrete	Regulamente	Decizii	Decrete-Legi	J.C.M.	Legi	Statute	Decrete regale	Total	Media zilnică
5.IX-31.XII.1940	2	15	205	114	20	9	1	2	368	3,02
1.I-31.XII.1941	14	36	60	694	29	-	4	8	845	2,23
1.I-31.XII.1942	1	23	383	303	32	10	-	6	758	2,07
1.I-31.XII.1943	1	13	13	131	15	-	1	3	177	0,48
1.I-23.VIII.1944	2	2	14	72	14	-	-	1	105	0,45
23.VIII.1944-31.05.1945	2	-	11	121	12	-	-	-	146	0,54

Bunăoară, remarcăm: folosirea tuturor exprimărilor legislative posibile în conduceri de sorginte totalitară; numărul impresionant de elaborări legislative, media zilnică fiind cuprinsă între 0,45 (1944) și 3,02 (1940), fapt care pune în evidență opera de așezare a întregului sistem social pe baze și în coordonate funcționale esențial noi; orientarea unor pârgii de decizie cu valoare legislativă în responsabilitatea ministerelor și chiar și cea a secretariatelor sau a subsecretariatelor de stat; în primii doi ani și jumătate sunt concentrate aproximativ 3/4 din totalul fondului legislativ al perioadei în cauză, această distribuție cantitativă punând în evidență faptul că efortul de legiferare a vizat, până la nivelul detaliilor, mecanismele de organizare și funcționare ale edificiului social.

Grupate pe teme de referință în cadrul sistemului social global românesc, exprimările legislative vizează:

Ordinea și disciplina socială	Combaterea sabotajului economic și a speculei ilicite	Întărirea activității instituționale	Militanizarea economiei naționale și dezvoltarea industriei de război	Reprimarea faptelor care pun în primejdie existența statului	Românizarea educației și culturii naționale	Organismul militar, apărarea națională	Îmbunătățirea condițiilor de viață	Întărirea capitalului autohton	Alte teme
6,7%	4,9%	24,3%	6,1%	11,5%	3,6%	18,7%	3,9%	15,8%	4,5%

Delimitarea procentuală prezentată nu este riguros exactă, deoarece, prin natura efectului complementar, o parte importantă a fondului legislativ influențează, direct sau indirect, îndrituiri legislative din teme de referință conexe. Bunăoară, reflectarea determinărilor, directe sau indirecte, ale elaborărilor din principalele teme de referință legislativă asupra organismului militar și a problemicii complexe a apărării naționale are următoarea reprezentare cifrică:

	Ordinea și disciplina socială	Combaterea sabotajului economic și a speculei ilicite	Întărirea activității instituționale	Militarizarea economiei naționale și dezvoltarea industriei de război	Reprimarea faptelor care pun în primejdie existența statului	Românizarea educației și culturii naționale	Organismul militar, apărarea națională	Îmbunătățirea condițiilor de viață	Întărirea capitalului autohton
Influențe asupra organismului militar și apărării naționale	6,7%	4,9%	24,3%	6,1%	11,5%	3,6%	18,7%	3,9%	15,8%

Rezultă din cele prezentate interdependențele majore dintre elementele funcționale ale sistemului social, după cum este evident faptul că domeniul apărării naționale este singurul asupra căruia își exercită influențele elaborările legislative din toate celelalte componente ale sistemului social global românesc. Faptul ca atare reliefează importanța decisivă a apărării naționale în ecuația deosebit de complexă a salvagădării statului național și a ființei naționale. Practic, aceasta este "finta" coagulantă a tuturor eforturilor și capabilitatea prin care se exprimă ontologic condiția națională a unui popor.

Analizând principalele documente legislative cu determinare directă în evoluția organismului militar și în întărirea capacității de apărare a existenței naționale statale, putem aprecia că, în perioada de referință aleasă, acestea au înrăurit decisiv: *organizarea, dotarea și instruirea trupelor; perfecționarea și eficientizarea procedeeleor de mobilizare a rezervei, în principal prin comprimarea funcțională a timpului necesar până la intrarea în luptă; intensificarea activității de educare a efectivelor; îmbunătățirea condițiilor de trai ale militarilor din toate stările Oștirii; perfecționarea cadrului legislativ destinat dezvoltării organismului militar și întăririi capacității combative a armatei; perfecționarea stilului și a metodeleor de conducere la toate nivelurile ierarhiei militare și întărirea autorității, de asemenea, pe toate palierele structurii de comandă; perfecționarea structurii Ministerului Apărării Naționale; continuitatea operațiunilor militare în plan strategic după atingerea obiectivelor politice ale războiului; fortificarea climatului moral al forțelor combatante; diluarea consecințelor militare ale absenței unor tratate sau convenții militare; modalitățile specifice de transferare a întregului potențial militar, economic și financiar de care dispunea în formula strategică a angajării în război alături de Națiunile Unite; depășirea handicapului creat de inexistența unei baze juridice a participării României atât la războiul din Est, cât și la campania împotriva Germaniei; misiunile Armatei Române în cele două campanii strategice ale războiului la care a participat; ridicarea capacității de analiză, sinteză, previziune și înțelegere comprehensivă a comandamentelor antrenate în operațiuni militare; capacitatea Armatei Române de a realiza dispozitive strategice succesive*

care să-i permită să schimbe, rapid și eficient operațional, două strategii militare integratoare aflate la poluri diametral opuse ale acțiunii militare.

În același timp, în special după Armistițiul din 12 septembrie 1944, prin măsuri aparent legale, a demarat procesul de decapitare a Oștirii de cadrele de conducere superioară, act cu profunde urmări negative asupra rezistenței morale a Armatei.

Consecințele pe care le-au avut măsurile impuse de Comisia Aliată de Control (partea sovietică) în primii ani postbelici și, apoi, clauzele militare impuse prin Tratatul de Pace din 10 februarie 1947 au fost dezastruoase nu numai pentru armată, ci și pentru întregul popor român. Slăbirea treptată și conștientă a Oștirii prin desființarea a numeroase unități și mari unități, care a urmat protocolului militar româno-sovietic din 26 octombrie 1944, eliminarea cadrelor de comandă care nu erau dispuse să recurgă la concesi dezonorante național ocupantului sovietic, au dus la slăbirea capacității de rezistență a poporului, a forțelor democratice și guvernelor care s-au succedat la conducerea țării după 23 august 1944, înlesnind impunerea, la 6 martie 1945, a regimului dorit de Moscova. La 15 august 1945, în compunerea armatei române au fost integrate diviziile "Tudor Vladimirescu – Debrețin" și "Horia, Cloșca și Crișan", constituite pe teritoriul Uniunii Sovietice din prizonieri de război, divizii care, până atunci, făcuseră parte, din punct de vedere juridic, din armata sovietică.

În conformitate cu prevederile Tratatului de Pace din 10 februarie 1947, guvernul român a dat soluționarea organizatorică a stării și chestiunilor, iar Parlamentul a consacrat-o pe plan legislativ, adoptând în vara anului 1947 *Legea nr. 205 pentru organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale* (noua denumire a Ministerului de Război), *Legea nr. 206 pentru organizarea armatei*, *Legea nr. 208 referitoare la poziția și misiunile trupelor de grăniceri* etc.⁴⁰. Principalele schimbări s-au produs în organizarea comandamentelor de armată, locul lor fiind luat, după model sovietic, de patru comandamente de regiuni militare, care au preluat și îmbinat atribuțiile de comandament operativ cu cele de mobilizare și ale conducerii activității de asigurare materială, administrație, jurisdicție etc. a marilor unități din subordine.

La mijlocul anului 1947, armata română dispunea de patru comandamente de regiuni militare, patru divizii de infanterie, o divizie de munte, o divizie blindată și o divizie motorizată (fără tehnica de luptă specifică), o brigadă de artilerie anticar, o brigadă de transmisiuni, o brigadă de căi ferate, 15 regimente de infanterie, cinci regimente de cavalerie, 21 de regimente de artilerie, patru regimente de pionieri, trei regimente de transmisiuni, trei regimente de căi ferate, trei regimente de care de luptă (fără tancurile necesare) etc.

Aeronautica avea în subordine Comandamentul Aeronauticii cu: o divizie de aviație constituită din patru flotile (vânătoare, asalt, informații, transport) a câte două grupuri, o divizie de artilerie antiaeriană cu trei regimente, o brigadă de geniu aeronautic cu un regiment de transmisiuni aero și un regiment de pionieri aero, două grupări depozite aero, două centre de instrucție (artilerie antiaeriană și aviație), școli militare etc. *Marina militară* era compusă din *Comandamentul Marinei* cu *Comandamentul Litoralului Maritim și Fluvial*, care avea în compunere gruparea nave de mare și regimentul de artilerie marină etc.,

⁴⁰ *Arhivele Naționale*, fond PCM – stenograme, dosar nr. 4/1947, f. 15-35; dosar nr. 13/1947, f. 3-14.

precum și din *Comandamentul Forțelor Fluviale* cu secția vedete fluviale, batalionul de infanterie marină, grupul nave de servitudine, depozitele fluviale de echipaje și materiale etc. Trupele destinate pazei frontierelor și teritoriului erau constituite din grăniceri, jandarmi și pompieri. Toate aceste modificări nu au dus la un spor calitativ pe ansamblul armatei.

Trebuie să menționăm că măsurile militare restrictive impuse prin *Tratatul de Pace* din 10 februarie 1947 (138 000 de militari sub arme; interdicția instruirii personalului care nu făcea parte din Oștire; limitarea numărului de avioane la 150, din care cel mult 100 de luptă; interzicerea marinei de a avea în dotare submarine, vedete torpiloare etc.; interdicția de a păstra și fabrica armament peste necesarul înzestrării efectivelor; prezența în țară a numeroase efective sovietice etc.) au dat lovitura de grație armatei române, chiar și ministrul de Război, generalul Mihail Lascăr, care făcea, practic, politica partidului unic, fiind nevoit să recunoască în septembrie 1947: *“Cu forțele îngăduite prin tratatul de pace nu vom putea interveni decât cel mult pe o singură direcțiune și pe o singură frontieră; or, cum vom avea de apărut cel puțin două direcțiuni pe fiecare frontieră, rezultă că volumul armatei noastre trebuie să fie dublu decât cel actual”*⁴¹.

> Influența celui de-al Doilea Război Mondial asupra concepțiilor doctrinare referitoare la apărarea națională a României

După înlăturarea guvernării autoritare a lui Ion Antonescu, dar, mai cu seamă, începând din primăvara anului 1945, atât în mediul intern, cât și în cel internațional, România se află în coordonatele efervescente ale unor transformări fără precedent, mutații care aveau să amprenteze negativ o jumătate de secol de istorie. România, aflată în cea de-a patra configurare teritorial-statală, în mai puțin de patruzeci de ani, s-a găsit în fața unei opțiuni fără alternative, sub presiunea unor evenimente care îi depășeau capacitatea de a le controla, nu însă și puterea de a le înțelege. Este și motivul pentru care, într-un context extern extrem de defavorabil, dominat de jocul de interese al marilor puteri, România s-a angajat într-o construcție socială în care, treptat și constant, a încercat să impună starea materială a condiției naționale.

În plan intern, caracteristica generală a situației politice, economice și sociale poartă amprenta acțiunilor pretotale, manifestările convulsive fiind monitorul comun al metamorfozelor condiționate. Prin semnificațiile etalate, dar și prin consecințe, **tabloul general al societății românești pretotale** cunoștea: *încetarea uriașului consum neproductiv implicat de război; reducerea masivă a forțelor armate și, implicit, o relaxare a sarcinilor bugetare, fapt determinant în declanșarea unor măsuri consistente de reabilitare a economiei de pace; instaurarea la cârma treburilor executive ale țării, la 6 martie 1945, sub presiune sovietică, a unui guvern aflat sub control comunist; începerea procesului de purificare a administrației publice la toate nivelurile mecanismelor sociale; reasezări ideologice și cosmetizări doctrinare ale partidelor politice, tenta dominantă reprezentând-o orientarea spre stânga, o orientare dictată, în principal, de oportunitate și demagogie politică; trucarea grosolană a alegerilor din noiembrie 1946, în urma cărora partidele istorice au fost, practic,*

⁴¹ AMR, fond M.St.M., secția 1, dosar nr. 1427, f. 14-15.

excluse din viața politică a țării; mutațiile profunde produse în substanța acțiunii și a alcătuirii guvernamentale în noiembrie 1947; fixarea opoziției regale față de mersul evenimentelor care conțineau germenii regimului totalitar; înfăptuirea reformei agrare, act social-economic care a desăvârșit procesul început după Primul Război Mondial; anihilarea treptată a potențialului de exprimare specifică a marii burghezii române; efectele catastrofale ale secetei din 1946; punerea Băncii Naționale a României sub controlul statului.

Cu privire la **situația internațională a României**, aceasta era decisiv influențată de: *jocul de interese al marilor puteri învingătoare pe seama statelor mici și mijlocii; nerecunoașterea calității României de cobeligerant în coaliția Națiunilor Unite, fapt care a determinat plata unor împovărătoare datorii de război; ieșirea din semiizolarea diplomatică în care s-a complăcut în anii regimului mareșalului Ion Antonescu; reluarea legăturilor diplomatice cu SUA, Anglia, Ungaria și ridicarea la nivel de ambasadă a relațiilor cu alte state; participarea la lucrările Conferinței de Pace deschisă la Paris, în iulie 1946; semnarea, la 10 februarie 1947, a Tratatelor de Pace cu puterile aliate și asociate; ocuparea militară, politică, economică și ideologică a României de către URSS.*

În ceea ce privește instituția militară națională, cheia transformărilor pe care avea să le suporte o regăsim în afirmațiile primului-ministru de atunci, dr. Petru Groza: *“... spre deosebire de izolarea pe care regimurile trecute o impuneau Oștirii, în democrația populară, armata este educată în sensul legăturii permanente cu poporul pe care trebuie să-l apere”*⁴². Organizarea la pace a armatei după efectuarea demobilizării (*figura 3*) avea să cunoască metamorfoze importante sub presiunea clauzelor militare ale Tratatului de Pace de la Paris, care, principal, statua faptul că natura întrebuintării armatei este limitată *“strict la cerințele îndatoririlor cu caracter intern și de apărare locală a frontierelor”*⁴³. În luna iunie 1947 este ratificată noua lege de organizare și funcționare a Ministerului Apărării Naționale⁴⁴, care, în fapt, creează premisele imixtiunii și ale controlului politic în și asupra instituției militare. Dar, trebuie menționat că prima măsură importantă care a înrăurit evoluția organismului militar românesc în noua conjunctură geopolitică și geostrategică s-a constituit din *Instrucțiunile speciale nr. 56500 privind desconcentrarea și reorganizarea armatei române*⁴⁵. De asemenea, repere importante în noua evoluție a armatei române sunt *Legea privind organizarea și funcționarea Ministerului de Război*⁴⁶; *Decretul-lege relativ la stabilirea cadrului și efectivelor armatei*⁴⁷ și *Legea privind organizarea generală a armatei*⁴⁸.

Documentele legislative menționate au determinat transformări profunde în organismul militar românesc, astfel: *instituirea unor organe superioare de conducere, pregătire, educare, înzestrare, administrație, justiție și control; schimbarea departamentală a titulaturii din Ministerul de Război în Ministerul Apărării Naționale; desființarea comandamentelor*

⁴² Revista Armata, nr. 1/1947, p. 9.

⁴³ Monitorul oficial, partea I A, nr. 199/30.08.1947, p. 7824.

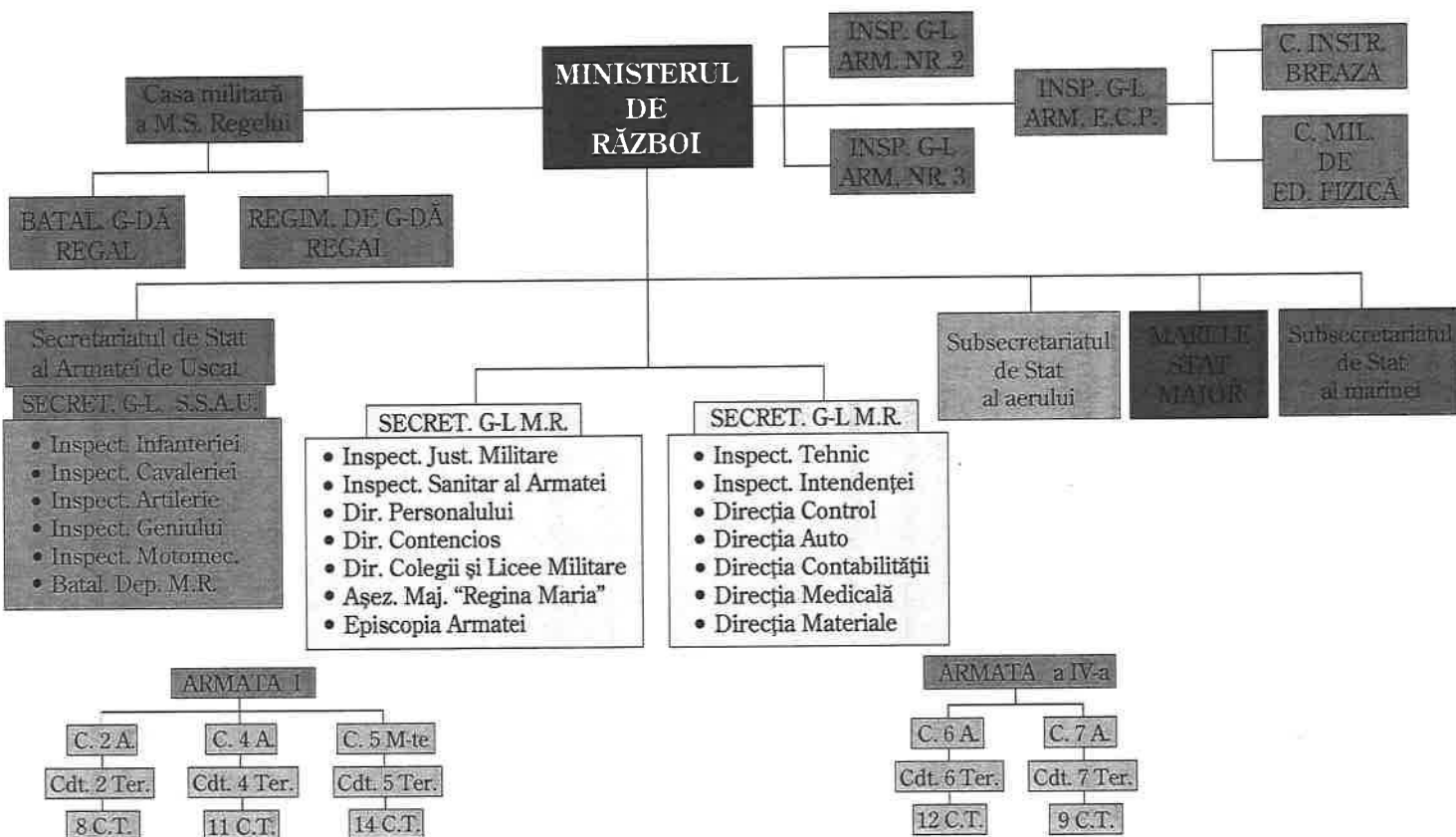
⁴⁴ Ibidem, nr. 141 din 24 iunie 1947.

⁴⁵ AMR, fond M.St.M., secția 1, dosar nr. 1323, f. 2-13.

⁴⁶ Monitorul oficial, partea I, nr. 137/17 mai 1946, p. 6090-6094.

⁴⁷ Ibidem, nr. 138 bis/18 iunie 1946, p. 6209-6212.

⁴⁸ Ibidem, partea I, nr. 147/24.06.1947.

* Sursa: Cursul de istorie militară, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999.

Figura 3: Organizarea Armatei Române în anul 1946

de armată, de corpuri de armată și a celor teritoriale și constituirea a 4 regiuni militare; dispariția eșalonului de mare unitate de cavalerie, ceea ce denotă involuția obiectiv determinată a armeei; reproiectarea atribuțiilor Marelui Stat Major, în sensul că acesta determina organul executiv central al Justiției, care gestiona guvernamental problematica apărării naționale⁴⁹.

Chiar dacă nu a decurs nemijlocit din elementele legislative sistemice relative la organismul militar, preocupările privind necesitatea elaborării unei noi doctrine militare au cunoscut și deplinătatea justificată a încrederii în sine – *Directiva de bază privind orientarea doctrinară și norme generale de organizare și desfășurare a instrucției și educației în armată*⁵⁰ – și agonia dârză a ultimelor speranțe privind construcția doctrinară a edificiului militar potrivit capacității comprehensive a înțelegerii românești – *Spre o nouă doctrină*⁵¹.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. General de brigadă dr. Apostol Vasile, colonel dr. Giurcă Ion, locotenent-colonel dr. Chiriac D. Mircea, colonel (r.) ing. Baltă Corneliu, *Comandamentele strategice române în acțiune (1859-1947)*, Editura Tipo-Lith, București, 2000.
2. Mușat Mircea, Ardeleanu Ion, *România după Marea Unire*, ediția a II-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
3. Voevod Al. V., *Cuvântare către națiunea română*, Editura Ofensiva Română, Cluj, 1935.
4. *Arhivele Militare Române*.
5. *Arhivele Naționale Române*.
6. *Documente privind istoria militară a poporului român*, Editura Militară, București, 1988.
7. *Revista Armata*, nr. 1/1947.

⁴⁹ General de brigadă dr. Apostol Vasile, colonel dr. Giurcă Ion, locotenent-colonel dr. Chiriac D. Mircea, colonel (r.) ing. Baltă Corneliu, *Comandamentele strategice române în acțiune (1859-1947)*, Editura Tipo-Lith, București, 2000, pp. 178-185.

⁵⁰ *Documente privind istoria militară a poporului român*, Editura Militară, București, 1988, p. 163.

⁵¹ *AMR*, fond 1948, dosar nr. 921, p. 42.

UNIVERS

PUBLICISTIC

Armada International, Elveția, vol. 31, nr. 6,
decembrie 2007-ianuarie 2008
Autoprotecția avioanelor de luptă • Soldatul modern.
Prezentare sintetică • Autoprotecția navelor maritime
• Vehicule militare ușoare • Vehicule aeriene
fără pilot utilizate pentru informații, supraveghere
și recunoaștere, beneficiind de informațiile prin satelit
• Expoziția industriei de apărare în domeniile terestru
și maritim, Londra, 2007 • Supliment: Echipamente
pentru operațiuni speciale

Afghanistan: lupte
obișnuite în Valea Jalrez
• Interviu cu ministrul
francez al Apărării •
Apărarea activă – Planul
egalității șanselor •
Operațiunea “Turquoise”
din Ruanda • Apărarea
se angajează în lupta pentru
mediu • Jandarmeria:
“flica naturală” a armatei
• Centrul de planificare
și de conducere a operațiilor • Comisia “Armata-
Tineret” – fișa tehnică • Retrospectiva evenimentelor
militare ale anului 2007 • Modulul de reanimare
pentru pacienți – evacuarea sanitară colectivă
strategică • Milipol – salonul mondial al securității
interne a statelor, Paris, 2007 • Jocurile mondiale
militare desfășurate în India

Défense nationale et sécurité collective,
Franța, nr. 12, decembrie, 2007
Război rece și pace rece • *Resurse umane*: Protecția
militarilor în operațiunile externe • Managementul
răniților din linia întâi • Protecția medico-socială

a militarilor • Asigurarea națională militară pe calea
reformei, după 60 de ani de existență • Acțiunea
socială a Ministerului Apărării din Franța • Grupul
militar de prevedere al armatelor: o concepție modernă
asupra previziunii • Pentru un mare pol social
al apărării • Despre utilitatea unui preot (sau capelan)
militar • Viitorul ofițerilor • Reconversia militarilor,
mit sau realitate? • Pensionarea militarilor și mana-
gementul agenților statului • Forțele de rezervă,
de ieri până astăzi • Forțele de rezervă în opera-
țiunile externe • Forțele de rezervă în operațiuni
de stabilizare și menținere a păcii • Despre legătura
dintre armată și națiune • Școala militară este oare
școală militară? • Reflecții despre elaborarea *Cărții
Albe privind apărarea și securitatea națională*
• Raportul Înalțului Comitet de evaluare a condiției
militare

Défense nationale et sécurité collective,
Franța, nr. 1, ianuarie, 2008
Apărarea, resursele umane, Franța • Securitate
și capacitate de guvernare • Liberalismul
și obligativitatea serviciului militar • Terorism
și mass-media: o relație infernală • Lupta
împotriva terorismului din perspectiva Uniunii
Europene: o politică eficace? • Independența
energetică a Uniunii Europene: miza Mării Negre
• Informațiile de securitate, o provocare pentru
serviciile de informații militare • Abordarea bazată
pe efecte în cadrul operațiunilor: modă sau metodă?
• Să punem sau să nu punem în practică abordarea
bazată pe efecte? • Statele subcontinent: o viziune
retrospectivă • Militarii și politica în Iran • *Dezbateri
privind Cartea Albă a Apărării*: Proiecția puterii: un atu
pentru Franța • Unicitatea conflictului • Erorile
care nu trebuie făcute • Un control mai bun

al Parlamentului asupra problemelor apărării și securității • Marina comercială și Marina națională: o cooperare de actualitate • Privire retrospectivă asupra articolelor referitoare la Jandarmerie și securitatea internă • Proiectul Uniunii Mediteraneene: cadrul global și componenta de securitate

Foreign Affairs, SUA, vol. 86, nr. 6,

noiembrie-decembrie 2007

Securitate și oportunitate în secolul 21 • O pace durabilă edificată pe temelia libertății. Asigurarea viitorului Americii • Costurile unei noi confruntări între SUA și Rusia • Poate fi câștigat războiul împotriva terorismului? Cum să duci războiul cel drept • O apărare disciplinată. Cum să recâștigăm solvabilitatea strategică • Apusul răsăritean al Washingtonului. Declinul puterii SUA în Asia de Nord-Est • Asia câștigătoare. Poveste de succes imensă a Washingtonului • Revolta bătrânilor turci. Când laicismul radical pune în pericol democrația • Oportunitatea strategică a Americii față de India. Noul parteneriat SUA-India • Criză uitată în Asia. O nouă abordare față de Burma

Géopolitique, Franța, nr. 99, august-octombrie 2007

India: stat suveran • Acordul nuclear americano-indian • India – putere spațială regională • Economia puterii indiene • Relațiile externe ale unei puteri în devenire • India – Rusia: un nou punct de plecare • Reinnoirea relațiilor dintre India și Statele Unite • Dansul dragonului și al elefantului: parteneriatul strategic și cooperarea dintre China și India • Relațiile chino-indiene • India – Asia Centrală: un dialog în curs • India și Orientul Mijlociu: evoluții și contradicții • O frână în creșterea puterii Indiei: insurecția și terorismul • Regiunile Indiei: pace sau război • O idee despre India • India la răscrucea civilizațiilor

International Security, SUA, vol. 32, nr. 2,

toamna 2007

Un punct mort: dispariția internaționalismului liberal în Statele Unite • Ucraina importă democrație. Influențe externe asupra "Revoluției portocalii" • Perceperea diferită a gravității conflictului israeliano-palestinian de către New York Times și Haaretz • Învățămintele din eșecurile sistemului de consultanță privind securitatea națională a SUA • Noua istorie a Primului Război Mondial și ce înseamnă aceasta pentru teoria relațiilor internaționale

Jane's International Defense Review,

Marea Britanie, vol. 40, decembrie 2007

Programul suedez de modernizare a avionului de vânătoare Gripen • Franța își fixează obiectivele livrării în 2008 a noilor proiectile de mare putere cu exploziv cu sensibilitate scăzută • Modernizarea sistemelor SIGINT pentru armata americană de uscat • Elicopterele de atac se adaptează pentru câmpul de luptă asimetric • Agenția proiectelor de cercetare avansată în domeniul apărării se străduie să reinventeze conceptul submarinului • Elicopterele de atac pe linia frontului se adaptează pentru operațiunile de luptă moderne • Industria malaisiană încearcă să echilibreze ambițiile interne și externe • Mijloace de protecție balistică pentru echipaj și pentru nave în marina militară a diferitelor țări

Jane's International Defense Review,

Marea Britanie, vol. 41, ianuarie 2008

Navă multirol în marina regală daneză • Îmbunătățirea descurajării: Forțele nucleare ale Franței sunt pregătite pentru următoarea etapă de evoluție • Perfecționarea mijloacelor de tragere și a muniției asigură creșterea mobilității • Sistemele avansate de calibrul mic oferă o capacitate mai mare de autoprotecție a navelor maritime • Misiunile externe ale NATO și UE determină cerințele pentru viitoarele operațiuni de desant aerian • Avionul de luptă multirol F-16 se menține în prim-planul operațiunilor în lume • Israelul dezvoltă apărări cuprinzătoare împotriva diferitelor tipuri de amenințări cu rachete

Military Technology, Germania, vol. 31,

nr. 11, 2007

Mitingul aviatic din Dubai, 2007 • Arabia Saudită lansează proiectul "Salaam", de achiziție a 72 de avioane de luptă Typhoon • Sistemul rusesc de apărare antiaeriană S-400 TRIUMF în serviciul operațional • Sisteme de propulsie și control pentru avioanele de luptă. Perspective și tendințe de dezvoltare • Sistem de planificare și simulare a misiunii pentru avionul de luptă • India a făcut public planul de achiziție a avioanelor medii de luptă pentru aviația militară indiană • Viitorul apărării împotriva armelor chimice, biologice, radiologice, nucleare • Pregătirea de ripostă a NATO în caz de atacuri chimice, biologice, radiologice, nucleare pe teritoriul țărilor membre • Părghii tehnologice actuale de soluționare a provocărilor crescând la adresa NATO • Platforme pentru atacul amfibiu și proiecția forțelor de desant maritim • Regândirea strategiei militare

a Thailandei • Vehicule pentru securitate internă și control în cazul manifestațiilor violente • Dominarea spectrului electronic. Operațiuni de informații și războiul cibernetic • Pistoale mitralieră și arme de apărare individuală • Muniție de calibru mic și puțin poluantă • Expoziția internațională de echipamente și sisteme de apărare, Londra 2007 • Expoziție privind protecția personalului și a bunurilor

Military Technology, Germania, vol. 31, nr. 12, 2007
Pakistanul și "învățămintele Hamas" • Ar putea continua strategia Americii în privința Irakului? • Annapolis 2007: Parcursul Israelului pentru eliminarea pericolelor • Atacul aerian israelian asupra Siriei: mesaje și obiective • Modernizarea apărării malaisiene • Eforturi multilaterale avansate pentru securitate și antiterorism în Asia de Sud-Est • Conflictul din Afganistan: provocările militare • Turele pentru vehicule blindate de luptă pentru infanterie • Pregătirea pentru viitoarele operațiuni urbane • Viziune privind viitoarea instrucție virtuală • Sisteme de comandă și control pentru artilerie • Sisteme de instrucție pentru arme cu tragere indirectă • Artileria de câmp germană • Soluții pentru artileria modernă • COBRA – cel mai avansat sistem din lume de localizare a sistemelor de arme • Radare navale moderne

ÖMZ (Österreichische Militärische Zeitschrift), Austria, nr. 1, ianuarie-februarie 2008
Situția strategică la început de an • Propaganda de război în Primul Război Mondial • Sistemul de "controlling" în armata austriacă • Bătălia de la Leuthen din 5 decembrie 1757 • 200 de ani de la apariția primului număr al revistei *Österreichische Militärische Zeitschrift* • Orientarea politicii externe a Azerbaidjanului în anul 2006 • Comunicarea durabilă în timpul conflictelor • Transformarea armatei germane și rolul Centrului de Transformare

Revue militaire suisse, Elveția, nr. 6, noiembrie-decembrie 2007
Compania telematică 21/2 • Școala comandantului de unitate • Instrucția în formație în școlile de recruți ale trupelor blindate • Centrul de instrucție a trupelor mecanizate • Simulatoare electronice pentru instrucția tactică • Jocul de război • Situația politico-militară din Sudan • Delincvența juvenilă în statul Rio Grande do Sul din Brazilia • Mexic: armata fără milă "Los Zetas" • Viitorul provinciei Kosovo • Pregătirea pentru conducerea războiului aerian

• Turcia și Uniunea Europeană • Jocul dublu al Turciei • Conflict în Marea Egee • Evoluția armelor antitanc (4)

Revue militaire suisse, Elveția, număr special 2007
Istoria militară: memorie pentru viitor • Sfântul Mauricius și Legiunea thebană • Brigada de infanterie montană 10 • Comandamentul școlilor de infrastructură și Centrul de competență pentru infrastructură • Fortificațiile germane de la Metz și Thionville (1871-1918) • Importanța militară a orașului Belfort • Tradiții și simboluri militare: filigranul memoriei colective • Armata elvețiană și educația națională • Jurnalul cinematografic elvețian în timpul mobilizării, 1940-1945 • Buletinul Societății Militare din Geneva la șaizeci de ani • "Red Ball Express": cea mai celebră cale de aprovizionare • De ce foloseau cască piloții kamikaze? • Femeile în Franța și în Europa în timpul celui de-al Doilea Război Mondial • Libanul în pericol de război și de ... pace • Considerații privind al doilea război din Liban • Strategie: ideologia te face idiot • India, putere mondială?

Signal, SUA, vol. 62, nr. 3, noiembrie 2007
Inovația, diversificarea definesc comunicațiile în sistem CENTCOM • Soldații utilizează echipamentele viitorului • Viitoarele sisteme de luptă au început să fie desfășurate • O nouă versiune pentru îmbunătățirea interoperabilității aviației militare a SUA cu celelalte componente ale armatei • Departamentul Apărării • Companii inteligente îmbunătățesc serviciul de utilizare a datelor • Agenția proiectelor de cercetare avansată în domeniul apărării caută să dezvolte un sistem automat pentru ajutorul ofițerilor în luarea deciziei • Noile tehnologii îmbunătățesc mijloacele de zbor la joasă altitudine pentru operațiuni speciale • Un nou rol pentru comandamentele maritime operative • Armata afgană trece de la sistemul de comunicare prin mesageri cu material scris la comunicații sigure, bazate pe Protocol Internet • Armata și industria au obiective comune, dar căi diferite de realizare

Signal, SUA, vol. 62, nr. 4, decembrie 2007
Centrul de comandă pentru operațiuni maritime își adaugă noi responsabilități în domeniul operațiunilor de informații • Comunicațiile radio contribuie la întărirea securității maritime • Capacități comune de comunicații radio conectează flota

de submarine • Cata-
maranele chinezești
purătoare de rachete •
Managementul spectrului
lungimilor de undă impune
o cooperare nemiștinată
• Integrarea deter-
mină cercetările
guvernamentale
în domeniul comunicațiilor
• Institutul național

de nanoinginerie pregătește oamenii de știință
pentru viitor • Noi posibilități de transmitere
a comunicațiilor radio în subteran • Materiale
cu structură "autovindecatibilă" • Cheia schimburilor
culturale pentru reducerea obstacolelor
în deschiderea softului privind sursele • Tendințele
curente în externalizarea informațiilor afectează
stabilitatea forței de muncă • Vehiculul aerian
fără pilot, Zephir, cu zbor la nivelul stratosferei
• Tehnologia transformă forțele armate ale NATO

Expedițiile austro-ungare
în Arctica - 1871-1883 -
și anul polar internațional
• Forumul Umanitar
Mondial de la Geneva •
Muzica militară austriacă
din 1957 până astăzi •
Transformarea forțelor
armate bulgare • În urmă
cu 100 de ani: primul
pistol semiautomat

din armata austriacă • Misiunea militară austriacă
de la Bruxelles și Parteneriatul pentru Pace
• Milițiile fac parte din trecut, dar reprezintă
și viitorul • Ajutor maritim: asistența medicală
acordată de unitatea de marină UNIFIL • Scenariul
intitulat "Separation of Parties by Force (SOPF)
• Conceptele de LOT (Liaison Observation
Teams) și LMT (Liaison Monitoring Teams)
din Bosnia.

Selecție și traducere:

**Ioana MANAFU, Octavian MIHALCEA,
Delia PETRACHE, Mihai POPESCU
Biblioteca Militară Națională**

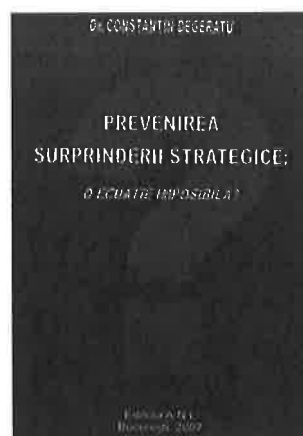
APARIȚII

EDITORIALE

Editura Academiei Naționale de Informații ne propune spre lectură lucrarea **Prevenirea surprinderii strategice – o ecuație imposibilă ?**, care, de ce nu ?, chiar ne provoacă la a oferi un răspuns întrebării – dincolo de retorică. *“Lucrarea nu încearcă să dea verdicte ! Ea propune un punct de vedere !”*, opinează prof. univ. dr. Gheorghe Toma, lucrarea fiind, de fapt, rodul unei activități de cercetare a procesului pe care atunci, *“în anii de sfârșit ai secolului XX, îl numeam reformă, restructurare și modernizare”*.

Lucrarea tratează, succint, surprinderea și prevenirea surprinderii – concepte, repere istorice, consemnări istoriografice românești și universale; dinamica raportului surprindere/prevenirea surprinderii în perioada războiului rece – evoluții contradictorii în noul mediu geopolitic și geostrategic; prognoza strategică și prevenirea surprinderii; parametrii conceptuali ai prevenirii surprinderii strategice în noul cadru al securității europene; dimensiunea externă a prevenirii surprinderii strategice.

În finalul cărții, autorul, **generalul dr. Constantin DEGERATU**, apreciază că *“evitarea surprinderii ar trebui să fie înscrisă, ca principiu de sine stătător, în rândul principiilor războiului recunoscute de doctrina militară națională, în cadrul doctrinei strategice integrate a Forțelor Armate ale României”*.

“Terorismul, fenomen complex, plurideterminat, a devenit în societatea contemporană atât de prezent, încât, practic, nu există zi în care mass-media să nu prezinte un act terorist. Fenomenul a căpătat o asemenea răspândire, încât a cuprins întreg mapamondul, de la nord la sud și de la est la vest, atingând, deopotrivă, țări bogate sau sărace, democrații moderne sau țări din lumea a treia, cu tendințe de globalizare”. **Generalul de flotilă aeriană dr. Ion-Aurel STANCIU** abordează fenomenul terorist plecând de la dimensiunile juridică și legislativă ale acestuia.

Structurată pe patru capitole, **Terorismul internațional – trecut, prezent, ... viitor ???** ne prezintă, succint,

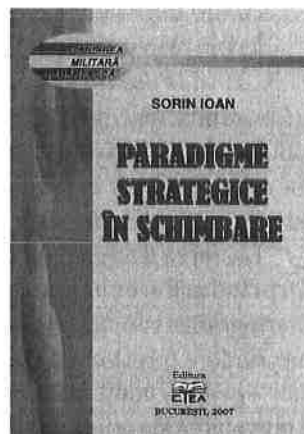
definiția și conținutul terorismului internațional, evoluția acestuia; organizațiile teroriste de esență fundamentalist-islamică, organizații etnic-separatiste, organizații teroriste de sorginte ideologică; aspecte ale războiului global împotriva terorismului, legitimitatea luptei împotriva terorismului internațional, analiza strategiilor de combatere a terorismului; determinări strategice asupra securității colective, a securității naționale.

Un capitol aparte este destinat domeniilor în care factorii de decizie pot acționa pentru prezervarea și promovarea intereselor de securitate ale României – politică externă, economie-finanțe, apărare națională.

Lucrarea a apărut la Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei.

Paradigme strategice în schimbare tratează influențele semnificative pe care transformările internaționale – regionale și globale în domeniile economic și social le-au avut asupra mediului de securitate. Apartenența țării noastre la NATO și la UE, ca membru cu drepturi depline, a generat, implicit, mutații profunde, fundamentale în abordarea concepției de securitate și apărare națională și colectivă. Despre aceste transformări ne vorbește **generalul-locotenent dr. Sorin IOAN**, prezentându-ne caracteristicile mediului internațional, accentuând rolul României în cadrul securității Balcanilor, rolul Forțelor Terestre pentru apărarea națională, întrebuințarea forțelor în operațiile militare, planificarea operației, organizarea conducerii și controlul în operațiile militare întrunite. *"Iată de ce mă încumet să afirm că fiecare dintre noi reprezintă suma experienței sale, materializată printr-o paradigmă personalizată ca atare în contextul complex, din ce în ce mai complex al fenomenului militar contemporan"*, mărturisește autorul în Cuvânt înainte.

Lucrarea a apărut la Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, în Colecția Gândirea Militară Românească.

Pacea și războiul în mediul internațional de securitate post-război rece; Hardpower, gestionarea crizelor și conflictelor și instaurarea păcii în mediul internațional post-război rece; De la peacekeeping la peacebuilding; Particularități ale participării structurilor de jandarmi la operații de menținere și restabilire a păcii și premisele elaborării unei strategii în domeniu – acestea sunt configurațiile celor patru capitole ale lucrării **Jandarmii în operațiuni de menținere a păcii**, lucrare ce definește o strategie a participării structurilor de jandarmi la operațiile de menținere a păcii.

În fiecare dintre aceste capitole, autorul – **generalul de brigadă dr. Olimpiodor ANTONESCU** prezintă teorii, concepte, preocupări privind pacea și rezolvarea crizelor în relațiile internaționale, implicarea factorului militar în gestionarea crizelor și conflictelor și în instaurarea păcii, proceduri și instrumente de soluționare a crizelor și de restabilire a păcii. Ultimul capitol reliefează locul și rolul Jandarmeriei în cadrul sistemului autorităților publice, importanța Forței de Jandarmerie Europeană în gestionarea crizelor, precum și participarea României la operații europene de gestionare civilă a crizelor.

Lucrarea a apărut la *Editura Universității din București*.

Sub egida Asociației “Clubul Amiralilor”, semnalăm apariția, la *Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei*, a lucrării **Elemente de artă militară maritimă**, “o carte – în opinia semnatarului *Cuvântului înainte*, șeful Statului Major General al Armatei României, *amiralul dr. Gheorghe Marin* – de referință în domeniul maritim românesc, care înglobează mulți ani de studiu și cercetare științifică, dar și o bogată experiență la comanda navelor maritime sau fluviale, precum și a structurilor superioare navale românești”.

Autorul, **viceamiralul (r.) Constantin IORDACHE**, ne oferă, într-o prezentare de excepție, o analiză a “regulilor războiului pe mare în contextul respectării dreptului maritim internațional”. Sunt câteva aspecte asupra cărora Domnia sa insistă, tocmai din dorința de a ne face să aprofundăm, să ajungem să cunoaștem meandrele și “cheile” intereselor maritime și fluviale românești. Totul s-ar putea spune într-o singură frază, cea de început: “*Mediul marin influențează hotărâtor dezvoltarea socială a tuturor statelor și națiunilor*”.

Cartea este structurată pe două părți – *strategia maritimă și tactica navală*, din alcătuirea acestora propunându-vă câteva titluri: *importanța mediului marin; puterea maritimă a națiunilor; doctrina maritimă; politica maritimă; geopolitica activităților maritime; geostrategia maritimă; strategia gestionării spațiului maritim; concepte ale strategiei maritime până la epoca nucleară; evoluția strategiei maritime după războiul rece; evoluția tacticii navale; mediul marin și tactica navală; elemente de tactică navală*. Pe marginea acestei prezentări, însoțită de notabile argumente, autorul opinează că “*Strategia Militară a României trebuie să aibă o componentă distinctă – Strategia Maritimă, care nu trebuie confundată ca fiind proprie numai Forțelor Navale, ci tuturor categoriilor de forțe ale armatei și instituțiilor civile care acționează pe mare*”.

“*Radu Popa a încetat să promită, acum convinge !*”. Aprecierii îi aparține *generalului Mircea Mureșan*, cel care creionează, în *Argumentul* lucrării **Elemente de securitate națională. Dezvoltări conceptuale**, portretul acestei “*întreprinderi teoretice de aleasă ținută intelectuală*”.

Volumul, apărut la Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, reunește creațiile științifice ale lui **Dan Radu Septimiu POPA**, *"exponent al generației care a luat riguros și responsabil în seamă provocările postmoderne ale veacului în care abia am intrat – Generația XXI"*. Abordările sale vizează determinările geopolitice și geostrategice ale securității naționale în context regional, aspecte ale Parteneriatului strategic dintre țara noastră și Statele Unite ale Americii, relațiile dintre armată și societate, dezvoltarea sistemelor informaționale militare în condițiile integrării în Uniunea Europeană, aspecte ale războiului informațional pe timp de pace, criză sau război.

Un capitol semnificativ este destinat raportului dintre instituția burselor de mărfuri și securitatea națională, bursele reprezentând, prin importanța lor strategică, nu numai un centru al siguranței economice locale, ci chiar un punct forte al siguranței zonale, mondiale: *"ele promovează un anumit sistem de valori bazat pe o competiție reală între participanți ..., sunt un instrument eficient în direcția securizării tranzacțiilor financiare ..., un barometru al economiei, dar, în același timp, și un supervisor al ei, un fel de centură de siguranță împotriva șocurilor economice și a celor neeconomice"*.

Lucrarea tratează și o posibilă "relație reciproc avantajoasă" între terorism și mass-media, intercondiționările și consecințele acestora, dincolo de simpla, dar nu întâmplătoare lor juxtapoziție: *"pe de o parte, victime, eroi, sânge, neașteptat, mister, irațional, interesele profesionale sau economice ale presei, pe de altă parte, mediatizarea spectacolului violenței, care face cunoscuți protagoniștii și revendicările acestora"*.

Selecție și argumente editoriale
Alina UNGHEANU

Revista de Științe Militare

EDITOR

Secția de Știință Militară
a

Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONSILIUL EDITORIAL

PREȘEDINȚI DE ONOARE

general (r.) dr. senator Mihail POPESCU
general (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN
neral (r.) conf. univ. dr. Constantin DEGERATU

PREȘEDINTE EXECUTIV

general prof. univ. dr. Mircea MUREȘAN

VICEPREȘEDINTE

general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

MEMBRI

amiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN
chestor general prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
eral de flotilă aeriană prof. univ. dr. Florian RÂPAN
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
contraamiral de flotilă dr. Cornel MIHAI

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef

colonel dr. Costinel PETRACHE
cpetrache@mapn.ro

Redactor-șef adjunct

Alina UNGHEANU
alinagmr@yahoo.com

Secretar general de redacție

colonel (r.) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

Redactori

Diana Cristiana LUPU
Iulia NĂSTASIE
Adelaida-Mihaela RADU

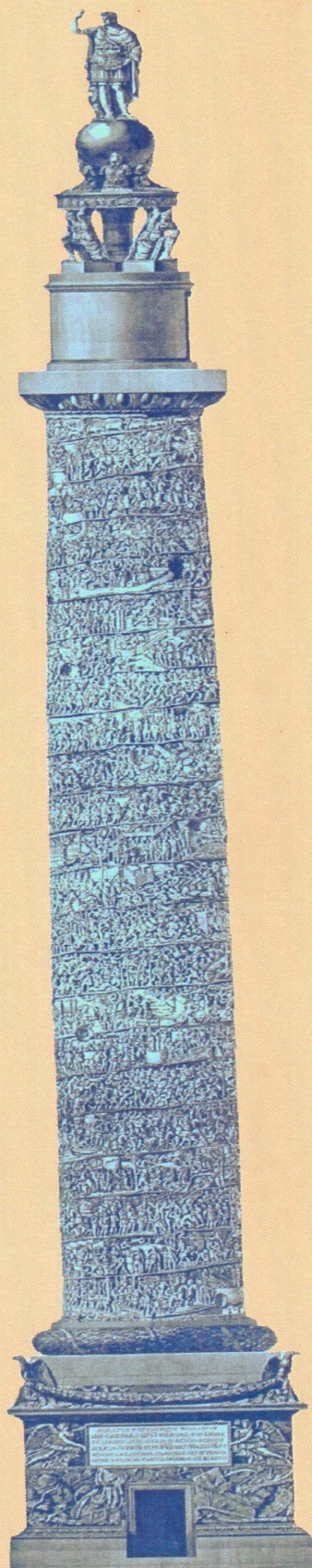
ADRESA REDACȚIEI

București, Splaiul Independenței, nr. 54, Sector 5
Telefoane: 0722.229.400; 0722.380.091
website: <http://www.aos.ro>

Revista de Științe Militare apare semestrial.

ISSN 1582-7410

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR

Pentru o mai bună procesare a articolelor, dorim respectarea următoarelor reguli de tehnoredactare:

1. Textul. Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele cu diacritice – ș, ț, ă, î și Ș, Ț, Ă, Î – înlocuiesc alte caractere – [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul, folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. Ecuatiile. Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor (la limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. Figurile. Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau în AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. Imaginile. Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF, aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. Numerotarea. Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Vă mulțumim !

Redacția

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

Coperta I: Ferdinand I, Regele României (1914-1927) – reproducere a picturii
artistului Valentin Tănase, directorul Studioului de Arte Plastice al Armatei
Coperta II: Columna lui Traian. Sursă: Muzeul Militar Național, prin amabilitatea
domnului Neculai Moghior, șeful Secției Documentare
Coperta IV: Marele Stat Major al Armatei, 1902. Sursă: Muzeul Militar Național,
prin amabilitatea doamnei Valeria Bălescu

Design is produced by Col Costinel PETRACHE, PhD
Layout: Adelaida-Mihaela RADU